

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 10979

HERSHELE OSTROPOLER

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

הערשער אמטראפארער

דער וועלט בעריהמטער ווימצלינג.

בעשריבען זיינע אנעקדאמען, סצענעס און שמוקעס.

אין דריי טייל

ווער עס וויל גוט לאכען און זיך פרעליך מאכן
זאל טאקע גלייך לויפן דעם בוך קויפן.

Printed in U.S.A.

היברו פאבלישינג קאמפאני
79-77 דילענסי סטריט, ניו יארק

HEBREW PUBLISHING CO.
77-79 DELANCEY STREET
NEW YORK

1.

דיא נשמה יתרה.

ביים ר' ברוכל איז הערשעל אמאל געווען אויף שלש סעודות. עמליכע מנינים מענשען זיינען געזעסען אויסגעזעצט ביי לאנגע מיטען ווערענע ווינען געדויען געגרייט מיט פיעל מאכרים און משקאות. דער רבי האט אבגעזאגט תורה און דער עולם האט גענומען עסען מיט גרויס אפעמיט. וויא דער שטיינער איז פון חסידים ווען זיין זיטצען ביים רבינ'ס מיט. אין דעם איז אהין אריינגעקומען חייקעל-חקרן, וועלכען מ'זן האט געהאלטען פאר א שטיקעל אפיקורוס.

— עסט און טרינקט מיינע ליבעע יודערעך — האט ער זיי א זאג געטאהן אויף חזק — ווארום ביי דער נשמה יתרה איז היינט א עת רצין.

— פאר וואס זשע זאלסט דוא ניט מיט עסען מיט אונז? האט איהם הערשעל א פרעג געטאהן, דוא האסט דאך אויך אזא נשמה יתרה וויא מיר!

— חלילה! האט חייקעל א חאפ געטאהן מיט פייער — איך האב נאר איין נשמה.

— אבער דיא איינע איז דאך אויך א נשמה יתרה ביי דיר! האט איהם הערשעל געענטפערט.

דער עולם האט זיך צולאכט און דער חקרן איז פארשעמט געווארען.

2.

הערשיל אין מארק.

עס איז וויינטער, דער פראסט ברענט אין א שנעע שיט, וויא קליינע פערדערן, פון דעם גרויע הימעל. דיא קרעמערליך לויפען אום אין דרויסען פאר זייערע קלייטליך און קלאפען א פוס אין א פוס און דיא ווייבער דיא קרעמערקעס איז פיינע בריהים זיטצען בייא דיא טהירען פון זייערע קראמען איבער דיא פיערטעפ און עס רינט זיין פון דיא נאז. אין גאס איז פוסט, ניטא קיין קונים. הערשעל וועלכער איז נאר וואס אנטלאפען פון דער שטוב איבער דער ווייבס געשריין וואס זיא האט איהם געמאהנט ברויט פאר דיא קינדער, לויפט גלייך אין בית המדרש אריין און לויפט אויך פארביי דיא קרעמערקעס. א נייע קרעמערקע וועלכע האט איהם ניט געקאנט, מיינט אז ער איז א קונה און שמעלט איהם אר: — זייט זשע מוחל, פ'טער, וואס קויפט איהר עפעס?

הערשעל שטעלט זיך אב, בעטראכט דיא קרעמערקע וויא עס רינט
איהר פון דער נאז און פרעגט איהר :
— וואס האט איהר דען צו פאר קויפען?
— שטייטש איך האב אלצדינג, וואס נאר איהר ווילט!
— נאָזטיכליך האט איהר אויך?
— אוראי! ענטפערט דיא קרעמערקע מיט גרויסקייט.
— געהטט זעה א נאזטיכעל און ווישט אייך אב, זייט מוחל, דיא נאָז,

8.

ניט געטראכט און גוט געמאכט.

הערשעל איז געגאנגען פארביי א קירזנער וועלכער איז געזעסען אהן דעם
היטעל אין קלייט. דער קירזנער רופט איהם אריין און זאגט: נוא, הערשיל, זאגסטו
א גלייך ווארט ניט געטראכט, האפסטו שוין אויף א מרוגק בראנפען פון מיר.
— אז איך בין געווען א קינד, ענטפערט הערשיל, האב איך קיין מאל ניט
פערשטאנען וויא עס איז מעגליך מען זאל שטעהן ביי א וואסער און מען זאל זיך
ניט אָנטרינקען. היינט אָבער זעה איך אז עס איז נאר קיין וואונדער ניט: אט זיצט
איהר אין א פולע קלייט מיט היטלען אין אליין געהט איהר אהן א היטעל.

4.

הערשיל דרעהט זיך אויס.

הערשיל קומט אריין א מאל אין בית המדרש אין וועגנס-קליידער מיט
א טארבע אויף דיא פלייצעס און מיט א גרויסען שמעקין אין דער האנד.
— וואס בעדייט עס, ר' הערשיל? וואוהין פאהרט איהר עס? פרעגט
מען איהם.

— איך פאהר קיין אויסלאנד — ענטפערט ער קורץ.
— אין אויסלאנד גאר? איהר קענט דען דיא אויסלענדישע לשינות?
— נישט קשה, ענטפערט הערשיל, איך וועל זיך איין עצה געבען: א
שטייגער אז איך וועל קומען צו קירען, איז ביי איך וועל מיך אויסלערנען
זיין לשון וועל איך זיך פארשטעלען פאר א שטימען.

איבער א קדיש,

הערשיל נעהט א מאל אין א ווינטער־אבענד צום טייך זעהט ער זיי איינער וויל זיך דערטרניקען. ער לויפט צו צו איהם און חאפט איהם בייא דער האנד.

— שטעהט, ר' יוד וואס ווילט איהר טאהן? פרעגט איהם הערשיל.

— איך וויל זיך אין טייך אריינארפען.

— אין טייך נאר? פאר וואס איז?

— מיינע צרות זיינען זעהר גרויס: נישט נענוג וואס איך האב א שלאק

א ווייב, בין איך נאך אהן קינדער אויך געבליבען, און צו שטארבען אהן א א קדיש איז שוין גלייכער אז איך זאל זיך אין טייך אריינארפען.

— איהר זענט געבעך אודאי גערעכט זאגט הערשיל מיט א זיפץ—מען קאן

נאר אנדערש ניט זאגען. נאר ווען איהר זאלט מיר וועלען פאלגען, וואלט איך אייך געראמען אז איידער איהר ווארפט זיך אין טייך אריין, זאלט איהר זיך פריהער אויסטאהן דיא מלבושים און ווען איך וועל נאר דערזעהן דעם ערשטען פוזיר אויף דעם וואסער, וועלכעס וועט זיין א סימן אז איהר זייט שוין טויט, וועל איך זיך צו־נעהמען דיא קליידער פאר א זכרון און וועל נאך אייך קדיש זאגען.

דעם יודען איז געפעלען דיא עצה. ער האט זיך אויסגעטאהן נאקעט און איז אריינגעשפרונגען אין טייך. הערשיל האט אבער ניט געווארט ווארטען לאנג, ער האט געחאפט דאס פעקעל קליידער און האט עס אריינגעטראגען אין א נאהענטען שיינק און האט עס דארט פארזעצט פאר א גוטען ביסען. דער יוד אבער, אלס ער האט נאר דערפיהלט די קאלטע וואסער אויף דעם נאקעטען לייב, האט שוין חרטה געהאט אויף דער גאנצער מעשה. ער איז געשווינד ארויסנישפרונגען פון דעם טייך און ניט געפינענדיג מעהר זיינע קליידער האט ער געמאכט א געוואלד. מען איז זיך פאלד צונויפגעלאפען אויף זיין געשריי. ער האט איטליכען דערצעהלט זיין געד שיכטע דער עולם האט איהם פאלד אריינגענומען אין דעם נאהענטען שיינק וואו ער האט נאך אליין געמוזט אויסלייזען זיינע אייגענע מלבושים.

הערשיל געווינט.

הערשיל האט זיך פארוועט מיט חברה, אז איהם וועט גערקומען אויסצורייסען

ביין קארגען גביר פון זיין שטאט א גאנץ קערביל א נדבה. ער איז אריינגעגאנגען
צו איהם אין שטוב און בעט איהם א נדבה. ער געהט ארייס א גראשען און גיט
איהם.

— גיט זשע מיר שוין אייער בייטעלע אייך, אז איך זאל האבען וואו זי
בעהאלטען דעם גראשען.

דער גביר זאגט איהם מסתמא אָב.

— נא, גיט זשע מיר האמט א שוועבעלע צו פעררויכערין א פאפיראם—
בעט איהם הערשיל.

דער גביר גיט איהם א שוועבעלע.

— אז איהר ווילט נאָך זיין אזוי גיט, זאגט הערשיל ווייטער, גיט זשע
מיר שוין א פאפיראָס אייך.

דער גביר גיט איהם מיט כעס א ווארף א פאפיראס גלייך אין שטערין.
— פאר דעם בעליידיגונג— זאגט הערשיל— וואָס איהר האט מיר געזאגט—
פען דעם פאפיראס אין שטערין אריין, קאן איך אייך גיט מוחל זיין, אדער בעט
מיך איבער מיט א קערביל, אדער קומט מיט מיר צום רב.

— צו ביזטו משוגע? שרייט דער גביר — וואס האסטו זיך צו געצע-
פעט צו מיר?

— צום רב זאלט איהר געהן מיט מיר! שרייט הערשיל אויפ'ן קול און אויף
רעם געשריי זיינען זיך צונויפגעלאפען פון דער גאס — איהר האט מיך מביש
געשטעלט! איך קען דאס אייך גיט מוחל זיין, ניין, ניין, מיין שטערין וויל
דאס אייך גיט מוחל זיין!

דער גביר האט זיך געשעמט פאר דיא פרעמדע מענשען האט ער גע-
מוזט ארויסגעהטען א רובל און געגעכען הערשעלין.

7.

וויא אזוי הערשעל מאכט התונה א ארעמע בתולה.

אום עשרה בטבת האט זיך א מאל פערגלוסט הערשעלין גיט צו פאסטין. ער
איז אריינגעגאנגען אין א שיינק און האט גענומען א ביסעל בראנפין און האט
פ'רביסען מיט א בייגעל. אויף זיין אינגליק איז מען דעמאלט אומגעגאנגען זוכען

חמאים אין שטארט, ווייל אנעווינדערין איז שווער געגאנגען צו קינד. מסתמא האפט מען אונזער הערשליען אין שיינק אין מען שלעפט איהם צום רב.
— וויא אזוי עסט עס א יוד אין א תענית? פרעגט איהם דער רב.
— זאגט מיר, רבי, יענטפערט הערשיל, א שטייגער אז איך האב געגעבען שווענד רובל א ארעמע בתורה ויא זאל קענען חתונה האבען, מעג איך שוין עסען?
— יא, זאגט דער רב, נאר וויא אזוי איז דאס געשעק?
— איך בין געגאנגען צום מייך, זיינען געשטאנען צווייא מיידליך און האבען געוואשען וועש, הער איך וויא איינע זאגט: „איך גלויב, אז היינט פאסט בייא אונז דיא נאנצע שטאדט“. ענטפערט דיא אנדערע: פון דעסוועגען וואלט איך געוואלט האבען אזוי פיעל שווענדער וויפיעל מענשען עס וועלען היינט ניט פאסטען. נא, האב איך דע-פאר איך ניט געפאסט, כדי דאס מיידעל זאל האבען מעהר מיט טויר וענד רובל.
דער רב מיט די מענשען האבען זיך צולאכט און הערשיל איז זיך אוועקגעגאנגען.

8.

גלויב ניט וואס מען זאגט.

הערשיל קימט א מאל אריין אין בית המדרש דאוונען, לויפט צו צו איהם א ונג איידימיל און זאגט איהם מיט א שמייכעל אז אלע זאלען הערען!
— ר' הערשיל! מען זאגט אויף אייך אז איהר זייט א נאר!
— גלויבט ניט וואס מען זאגט — ע טעפערט הערשיל — אט זאגט מען אויף דיר אז דוא ביזט א קלונער — נא, ווער זשע וועט דאס גלויבען?

9.

וויפיעל נאראנים זיינען דא אויף דער וועלט.

איינער מיט א נאקעטען קאפ פ ענט א מאל הערשלין:
— וויפיעל נא: אנעם זיינען דא אויף דער וועלט אזעלכע וויא איהר זייט?

— אזוי פיעל. ענטפערט הערשיל, וויפיעל האר עס איז דא אויף דיין קלוגע

קאפ.

10.

דיא יארמילקע.

ר' ברוכיל'ס נבאי האט קיין מאל ניט געהויזט מיט הערשלין, ער האט הערשלין פייגד געהאט פאר זיינע שטעכווערכליך. איין מאהל ארויסגעהענדיג פון דיא בליס איבער י פיס א שטאכווארט, זאגט ער צו הערשלין, ווארט אויס, אז דוא וועסט שטארבען וועל איך דיר אפילו אין קבר אויך ניט רוהען לאזען.

אויף מארגען קימט הערשיל אריין צום רבין מיט א פערקנייטשט פנים. — וואס איז דיר הערשיל? פרעגט דער רבי ר' ברוכיל, ביזט ניט געיונט? — אט וואס מיר איז, ענטפערט הערשיל, איך קען ניט לעבען אהן אייער יארמילקע, שיינקט זיא מיר אוועק.

— צו וואס דארפסט דוא מיין יארמילקע? — אייער נבאי האט מיר פערסטראשעט, אז אפילו אין קבר וועט ער מיר אייך ניט לאזען רודען, דארום וויל איך מיר לאזען מקבר זיין מיט אייער יארמילקע גאר וועלכע ער ציטערט זעהר נווייל מיט דער יארמילקע פלעגט דער רבי אפט פאטשען זיין נבאי.

דער רבי האט זיך צילאכט און האט דערצעהלט הערשילס בקשה אלע זיינע חסידים.

פון דאמאלט אן איז דער נבאי שלום געווארען מיט הערשלין.

11.

הערשעל ניט זיך איין עצת.

דער רבי ר' ברוכיל האט זיך א מאל שטארק ציבייזערט אויף הערשליע און האט איהם פערזאגט מיט דעם הארבען ווארט, ער זאל מעהר ניט פנטרעטען דיא ערד פון זיין הויף.

עס איז אוועק עטריכע טעג און הערשעל האט מען מעהר ניט געזעהן אין

דעם רבינס הויף. א מאל שמעהט דער רבי ביים פענסטער און קוקט ארויס אין הויף, זעהט ער הערשעלען אומגעהן דארט. איז ער ארויסגעלאפען צו איהם און פרעגט איהם;

— שטייטש, איך האב דאך דיר אנגעזאגט אז דוא זאלסט מעהר ניט נעטרעמען דיא ערד פון מיין הויף ?

— שאט, רבי—ענטפערט הערשיל— ביזערט אייך ניט. איך האב מיר גע- קויפט א ביסעל ארץ ישראל-ערד ביי א ירושלמי און האב עם אריינגעשיט אין מינע שיד, טרעט איך אצונד ניט דיא ערד פון אייער הויף, נאר דיא ארץ ישראל ערד. טאמער ווילט איהר מיר ניט גלויבען, לייהענט זשע איבער דעם שטר מכירה וואס דער ירושלמי האט מיר ארויסגעגעבען ווען ער האט מיר פערקויפט זיין ערד. און הערשיל האט ארויסגענומען פונם פונעם א שטר מכירה און האט עם דערלאנגט דעם רבין דער רבי האט עם איבערגעלייהענט און האט זיך שטארק צולאכט פון דעם איינפאל.

פון דעמאלט אן איז הערשעל וויעדער א חשוב געווארען ביים רבין

12.

וואס פאר א לשון איז דא ביי דיא רויטע יודליך.

איין מאל אין א ווינטערנאכט, ווען הערשיל איז געזעסען מיט א סך בטלנים אין קלויז ביי דער רובע, האט זיך דער עולם שטארק מפלפל געווען וועגען דער פאליטיק, פון דעם טונג מיט דער ענגלישער מלכה און ענדליך האט מען זיך צו שמועסט פון די רויטע יודליך וואס זיטצען פון יענער זייט סמבטיון. איינער פון דיא בטלנים טוהט א פרעג: וואס פאר א לשון קען זיין בייא דיא רויטע יודליך? א טהייל זאגען: לשון קודש, אנדערע מיינען: אז תרגום לשון.

— איהר ווייסט ניט קיינער אויף ריכטיג, האט הערשיל זיך אריינגעמישט.

— און דוא ווייסט הערשיל? האט איינער פון זייא איהם א פרעג גע-

מאָהן אויף חזק.

— יא, איך ווייס בעשטימט!

— נאָ, לאס מיר הערען וואס פאר א לשון איז דא בייא דיא רויטע יודלעך?

— אזא לשון וויא ביי אלע. א רויטע. אלע האפען זיך צולאכט פון

דעם אנטווארט.

ווען דער לעזער וועט זיך דערמאָהנען אז לשון איז אויך דיא מייטש
ז צינג וועט ער פֿארשטעהן דעם ווייץ).

13.

א פאמ'ש פאר א פאמ'ש.

איינער פון דעם רבינס גבאים האט געהאט זעהר א ביז ווייב, וועל-
כע פלעגט אפטמאל אינטער פאמשען דעם מאן. איין מאל זאגט דער דאזי-
גער גבאי אין א ווערטיל צו הערשלין:

— איך האב געהערט, אז נעכטען בייא נאכט האט אויף דיר גענאסען
א רענען פון דער פאמוניצע וואס דיין ווייב האט אויסגענאסען אויף דיין קאפ.
— דאס איז אמת! — ענטפערט הערשיל — נאר פריהער אבער האט זיך גע-
הערט א דונער, וואס דיין ווייב האָט געמאכט, ווען זיא האט אויסגעפאצט
דיינע באקען און פון דעם דונער האט זיך נייכדעס גענימען דער רענען.
אלע האבען זיך צולאכט און דער אונגליקליכער גבאי איז פאר זושא
אנטלאפען געווארען.

14.

דער חילוק פון א עזעל ביז דעם נאר.

אויף א ברית מילה, אויף וועלכען עס האט זיך פערזאמעלט א נרויסער
עולם, האט הערשיל מסתמא אויך ניט געפעהלט און האט אונטערגעהאלטען
דעם עולם מיט זיינא קלוגע וויטצען.

איינער פון דעם עולם, וועלכען מען האט גערופען חייקעל חקרן האט
ניט געקאנט ליידען זיינע נארעשקייטען. צום אונגליק איז איהם נאך אויסגע-
קומען צו זיטצען פונקט אנטקעגען הערשעלין. דא האט ער זיך מיטש געווען
צו געבען איהם א שטאבווארט, אפשר וועט ער שוין דעמאלט קלוג ווערען
און וועט אויפהערען צו פליידערן נארישקייט.

און ער טהוט א פרעג הערשעלען:

— זאג מיר, הערשעל: וויא ווייט איז פון דיר ביז דאס נארישע עזעל?

— נאר ניט ווייט! — ענטפערט הערשיל — נאר דער מיט אליין שיי-
דעט אינו אָב איינס פינ'ס אנדערן.
דער חקרן האט פערשטאנען דאס שמאך-זווארט און האט פערביסען
מיט דיא ליפען.

15.

גריבעס מיט טאראקאנעס.

יאס ווייב פון דעם פרנס'חדש פון הערשיל'ס שמארט האט שמארק ליגעב געד
האט צי עסען גריבעס און כאטשי דאס האט איהר פערשארעט און איז אלע מאל
קראנק געווארען, דאך האט זי זיך ניט געקאנט אבגעוואוינען פון דעם זיסען מאכל.
איהר מאן האט דער פון גרויסע יסורים געהאט, ווייל ער האט שמארק ליגעב געהאט
דאס ווייב. ער האט הערשלין דערצעהלט זיינע צרות און הערשיל האט זיך אונטער-
גענומען אב געוואוינען דאס ווייב פון דיא גריבעס. און אט וואס ער האט געטאהן.

דאס ווייב פון דעם פרנס'חדש האט שרעקליך ניט געקאנט קיגען אויף שוואר-
צע טאראקאנעס. הערשיל האט דאס געוואויסט און האט עס בענוצט פאר א מיטעל
אויסצופיהרען זיין פלאן. ער האט געקויפט אין מארק ווייסע גריבעס, האט זייא
צושפאלטען און אנגעפיהלט זייא מיט אסד לעבעריגע טאראקאנעס און נאכדעם
ווי ער האט צוריק גאנג געמאכט דיא גריבעס האט ער עס אונטערגעטראגען
פאר א משלוח מנות צום ווייב פון דעם פרנס'חדש, דאס ווייב האט גערן
ציגענומען ביי איהם דיא טהייערע מתנה און האט געהייסען איהר קעכען זיא
זאל זייא אריין געהמען אין קיך און אָב בראמען זייא.

הערשיל האט זיך אונטערגעכאפט ער זאל זייא אליין אריין טראגען אין קיך
און זאל אכטונג געבען אויף דער קעכין זי זאל ניט ענטדעקען זיין חסרען איינפאל.

פאלד זיינען דיא גריבעס פארטיג געווארען און הערשיל איז צוריק אריינג
געגאנגען אין שטיב. דיא בעל הבית'טע האט מכבד געווען הערשלין מיט א
פולען מעלער מיט גריבעס. הערשיל האט זיך ניט אבגעזאגט פון דעם פכוד
און דיא בעל הבית'טע האט דערווייל שוין אויפגעגעסען עטליכע גריבעס.

פלוצים הויבט זיך אן הערשיל צו קרימען, האפט אויס ביי דער בעל-הבית'טע
דיא גריבעס און נאכדעם וויא ער האט אוועקגעווארפען זיין מעלער מיט גריבעס,

לויפט ער ארויס פון דעם טיש און הייבט אן צו שרייען, מען האט מיך אבגענארט!
אבגענארט! טאראקאנעס! טאראקאנעס!

די בעל-הבית'טע איז אויפגעשפרונגען פון איהר ארט, האט גענומען בעטראכ-
טען די רוידע גריבעס; זיא האט אויפגעשפאלטען איינע פון זיי, איז ארויסגעקראכען
א לעבעדיגער שווארצער טאראקאן, דעם צווייטען, דעם דריטען - אויף דיא איינע-
ע-מעשה! דיא בעל הבית'טע איז חלשות געפארען און פון דעמאלט אן האט זיא
שוין מעהר ניט געקאנט קיגען אויף דיא גריבעס.

הערשיל האט אפירו געלייזט שיינע עטליכע שמעקינס אויף זיין פלייצע פון
דעם פרנס'חדש פאר די שרעק וואס ער האט פערשאפט זיין ווייב, נאר נאכדעם האט
ער איהם איבערגעבעטען און האט איהם אוועקגעשענקט זיין שבת'דיגע קאפאטע.

16.

פאר מיין פרייז פערקויף איך.

דיא קאפאטע וואס הערשיל האט בעקומען פאר א מתנה פונ'ם פרנס'חדש
איז נאך געווען א גאנץ נייע און אטהייערע, איין מאהל אין א יום טיב ווען הערשיל
האט זיך אויסגעפראנטעט אין דער דאזיגער קאפאטע, געהט ער זיך שפאצירען אי-
בער דער שמאדט מיט דעם שמעקין אין דער האנד, עס קומט איהם אנטקעגען
דער משרת פון דעם פרנס חדש און פרעגט איהם, אויב ער וואלט א בערן געווען
איהם פערקויפען דיא קאפאטע.

— אף פאר וואס דען נישט! ענטפערט הערשיל — איך קען זיא דיר אפילו
פערקויפען פאר דעם פרייז וואס זיא קאסט מיך אליין.

און מיט דיא ווערטער האט ער געכאפט דעם שמעקען און האט מיט איהם
אנגעהויבען צו שלאנען דעם משרת, צעהלענדיג די קלעפ: איינס, צוויי, דריי, א. ו. וו.
דער משרת איז מיט'ן גרעסטען כעס אנטלאפען געווארען צום פרנס'חדש
און האט איהם דערצעהלט וואס הערשיל האט איהם געטאהן.

דער פרנס'חדש האט געשיקט נאך הערשיל'ן און פרעגט איהם, העכסט אויפ-

עבראכט:

— וויא אזוי האסט דא זיך אינטערגעשטעלט צו שלאגען מיין משרת
אין מיטען נאם, ווען ער האט זיך גאר ניט בעריהרט?
— ניין, ענטפערט הערשיל, איך האב איהם ניט געשלאָגען, נאר
פערקויפט האב איך איהם דא קאפאטע פאר דעם זעלבען פרייז וואס זיא
קאסט מיך אליין.

— איך פערשטעה דיך ניט, רייד דייטליכער!

— די מעשה דערפון איז אזוי—זאָגט הערשיל— דיא דאוונע קאפאטע האב
איך בעקומען פון אייך א מתנה, נאר איידער איהר האט זיא מיר געגעבען, האט
איהר פרייהער אבגעזעהלט צוואנציג שטעקענס אויף מיין פלייצע און אזוי ווי אייער
משרת איז מרוצה געווארען צו קויפען ביי מיר דיא קאפאטע פאר דער פרייז וואס
איך האב באצאהלט, האב איך אנגעהויבען איהם צוצעהלען מיין פרייז.

דער פרנס־חדש האט זיך צולאכט. נאר פאר דעם קנס וואס הערשיל
האָט מביש געשטעלט דעם משרת, האט ער איהם געהייסען ער זאל דעם
משרת אוועקגעבען דיא קאפאטע,

הערשיל איז געווארען א ציקאכטער.

— שטייטש, שרייט ער, וואו איז דאס געהערט געווארען אין דער
וועלט אזא אומרעכט?

— וואס איז דאס פאר אזא אומרעכט? פרעגט איהם דער פרנס־חדש.

— אָודאי! שרייט הערשיל— מיך קאסט דיא קאפאטע צוואנציג שטעק-
קינס אויף מיין ארעמער פלייצע און אייער משרת האט נאר זעקס שטעקקינס
פון מיר בעקומען! הייסט זשע איהם ער זאל פון מיר בעקומען די איבעריגע
14 שטעקקינס אין לאם איך ניט ליידען קיין היזק! ...

נאָך דער משרת האט זיך איבערגעשראקען פאר הערשילס שטעקינס
און האט זיך אָפגעזאגט פון דער קאפאטע.

17.

הערשיל בעשטאראפט זיין ווייב.

הערשילס ווייב — א יודענע אהן חכמות, פלעגט קיין מאָל ניט פאלגען דעם
מאן. שטענדיג האט זי געמאָהן קאפויר וואָס ער האָט געזאָגט. דאָס האָט הערשיל

פערדראסען אין ער האט זיך בעשלאסען ער זאל זיך בעשטראפען אזוי וויא
איהם פאסט.

ער איז געווען א חשוב ביים פרויז פון דער שטאדט, וועלכער איז אויך
געווען א געריהמטער צאָהנארצט.

איין מאל קימט הערשיל אריין צו איהם מיט א פערזארגט פנים.

— וואס איי, הערשיל? וואס ביזט דוא אזוי פערזארגט? פרענט איהם
דער פרויז.

— אך, פרויז! דאס ווייב מיינט גיט מיר נאר קיין מנוחה ניט: האטש
נעהם און אנטלויף אין דער ווייטער וועלט אריין! וויפיעל מאל איך האב זיך
שוין געבעטען זיך זאל זיך לאָזען ארויסנעהמען דעם שלאפען צאָהן, איז זיך
אָבער איין עקשן און וויל דאָס אפילו ניט הערען. סיידען דוא אליין זאלסט
זיך נעהמען צווא איהר...

— שוין! — האט געענטפערט דער פרויז. — איך וועל איהר בעפרייען פון
דעם קראנקען צאָהן, דעמאלט וועט איהר ביידע בעפרייט ווערען פון די שמערצען.

און נעהמענדיג א קליין ציוואנגעל האָט דער פרויז זיך אריינגעזעצט מיט
הערשילען און זיין קארעמע און זיינע צוויי בעדינטע — געזונטע פויערן —
האט ער געהייסען נאכגעהן און זיינען אָנגעקומען צו הערשילס וואָהנינג.

דער פרויז פרענט הערשילס ווייב וועלכער צאהן עס טיהט איהר וועה
און גיט איהר איין עצה זיך זאל זיך לאָזען אויסרייסען דעם צאָהן. הערשילס
ווייב שווערט זיך נעביך מיט כל השבועות אז איהר טהוט נאָר קיין מאָהל
ניט וועה קיין צאָהן, נאָר הערשיל שטעהט אונטער דעם פרויז און רוימט
איהם איין א סיד אז דאס ווייב פארשטעלט זיך. זיך נארט אָב.

דער פרויז הייסט זיינע צוויי בעדינטע זיי זאָלען זי אנידערזעטצען אייף
א באַנק און פעסט צוהאלטען זיך. ער פרענט הערשילען וועלכער צאָהן איז
א שלאפער בייא איהר און הערשיל ווייזט איהם אייף דעם געזונדעסטען צאָהן
און וויא אזוי דיא אָרעמע פרוי האָט ניט געשריען פון וועהטיג, האָט דער
פרויז אָרויסגעשלעפט דעם שטאַרקסטען צאָהן פון איהר מויל.

שפעטער איז דער פרויז געוואהר געווארען פון הערשילס איינפאל און
האָט א לאַנגע צייט געלאַכט. נאָר הערשילס ווייב האָט פון דעמאָלט אָן שוין
תמיד געפאָלגט דעם מאַן.

הערשעלס שטוקעס.

דער רבי ר' ברוכל איז אין מאָל אַרײַנגעפאלען אין אַזאַ גרויסער מרה שחורה, אַז ער האט זיך פערמאַכט אין זײַן צימער און האָט קײנעם נישט געדײסען אַרײַנקומען צו זיך, אפילו קײן עסען האָט ער זיך נישט געהײסען אַרײַנטראָגען. דיא רביצין האָט געבעטען הערשלען ער זאָל זעהן מיט עפעס צו גערטריבען פנים רבין דיא מרה שחורה. נאר וואס קען מען דאָ טאָהן, און דער רבי האָט פערזאָגט קײנער זאָל זיך נישט וואַגען צו איהם אַרײַנקומען? דאָך אונזער הערשיל איז בײ זיך נישט אראב געפאלען.

אַזױ וויא צום רבין אין שטיבעל האָט ער נישט געטאָרט אַרײַנקומען, האט ער זיך אַראָבגעלאָזט אין קױמען, און פון דאָרט אין רובע, וועלכע איז אַרײַנגעגאַנגען גרײך צום רבין אין שטיבעל.

אויסשמידענדיג זיך דאָס פנים מיט סאַזשע האָט הערשעל געזעהן, וויא דער רבי זיצט אָנגעשפאַרט מיט בײדע הענד דעם קאָפּ ביים טיש געגען דעם שפּיגעל און דאס איז פונקט אויסגעקומען געגען דער רובע.

הערשעל האָט אַרויסגעשטעלט דאָס שוואַרצע פנים זײנס און דער רבי האָב פלוצים דערזעהן אין שפּיגעל דאָס פערשמירטע און פער'חושב'טע צורה. ער האָט אַקוק געטאָהן צו דער טהיר—צו זעהן ווער עס איז אַרײַנגעגאַנגען צו איהם, נאָר הערשיל האָט זיך דערווײל בעהאַלטען אין דער רובע. דער רבי האָט זיך וויעדער פערטיפט אין זײנע געדאַנקען. נאָר אין עטליכע מינוט שפעטער האָט זיך וויעדער בעווזען אין שפּיגעל דאָס פערשמירטע פנים. דער רבי האָט זיך וויעדער אויסגעקערט און הערשיל איז ווידער פערשוואַונדען. דער רבי האָט אַרײַנגע'דראָגען דעם גבאי און האָט איהם געהײסען אויסזוכען אין אַלע ווינקלעך נאָר ער האָט קײנעם נישט געפונען. דער גבאי איז אַרויסגעגאַנגען און דער רבי האָט זיך וויעדער פערטיפט אין זײנע פערזאָרגטע געדאַנקען.

פלוצים דערזעהט ער וויא פון דעם קױמען פון דער רובע קומט אַרויס אַ שוואַרצע צורה פון אַ מענשען. מײנענדיג אַז דאָס איז עפעס אַ גנב, האָט דער רבי געחאַפט זײן שווערען שטעקען און צולױפענדיג מיט איהם צו דער רובע האָט ער אַ געשרײ געטאָהן:

— אַרויס פון דאַנען אַז נישט צושפאַלט איך דיר דאַרט דעם קאָפּ!

נאָך קײן אַנטוואָרט איז נישט געקומען.

דער רבי האָט אַיבער געחורעט זײן באַפעהל.

קיינ אנטײארט איז אלץ ניט געקומען.
דאן האט דער רבי אנגעהויבען מיט כעס צו שלאָגען מיט דעם שטעקען אין
קיימען און באלד דערויף האָט זיך געהערט פון דעם קיימען א געבירעריי פון הינד
אין נאָכדעם אַ מיוקעריי פון קעץ. אויפ'ן סיף איז הערשעל ארויסגעקראָבען פון דעם
קיימען שוואַרץ ווי אַ רוח אין האָט איבערגעבעטען דעם רבין און געזאָגט צו איהם:
— זייט מיר מיחל, רבי, וואָס איך האב איך אַ ביסעל דאָקוטשעט.
וואס זשע דען האָב איך געזאָלט טאָהן: אַז צו אייך אין שטוב האב איך ניט
געטאָרט אריינקומען, האָב איך מיר געפונען איין אָרט דורך דעם קיימען.
— וואו זשע ביזטו געווען דיא גאנצע צייט ווען איך האָב געשלאָגען
מיט דעם שטעקען אין קיימען?

— שומר פתאים ר', שמעהט אין תהלים—האָט הערשעל געענטפערט—
איך בין אין דער גאנצער צייט געשלאָפען אין קיימען.
און דא האט הערשיל גענומען גענעצען און אויסציהען זיך, פונקט וויא
ער איז ערשט פון דעם שלאָף אויפגעשטאָנען. דאס איז אויסגעקומען אזוי
קאָמיש, אַז דער רבי האָט זיך געמוזט צולאָכען. ער האָט אריינגערופען דיא
רבוצין און ווייזענדיג איהר אויף הערשעלען האָבען זיי ביידע לאַנג געלאַכט.

19.

פארזעטצונג פון הערשעלעס שמוקעס.

דער פריץ, ביי וועמען הערשעל איז געווען חשיב, האָט זיך אמאָל צו:
ביזערט אויף דעם אַרענדאָר זיינעם און האָט איהם געהייסען אָפלאָזען דיא
אַרענדאָך. דער אַרענדאָר האָט געבעטען הערשעלען ער זאָל איהם דאָ זעהען אַ
אַ טיפּה טאָהן ביים פריץ. הערשעל איז זונטיג אין דער פריה אוועקגעגאָנגען
צום איספראָוויניק אין האָט איהם געזאָגט, אַז דער פריץ האט געהייסען ער זאָל
בזו אַ זייגער 12 צונויפזאָמלען אַלע מענשען פון דער שטאָט וואָס האָבען ליי-
סע קעז און זאל אויסשמעלען זייא אין צוויי שורות נעבען דער קירכע.
— צו וואָס דאַרף ער דאָס?

— ווער קאָן וויסען וואָס אַ פריץ פערגלוסט זיך! האט הערשעל געענטפערט.
דער איספראָוויניק האָט מיט גרויס מיהע קוים אָנגעוויכט 96 מענער מיט ליסע
קעפ אין האט זיי אויסגעשמעלט אין דרויסען נעבען דער קירכע.
פונקט זייגער 12, ווען עס האָט זיך גיענדיגט דאס גיבניט אין דער קירכע איז
דער פריץ פון דאָרט ארייסגעגאָנגען. דער טאָג איז געוועזען אַ שיינער, די זון האט

געשיינט. פלוצים האבען אלע 96 מענער אויף איין מאל אראבגעחאפט דיא הימלען
פון דיא קעפ און דיא זון האט בעלויכטען זייערע נאקעטע קעפ.
— וואס זאל דאס בעדייטען? — האט דער פריץ געפרעגט דעם איספראונוק.
— אייער דורכלויכט! — האט זיך פארענטפערט דער איספראונוק — האט דאך
דאס בעפוילען דורך הערשלען אז איך האב ריכטיג ערפיהלט אייער באפעהל.
דער פריץ האט זיך צולאכט אויף הערשעלס שמוקע.
אין דעם האט זיך הערשעל בעוויזען פאר דעם פריץ.
— זייט מיר מיהל, פאן! האט ער געזאגט, וואס אין דער נאנצער שטאדט
האבען זיך נאר געפונען 96 ליסע קעפ, דען פון דיא איבעריגע קעפ האט נאך נישט
אויספיעט דיא האר אויסצוקריכען.
דער פריץ האט ווייטער געלאכט און הערשעל האט בענוצט די אויפגעלעגט-
טע צייט אויסצובעמען בייא דעם פריץ זך זאל צוריק אבעבען דעם ארענדאר זיין
אר גרדע.

20.

הערשעל ווערט א דאקטאר.

איין אלטע מויד, שוין אריבער דרייסיג יאהר, האט אפט געליטען פון קאפ-
שמערצען. אין דעם האט זי געהערט אז א נייער דאקטאר איז אראבגעקומען אין
שטעטעל און האט געשיקט איהם רופען.
דער נייער דאקטאר איז געווען טאקע אונזער הערשעל. איהם האבען זיך שוין
אויסגעלאזט אלע שמוקעס, האט ער זיך מיט געווען און האט זיך אויסגעגעבען
פאר א דאקטאר.
הערשעל בעטראכט דעם חולה און געפינט די סבה פון איהר שלאפקייט.
— איהר מוזט חתונה האבען — זאגט ער איהר קורץ — וועט איהר פאלקאם
געזונד ווערען.
— עס קען זיין אז איהר זייט גערעכט, איך גלויב אייך הער דאקטאר, איך
וועל פאלגען אייער עצה, זעהט, געפינט מיר א חתן.
— איך בין נישט קיין שרכן און קען נישט זיין קיין שרכן.
— אז איהר קענט נישט זיין קיין שרכן, זייט זעה מיין חתן.
— ניין, זאגט היירשעל, מיר דאקטוירים פערשרייבען נאר רעצעפטען, אבער
מיר נעהמען זיי נישט אויס.

21.

פ א ר ט ז ע ט צ ו נ ג .

איין אנדערס מאל קומט צו איהם א בויער און בעט איהם ער זאל
 איהם געבען א רפואה .
 — וואָס טהוט דיר זועה? פרעגט הערשיל.
 — אָט דא אין דער זייט טהוט מיר זעהר יועה .
 — הויב אויף די הענד ארויף און ציה דעם אָטהעם .
 דער בויער טהוט ווי הערשיל הייסט איהם .
 — נן, וואָס הערט זיך? ... דו אטהעמסט שווער?
 — נישט־קשה... ענטפערט דער בויער, נאר קוים ריהר איך זיך נאָר
 צו, צו דער זייט, טהוט מיר שוין וועה .
 — ווייסטו זשע וואָס, זאגט הערשיל, ריהר זיך קיין מאל ניט צו, צו
 דער זייט, וועט דיר מעהר ניט וועה טהאָן.
 — טאקע? ! שרייט אויס מיט פרייד דער בויער. — לאַנג לעבען
 זאָלט איהר פאַר דער עצה .

22.

פ א ר ט ז ע ט צ ו נ ג .

איין מאל קימט אריין צו הערשלען א אלטע יודענע מיט א געוויין;
 — העלפט מיר, רבי דאקטאר! ראטעוועט א נפש.
 — וואָס פעהלט אייך?
 — דער קאפ ברעכט אזוי, אז עס שטעכט אזש אין די זייטען.
 — מען דאַרף לייגען א פלאסמער אויף דער פאמילניצע. ניט אהער
 20 קאָפּיקעס.
 די יודענע ניט איהם דאָס געלד און הערשיל מאַכט א פלאסמער און
 לייגט עס איהר ארויף אויף דער פאמילניצע.
 — אין צוויי שעה ארום זאלט איהר דא ווידער זיין, וועל איך זעהן
 ווי אזוי עס האט אָנגעריסען און דערווייל געהט א היים .
 — סטייטש! זאָגט די יודינע פערוואונדערט, ווי אזוי זשע זאל איך
 א היים געהן?
 — וואָס הייסט, ווי אזוי? אזוי ווי אלע מענשען געהען.

— אפשר האָט איהר, רבי דאקטאר, נאך אַ פּלאַסמער?
 — צו וואס איז?
 — זוי הייסט צו וואָס? פאַר מיין שנור! איך בין דאָך ניט קראַנק
 נאָר די שנור איז קראַנק!
 — צו וואס זשע האָט איהר זיך געלאזט לייגען דעם פּלאַסמער?
 — ווייל איך האָב ניט געקענט דערווידער זיין אייערע רייד.
 הערשיל האט זיך שטאַרק צילאַכט.
 מיט פיעל מיהע האט ער אָבגעריסען דעם פּלאַסמער פון איהר פאטיל-
 ניצע און זי האָט דאָס אַוועקגעטראָגען דער שנור.

23.

פ א ר ט ז ע ט צ ו נ נ .

זיידער האָט זיך געטראָפּען אַ מעשה אין הערשיל'ס פּראַקטיקע.
 מען האָט איהם גערופּען צו אַ חולה. הייסט ער דעם חולה ער זאָל
 איהם ווייזען די האַנד. הערשיל זעהט אַז די האַנד איז בעדעקט מיט רויטע
 פּלעקען, זאגט ער:
 — דער חולה האָט אַ היציג שלאַפּקייט מיט פּלעקען, מוז ער שטאַר-
 בען, ווייל ער האָט זיך זאראַזעט פון פּערעיופּוּשטע כּהמות.
 — וואָס זאָגט איהר, הערר דאקטאר! — ענטפּערט דעם קראַנקענס
 ווייב, מיין מאַן איז אַ פּאַרבער און פון די פּאַרב איז איהם רויט די האַנד.
 — אויב אַזוי — זאָגט הערשיל — איז ער גליקליך וואָס ער איז
 אַ פּאַרבער, אַז ניט וואָלט איך איהם שוין אָבגעזאָגט דאָס לעבען.

24.

די לעצטע פּראַקטיקע פון הערשיל'ס דאקטאריי.

הערשיל האָט געהאַט אויסגעצייכענט פּונ'ם ספר רפואות אַלע רעצעפּט-
 מען, האָט ער עס איבערגעשריבען אויף קליינע קוויטעליך אין ווען מען האָט
 איהם גערופּען צו אַ חולה, האָט ער איהם געהייסען אַרויסציהען אויף גליק
 אַ קוויטעלע און וואָס פאַר אַ רפואָה עס איז געווען פּערשריבען אין דעם קווי-
 טעלע, האָט ער עס געהייסען טאָהן.
 אין מאָהל רופּט מען איהם צו אַ ווייבעל, וועלכע עס האָט געהאַט

אָנגערײסען אַ מכה אין האַלו. הערשיל האָט איהר געהייסען אַרױסשלעפּען
אַ קױטעלע פּון זײן טאָש און האָט עס איהר אײבערנגעלייענט אױז געשטאַנען
דאָרט אַז מען זאָל מאַכען אַ קאַנע.
דאָס װײבעל האָט זיך שטאַרק צולאַכט און פּון דעם גרױס געלעכטער
אױז צװעצט געװאָרען איהר מכה אין האַלו און זי אױז געהאַלפּען געװאָרען.

25.

הערשיל װערט אַ שדכן.

אַז הערשילען אױז ניט געראַטען די דאָקטאָריי אױז ער אַ שדכן געװאַרען.
אײן מאָל קומט ער אַרײן צו אײן אױפגעקומענעם גביר, װעלכער אױז
פריהער געװען אַ בעל עגלה און װעלכער האָט געהאַט אַ טאָכטער חתונה
צו מאַכען. נאַטירליך האָט אױנזער גביר געװאָלט טאָהן אַ גרױסען שידוך, װי
דער שטײגער אױז פּון די אױפגעקומענע גבירים.
פּלוצים לײגט איהם הערשיל גאר פּאָר אַ שידוך מיט אַ שױסמערס אַ זױהן.
— דו פּאַרך! צײבויערט זיך אױף איהם דער גביר — װי אַזױ שטעלסטו
זיך אױנטער מיר פּאַרצולײגען אַזאַ שידוך? אַרױס פּון מײן שטוב!
און הערשיל אױז מיט חרפה אױעקגענאַנגען פּון איהם.
אין עטליכע װאַכען שפּעטער קומט ער װידער צו איהם.
— שױן? כױזט װידער געקומען — פּרעגט איהם דער גביר מיט
כּעס — איך האב דאָך דיר שױן אײן מאָל אַרױסגעטריבען פּון דאַנען!
— איך האָב אַזונד אַ גרױסאַרטיגען שידוך פאַר אײך — ענטפּערט
הערשיל.

— מיט װעמען אױז? — פּרעגט נײגעריג דער גביר.
— מיט דעם האצעלער רביס אַ זױהן.
— אָט דאָס אױז אַ פּײנער שידוך! האָט איהר שױן דאָרט גערעדט?
— אודאי האָב איך גערעדט.
— װאָס זשע האָט מען אײך געענטפּערט?
— דאָס אײגענע יױאַס איהר האָט מיר געענטפּערט װען איך בין צו
אײך געקומען דאָס ערשטע מאל.
דער גביר אױז פּערשעהטט געװאָרען.

אין בית המדרש.

אין די גרויסע ווינטערדיגע נעכט פלעגט הערשיל ליעב האפען צו זימ' צען אין בית-המדרש ביי דער ווארעמער חרובע מיט א חכרה בטלנים און עוסק זיין אין שאלות-ותשובות.

מען פרעגט הערשלין:

— וואָס האט ער בעסער ליעב: א רייכען ברית אָדער א רייכע לוויה?

— א רייכען ברית — ענטפערט הערשיל.

— פאר וואָס איז עס?

— ווייל פון דעם רייכען ברית וועט שפעטער ווערען א רייכע לוויה.

— מען פרעגט ווייטער הערשלין:

— וואָס וויל ער בעסער: א שיסעל בארשט צו צוויי שיסלען רויהע

בוריקעס?

— די צוויי שיסלען רויהע בוריקעס, ענטפערט הערשיל.

— וואס קענסטו דען טאָהן מיט זיי?

— פון זיי קען איך האָבען א וואוילע שיסעל בארשט און זאל נאך

זערהייסען מיט די בוריקעס.

מען פרעגט ווייטער הערשלין:

— ווער איז געווען דער ערשטער אַפטייקער אין דער וועלט?

— די ציג — ענטפערט הערשיל, ווייל זי האָט אויפגעזוכט קרייטער

און פילען געמאכט.

מען פרעגט ווייטער הערשלין:

— וואָס איז ניצליכער אויף דער וועלט: די זון צו די לבנה?

— אודאי די לבנה — ענטפערט הערשיל — וואָרום די זון שינט

דאָך נאָך בייטאג, ווען עס איז אזוי אויך גענוג ליכטיג.

— פאר וואס האט מען אדם הראשון ארויסגעטריבען פונים גן עדן?

— מסתמא האָט ער ניט געצאָה'לט קיין דירה-געלד.

— פאר וואָס קומט ניט משיח אזוי לאַנג?

— כדי דער יין המשומר זאָל אלט ווערען, וועט ער בעסער זיין צום טרינקען.

— קאָן זיין אויף דער וועלט א צווייטער מבול?

— ער איז שוין פון לאַנג דא, ענטפערט הערשיל, ווען נח איז לעבען

געבליבען פון וועם ערשטען מבול, האט ער געפלאַנצט א וויינגארטען און האט

- אויסגעטראכט דעם וויין, איז אָט פון דעם דאוויגען מבול פון וויין זיינען שוין
א סך מעהר מענשען אומגעקומען ווי פון דעם ערשטען מבול.
- וואס איז דאס ערגסטע אין דער תולדות הטבע (נאטור געשיכטע)?
 - וואָנצען מיט צו יי פּיסיגע עולע.
 - וואס וואלסטו טאהן, הערשיל, ווען דו זאלסט פלוצים רייך ווערען?
 - איך וואלט אָנשטאפען די אלע לעכער פון מיינע קליידער מיט אַסיגנאציעס.
 - פון ווערלכער צייט האבען די מענשען אָנגעהויבען צו שטארבען?
 - זינט די מענער האבען אָנגעהויבען צו פא'גען די ווייבער.
 - וואָס איז דער חלוק פון אַ חסיד ביו אַ מחננר?
 - דער חסיד זאגט, אז דער רבי איז אַ צדיק און דער מתננר זאָגט, אז אַ צדיק איז נאט.
 - וועלכע נאציע איז די חשובסטע אין דער וועלט?
 - די אסיגנאציע.
 - ווי קומט עס וואָס פון ראש חודש אלול הויכט שוין אָן קיהל צו יוצרען.
 - מחמת מען בלאָזט שווער דעם גאנצען חודש, איז די ווינרען וואס געהען ארויס פון די שיפרות קיהלען זיי אָפּ דעם הייסען אויר ווערט קאלט.
 - פאר וואס פאלט א שכור פון די פיס און ניט פונ'ס קאָפּ?
 - ווייל עס שטעהט: שקר אין לו רגלים אין שקר מיט, שפור" גרייכט זיך כמעט אויס ביים ריידען.
 - נאָך וואס טויג דעם מענשען די אויערען?
 - פרי דאָס הימעל זאָל ניט אראפפאלען איבער די אויגען.
 - עס איז אמת, הערשיל, מען זאָגט אז אָפּט שלאנסטו ריין ווייב מיט'ן שמעקען און זי ריך מיט דער קאמשערע?
 - עט! — ענטפערט הערשיל — עס מרעפט בי אינזאמאל פארקעהרט אויך...

הערשיל איז זיך נוקם.

הערשיל איז אמאל אָנגעקומען ווינטער ביי נאכט צו איין אכסניה ווען זי איז שוין געווען פערמאכט און אין דרויסען איז געווען א שרעקליכער פראכט. הערשיל קלאפּט אָן אין דער טהור מען זאָל איהם עפענען. דער בעל אכסניה וועלכער איז שוין געלעגען אין בעט זאגט צו זיין ווייב: „א רחמנות, חלעכען, אויף דעם יידען וואס שטעהט אויפ'ן נאס" נאר די טהור עפענט ער איהם ניט.

הערשיל קלאפט ווייטער אָן און בעט: האט רחמנות! לאזט מיך אריין
אין שטוב, ווארום איך ווער פארפרוירען!

און דער בעל אכסניה זאגט ווייטער צו די ווייב:

— א, רחמנות אויף דעם יודען וואס שמעהט אין דרויסען!

— סטויטש, זאָגט דאָס ווייב, אז די האסט יא רחמנות אויף איהם,
פאר וואס זשע לאזט די איהם ניט אריין אין שטוב?

— נארעלע! — ענטפערט ער — אז איך וועל איהם אריינעהמען

אין שטוב, וועט דאך שוין ניט זיין קיין רחמנות אויף איהם!

הערשיל האט דעם ענטפער גוט געהערט און טראכט זיך: ווארט, איך
וועל דיר שוין אָפטהאן א גוט שפיצעל!

אין אפאר טעג שפעטער קומט הערשיל אריין אין דער זעלבער אכסניה,
לייטעש אָנגעהאן און פרעגט דעם בעל אכסניה צו קאן ער ביי איהם האל-
טען סטאנציע אויף ניט קיין בעשטימטער צייט.

— אך מיט'ן גרעסטען כבוד! — ענטפערט דער בעל אכסניה —

איהר דארפט אוראי א בעוונדער חדר מיט מעבעלע?

— יא, און מיט עסען אויך.

— גוט, גוט! זאגט דער בעל אכסניה, נאר געלד מוזט איהר מיר

בעצאהלען פאר א חודש פאראויס.

— פאראויס צאהל איך קיין מאל ניט, ווייל דער שווער מיינער שיקט

מיר צו געלד נאכ'ן חודש, דארום קאן איך ביי אייך קיין אורח ניט זיין...
נאר וויפיעל, למשל, געהמט איהר פאר דעם חדר?

— פינף רובל א חודש.

— איך בין אומשטאנדע צו צאהלען זעקס רובל פאר דעם חדר, ווייל

ער איז מיר געפעלען. און וויפיעל געהמט איהר פאר קעסט?

— פיפצעהן רובל א חודש, וועט שוין זיין דריי געריכטען א מאג מיט

ציווי מאל טהיי.

— איך קאן אייך געבען 20 רובל א חודש, זאגט הערשיל, אבי עס

זאל זיין גוטע עסען.

— אויב אזוי זאגט דער בעל אכסניה, בין איך מרוצה צו ווארטען מיט דעם

געלד אויף נאך דעם חודש, אבי איהר זאלט נאר האלטען וואָרט און מיך ניט אָבנארען.

— איך האָב נאָך קיינעם ניט אָבגענארט, ענטפערט הערשיל. מיר

קומט אפט אים איינצושטעהן אין אכסניות אין שפענדיג ווען איך ציה זיך

ארויס בעגלייט מיך דער בעל אכסניה מיט טרערען.

אין הערשיל איז געבליבען אין דער אכסניה.
עס איז אייך אַ חידוש אין צוויי, הערשיל דערמאהנט זיך ניט געלד
צי צאהלען. נאר ער עסט און טרינקט אין קומט צו זיך.
דעם בעל אכסניה איז דאס אריין טיעף אין דער נאז.
— וואס זאָל דאס בעדייטען, ר' הערש? פרענט ער איהם ענדליך.
איהר האט דאך געזאגט, אז איהר צאהלט נאכ'ן חודש, צום סוף איז שוין
אוועק צוויי חדשים און איך זעה נאך אלץ ניט פֿין איך קיין געלד!
— וואס פאר אַ שוטמה איהר זייט! ענטפערט הערשיל. צו מיינט איהר אין
אמת'ן, אז ווען איך זאל זיין אַ גוטער צאהלער וואלט איך בעשטאנען צו וואָהנען
אין אזא קבר? אדער צו עסען אזא שלעכט עסען ווי ביי איך איז?... היינט פערט
געסט ניט אז איך האב אייך צוגעזאגט צו געבען 26 רובל אַ חודש, ווען איך
פארדין ניט אפילו קיין 26 קאפיקעס אַ חודש און מיין שווער פון יענער
וועלט זאגט, אז פון דארט איז זעהר שווער איבער צו שיקען געלד...
— פאר וואס זשע האט איהר מיך אָבגענארט?
— איך האב אייך ניט גענארט, מיין ליעבער יוד, איך האב זיך נאר
בעריהמט פאר אייך.

— ווי אזוי האט איהר זיך דאס אינטערגעשטעלט דאס צו טהאן?
בייזערט אייך נאר ניט, פעטער! ענטפערט הערשיל. פאר אזא פינסטער
רען און נאסען חדר און פאר אזא שלעכט עסען ווי איך האב ביי אייך געד
האט, איז פשוט איין עבירה אייך צו בעצאהלען. פארקעהרט. איהר דארפט
מיר נאך צו צאהלען וואס איך האב אזוי לאנג געליטען ביי אייך.
דער בעל אכסניה האט פון פערדראס זיך צו וויינט.
— וואס איז דאס פאר איין אונגליק? שרייט הערשיל. שטענדיג ווען איך
דארף זיך ארויסציהען פון איין אכסניה, בעגלייטעט מיך דער בעל-הבית אדער
די בעל-הבית'טע מיט טרערען, זיי בעווייזען מיך ווי אַ געשטארבענעס. הערט
אויף, איך בעט אייך, צו וויינען. עס קען זיין אז מיר וועלען זיך נאך זעהן.
— ניין, ניין, לאז נאט אָפּהיטען! האט דער בעל אכסניה איהם נאכגעשריען.

28.

ד' ק א פ א ט ע.

הערשיל האט אמאל אימנערען פארפלעקט איינעם זיין נייע קאפאטע. האט
יענער איהם געשלעפט צום רב. דער רב האט גע'פס'נט. אז הערשיל זאל דעם יודען

בעצאָהלען דרױ רובל פאר דער קאפּאַטע. הערשיל האט גראדע בױ זיך נעד
 האט געלד, נעהמט ער אַרױס דרױ רובל און בעצאָהלט. דער יוד איז געווען
 זייער צופריעדען און וױל שױן אַוועקגעהן, נאר הערשיל לאָזט איהם נױט געהן.
 — שמעה, זאָגט ער, איך האָב דאָך דיר בעצאָהלט פאַר דער גאַנצער
 קאפּאַטע איז זי דאך שױן מױנע, טוה זשע זי אױס און גיב מיר זי אָב.
 — קױם מיט מיר אַ הױם, זאָגט יענער, וועל איך זי דיר געבען.
 — נױ! שרױט הערשיל, איך וויל דיר נױט לאָזען געהן מעהר אין מױן
 קאפּאַטע שױן טוה זי אױס און גיב מיר זי אָב!
 דער יוד פּרובט זיך בעמען בױ איהם: סױטש, ווי אַזױ געהט מען עס
 אין גאס אהן אַ קאפּאַטע? דערצו טראַגט ער נאָך תּחמונים אהן הױזען.
 נאָר הערשיל וויל נױט נאכגעבען, דער יוד האט זיך געמוזט אָבזאגען
 פֿין די דרױ רובל און דאס האט טאקי הערשיל געמױנט.

29.

א תירוף.

מען פרעגט אמאָל הערשיל, פאר וואס טראַגט ער אזא צוריסענע קאפּאַטע?
 נישטקשה, ענטפערט ער, זאָגט איך נױט, איך האב אין קאסמען אַ
 קאפּאַטע. נױע וואס זשע נעהמסט דו זי נױט אַרױס?
 ווױל דער קאסמען איז פּערשלאסען.
 גו, שליסט מען אױף?
 דאס שליסעלע לױגט אבער אױך אין קאסמען, ענטפערט הערשיל.

30.

אין מארק.

קױפּט, ר' הערשיל, די שאפע בױ מיר איך פּערקױף זי אין גלייכען געלד!
 וואס זשע וועל איך ארױנלעגען אין איהר?
 סױטש? אײערע מלבושים!
 און אַלײן זאל איך נאקעט געהן? פרעגט איהם הערשיל מיט אַברוגנדיגען מאַן.

31.

הערשיל עסט פאר זײן געלד.

הערשיל קומט אמאָל אין אַ קרעטשמע הונגעריג ווי אַ וואלף אין פּרעגט
 דעם קרעטשמער אױב מען גיט דא אומױסט עסען.
 — נױן, ענטפערט דער קרעטשמער. דא ססט אױמליכער פאר זײן געלד.
 — זױט עדות לױבעע יודען. ווענדעט זיך הערשיל צו די אױבערינע אורחױב

פון קרעטשמע, דער קרעטשמער זאָגט מיר צו אז נאָר פאַר מיין געלד קאן איך דא עסען. נו, בעל-הבית! גיט נאָר אַהער אַפּוסעל בראַנפען מיט אַ גוטען באַרשט מיט קאַשע.

דער קרעטשמער האט איהם דערלאנגט וואס ער האט געהייסען. הערשיל האט אריינגעשטעלט דעם בארשט מיט קאשע, האט נאכדעם זיך געהייסען דערלאנגען אַ שטיקעל גענוינס, נאכדעם האט ער זיך געהייסען מאכען ווארעניקעס אין האט פערטרונקען מיט אַ גוט גלעזל וויין. נאכדעם אלעס געהט הערשיל ארויס אַ גרויסען פיאטאק (8 גראָשען) פון זיין קעשענע און דערלאנגט עס דעם קרעטשמער.

דער קרעטשמער קוקט איהם אָן גאנץ פערוואונדערט.
— וואס גיט איהר מיר עפעס אַ פיאטאק? פרעגט ער ענדליך.
— דאָס בעצאָהל איך אייך. זאגט הערשיל, פאר דעם בראנפען, פאר דעם באַרשט מיט קאַשע, פאר דעם גענוינס, פאר די ווארעניקעס און פאר דעם וויין.
— וואס זשע איהר מאכט חוּזק פון מיר? דאס איז דאך אַ פיאטאק?
— איך ווייס אויך וואס דאס איז, ענטפערט הערשיל. נאָר איהר אַליין האט דאך פאר עדות מיר געזאָגט, אז דא עסט אימליכער פאר זיין געלד און איך שווער אייך ביי מיין הן, אז מעהר ווי די דריי גראשען מיין אייגענס האב איך ניט. אַ גוטען טאג!
און ער איז אַ וועקענאנגען.

ביים עסען קלייבט מען ניט איבער.

הערשיל זיטט אַמאָל אין אַכסניה זעהר פערשמאכט. אין דעם זיינען אהין אָנגעקומען אַ חברה מחותנים פון נאָך אַ חתונה און האבען געהייסען דער בעל-הבית'מע זי זאָל מאכען אַ גוטע וועטשערע פאר זיי.
דאס עסען איז פארטיג געווארען און דער עולם האט זיך אויסגעזעצט בי די מיטען און האט אייך אָן הערשיל'ען ניט פארגעסען.
— אין מיטען דעם עסען רופט זיך הערשיל אָן צו זיי?
— רבותי! ווער קאָן זיך מיט מיר פארוועטען אין עסען? איך געהם זיך אינמער מיט נאָך איינעם אויפצועסען אַ נאנצען זאק קארטאפלעס מיט שמאַליץ!
ער נארט אָב! שרייען אַלע, דאס איז ניט מעגליך.
ווער? איך נאר אָב? פרעגט הערשיל, שטעלט זיין 10 ר. וועט איהר זעהן ווי איד מיט נאך איינעם עסען מיר אויף אַ זעקל אָבגעקאכטע קארטאפלעס מיט שמאַליץ.

— מיר שטעלען אין! זאגט דער עולם נאָר אויב די מיינסט אז אייר
 נער פון אינו וועט צו דיר צושטעהן פאר א שותף צום עסען, האסטי א טעות,
 — נישטקשה, איך וועל שוין געפינען א שיהף.

דער עולם האט איינגעלייגט 10 רובל ביים בעל אכסניה און האבען
 איהם געהייסען צוגרויטען א זעקל אָבגעקאכטע קארטאפלעס מיט שמאַלץ.
 אין אַ פּאָר שעה איז דער מאכל פארטיג געווארען און דער בעל אכסניה
 האָט עס הערשלען דערלאנגט אין אַ גרויסען קעסעל אויף דעם מיש.
 הערשיל האט געווארט ביז די קארטאפּלעס האבען זיך אויסגעקיהלט,
 נאכדעם איז ער אַרויסגעגאנגען אין הויף און האט זיך כאלד צוריק אומגע-
 קעהרט מיט אַ גרויסען חזיר אויף די הענד.

— אָט איז מיין שותף וואס וועט מיר העלפען עסען, זאגט ער צום
 עולם, ווייזענדיג אויף דעם חזיר וועלכער דערשמעקענדיג נאָר דעם ריח פון
 די קארטאפלעס, האט ער זיך שוין געריסען צום קעסעל.

דער עולם איז ערשטוינט געווארען פון הערשילס איינפאל.
 — מיר גלויבען דיר, האבען די מענשען געזאגט, כיי אינו איז מעהר קיין
 ספק ניט, אז פאר איך ביידע וועט נאָך וועניג זיין דער קעסעל מיט די קארטאפלעל.
 — הייסט עס, האב איך געוואינען די 10 רובל.
 — ניין, הערשיל, אַ חזיר קאָן דען זיין אַ שיהף צו דיר?
 — ביים עסען קלייבט מען ניט איבער, ענטפערט הערשיל און ווידער: איך
 האב דאך אייך ניט געזאָגט ווער עס וועט זיין מיין שותף, דארום האב איך געוואינען.
 דער עולם האט איהם אָבגעגעבען די 10 רובל און הערשיל איז אַרויס
 פון דער אכסניה זאט און נאך מיט 10 רובל אין קעשענע.

33.

הערשעל ביי אגוסס.

מען האָט הערשילען אמאָל גערופען צו אַ קארנען גביר וועלכער האט
 שוין געהאלטען ביי דער גסיסה און הערשעל איז געקומען וידוי זאָגען מיט
 איהם. זעהט ער ווי דער חולה קרעכצט זעהר ביטער און לאזט אלע מאָל
 אַרויס שיוערע זיפצען.

— וואס קרעכצט איהר אזוי פרענט איהם הערשיל, שטארבען מוז דאך
 יעדער מענש אין אייביג לעבט ניט קיינער.

— אך, מיין ליבערער יוד, ענטפערט דער חולה. איך קרעכץ ניט

דערויף וואָס איך דארף שטאַלבען, נאָר מיר איז אַ גרויסער וועהמאג וואָס איך געה אין דער ערד אַרײַן אז מײַן נאלד און זילבער בלייבט דא איבער. — גלויבט זשע מיר, זאָגט הערשיל, אז פאר אַיער נאלד אין זילבער איז אַסך גלייכער וואָס עס בלייבט דא איבער, וואָרום דארט וואוהין איהר געהט באלד אוועק, איז אזוי שטאַרק הייס, אז דאס נאלד וואלט באלד צושמאלצען געווארען...

34.

הערשיל פערליהרט זיך ניט.

הערשיל קומט אמאָל אַרײַן אין קלויז מיט אַ צודראַפּעמען נאָז. ער האָט זיך אין דער הייס געקריגט מיט דער ווייב, האָט זי איהם מסתמא די נאָז צודראַפּעט. — ווי קומט עס, הערשיל, פרעגט מען איהם וואָס דיין נאָז איז צודראַפּעט? — איך האָב זיך אַלײַן אַ ביס געטהאָן אין דער נאָז ענטפערט ער. — סטייטש! ווי אזוי האסטו געקענט דערלאַנגען? — איך האב מיך אַרויפגעשטעלט אויף אַ ביינקעל, ענטפערט ער קורץ.

35.

הערשיל פסקינט שאלות.

I.

הערשיל קומט אמאָל אַרײַן צום רב אין שטיב, טרעפט ער איהם שלאָפּען אין דעם צווייטען חדר און אין דעם ערשטען חדר איז אויף דער קאנאפּע געלעך דעם רב'ס חאלאט מיט דער יאַרמילקע. הערשיל טראכט ניט לאנג און טהוט זיך אָן אין דעם רב'ס קליידער זעצט זיך ביים טיש און פערטיעפט זיך אין אַ ספר... עס עפענט זיך די טהיר, עס קומט אַרײַן אַ בעל-עגלה מיט דער בייטש אין דער האַנד און ווענדעט זיך צו איהם: — רבי! אז איך האָב שבת אָנגעזאָגט גאנץ תהילים, האָב איך נאָך געדארפט זאָגען ברכי נפשי אייך?

— באַרעכען זיך נאָר, ענטפערט דער פארשטעלטער רב, דו ביזט שוין דאכט זיך, דרייסיג יאָהר אַ בעל-עגלה און דו ביזט נאָך אלץ אַ פריץ! אז דו פיהרסט אַ שטייגער אַ גאנצען וואגען מיט סמאָלע, דארפסט דו דען ניט שמירען די רעדער?

II.

א יודענע קומט נאָכדעם אַרײַן צו איהם מיט אַ הילצערנעם לעפעל אין דער האַנד.

— רבי, זאָנט זי, אָט דער לעפעל איז אַ מילכיגער און איך האב שיער
 ניט אויסגעמישט מיט איהם א פלישיגען בארשט, איז שוין טריפה דער לע
 פעל צו ניין?

— אָבער האסט נאָך ניט אויסגעמישט?

— ניין, איך האָב נאָר געוואלט דאס מאהן אין האב זיך פערחאפט
 — דאס ערשטע מאָל בין איך דיר מוחל — ענטפערט הערשעל —
 נאר אז עס וועט זיך מיט דיר טרעפען נאך אמאל אזא מעשה, וועל איך שוין
 טריפה מאכען דעם לעפעל מיט דעם עסקען.
 — ניין, ניין, רביניו! שרייט דאס ווייבעל, איך וועל עס שוין מעהו
 ניט טהון.

III.

א פערפלאממער חסיד לויפט אריין אין שטוב און שרייט:
 — רבי, געציל דער חקרן לאכט פון אינזער רבין!
 — טרייב איהם ארויס! ענטפערט הערשיל.
 — ער שמעהט דאך אבער אין דרויסען?
 — נו, נעהם איהם אריין אין שטוב און טרייב איהם ארויס.

37.

הערשיל לויפט א חתן.

מען האט אמאל זיך אָנגעפרעגט ביי הערשילען אויף א קארנען חתן,
 יעלכער האט זיך געהייסען געבען זעהר פיעל נדן. האט הערשיל געענטפערט: אז
 איהם קומט טאקע א סך נדן איבער פיעל מעלות, אמאל האט א פערד געי
 פלעגט קאסטען 20 רובל קאסט היינט איבער 100 רובל, א חויר וואס פלעגט
 קאסטען 5 רובל קאסט היינט 20 רובל און א בחור וואס פלעגט נעהמען 200
 גילדען נדן נעהמט היינט 2000 רובל נדן, היינט אז ער איז א חויר איינער
 אין דער מדינה און א פערד איז זיין גלייכען ניטא און דערצו א חתן אויך,
 טא וויפיעל איז ער היינט ווערט צו נעהמען נדן?

37.

הערשיל דערקענט מענישען.

הערשיל געהט אין גאס פערטראכט, פלוצים לויפט ער צו צו א מעני
 געזו פון דער גאס שטופט איהם אריין די האנד אין שרייט אויס מיט שמחה:

— א! וואס מאכט איהר ר' טאָדרעס? שוין א צייט אז איך האב איין
ניט געזעהן! איהר האט זיך אזוי איבערגעביטען אין דער צייט אז איך האב
איך קיים דערקענט.

— איהר האט א מעות, מוין לעבער יוד, איך הייס גאר יאנקעל,
ניט טאָדרעס.

— אך! — וואונדערט זיך הערשיל ווייטער — ווי אזוי א מענטש בייט
זיך דאס איבער! אפילו דער נאמען אייערער האט זיך שוין אויך פערביטען.

38.

הערשיל און חייקעל חקרן.

חייקעל חקרן: זאג מיר הערשיל, ווען כרומה, למשל, א שטייגער, עס זאל ווערען
זאז מין שינוי (ענדערונג) אין דער נאטור, אז די זון זאל אָנ-
הויבען שיינען ביינאכט, וואס וואָלכמו דעריוף געזאָגט?

הערשיל:

אויך וואָלט געזאָגט אז דאס איז די לבנה.

חייקעל:

ווען מען זאל דיר אבער אויפקלעהרען אז דאס איז נאר די זון?

הערשיל:

וואלט איך יענעם זאגען אז ער איז א לינגער!

חייקעל:

נאר מין קעסט דו דאך ניט פאר קיין לינגער און אז איך אליין

וואלט דיר זאָגען אז דאָס איז די זון, וואָס וואָלכמו מיר דע-
רויף געענטפערט?

הערשיל:

איך וואָלט געענטפערט, אז דו ביזט משוגע!

39.

פ א ר ט ז ע ט צ ו נ ג

הערשיל טרעפט אמאל זיין חבר חייקעלן ווי ער וואשט זיך מיט בראני
פען דעם קאפ.

— וואָס איז דאס פאר א שגעון — פרעגט ער איהם — וואס מיט
בראנפען וואשט דו זיך דעם קאפ?

— איך האב דערקלערט מיט מוין חקירה, ענטפערט חייקעל חקרן,
אז דאס איז א סגולה די האר זאל וואקסען.

— עט, גלויב דאס ניט! זאגט הערשיל, ווען דאס זאל טאקע איין
אמת זיין, וואלט אין גארגעל ביי מיר שוין לאנג אויסגעוואקסען א באָרד אויף
עטליכע ארשין.

40.

הערשיל דערצעהלט די וואונדער פון אויסלאנד.

ווען הערשיל איז א צייט ניט געווען איז אָסטראַפּאָליע און נאכדעם האט
ער זיך ווירער בעוויזען, פרעגט מען איהם וואו איז ער דאס אזוי לאנג געווען?

— איך בין געווען עט ויײט אין אױסראנד. אוש אין לאנדאן.
 — אזױ? אין לאנדאן ביזמי געווען? פרעגט איהם איבער חייקער
 חקרן — זאג זשע מיר, איך בעט דײך, איז עס אמת וואס מען דערזעהלט,
 אז אין לאנדאן איז שטענדיג טומאנען?
 — אָט הער אױס וואס מיט מיר האט זיך געטראפּען! ענטפּערט הער
 שיר, שבת בײַטאָג געה איך מיר שפּאַצירען אין די לאנדאנער גאַסען און מיר
 איז שטאַרק פּינסטער אין די אױגען פון די טומאנען, אז איך מוז טאפּען דעם
 ייעג. דערווייל דארף איך זיך אָבױישען די נאָז נאר פון גרויס פּינסטערניס האב
 איך נישט געקאָנט טרעפּען צו מיין אױגענער נאָז און האב אַ פּרעמדען מעגל
 שען אָבגעױשט דעם שטערען.

41.

הערשיל פאַר דעם טוידט.

קײן מענש לעבט ניש אױבײג, שטאַרבען מוז יעדער, אױף אױטליבען
 קומט זײן צײט, אין אױף אױנזער הערשליען איז געקומען די צײט צו שטאַרבען.
 ער ליגט אין בינט, וירוי האט ער שוין לאַנג אָבגעזאגט, יעצט ווארט ער נאר
 אױף דעם מײַ-המית ער זאל אױסגעהען דעם חלף פון דער שײד אוי זאל איהם
 קױלען. געבען הערשליען זיצט דאס ווייב און וויינט. צו וויינט זי דערפאַר וואס ער
 שטאַרבט אצינד, אָדער ווייל ער איז שוין לאַנג נישט געשטאַרבען, ווייס איך נישט.
 פּלוצים רופּט זיך הערשיל צו דער ווייב.
 — מױן לעב ווייב! טיה מיר מיין בקשה אין דער לעצטער מינוט פון
 מיין לעבען, וואש זיך ארום און פּוּטן זיך אויס אין דינע יום־טובֿ'דיגע קלײדער.
 די בקשה פון אַניסס איז הייליג בײַ יעדען מענשען, דארום האט הערשילס
 ווייב נישט אױבערגערעדט דאס אנדערע וואר טאן האט תּיכּף ערפּילט דעם מאַנס בקשה.
 ווי הערשיל האט זי דערזעהן שעהן אױסגעפּוצט, געהמט ער זי אָן בײַ דער
 האנד און רופּט זיך ווי צו אױמצען אָפּ: „נו זאג מלאך המית! איז דען מיין ווייב
 נישט זעהנער פון מיר? צו וואס זשע דארפּסטו מײַך? געהס בעסער איהר צו!...“

42.

הערשיל בײַ אקאַרגען גביר.

הערשליען איז אמאָל אױסגעקומען צו עסען שבת בײַ אקאַרגען גביר, וועל־
 בער האט געמוזט געהמען א אורח צו זיך פשוט פאר נושה, ווייל דער גבאי פון
 שײַ איז אליין צוגעשטאנען צו איהם. מען דערלאנגט פיש געהמט דער גביר
 דאס קלענסטע פישל און גיט עס הערשליען אױף א טעלער און אליין מיט זײן
 פּאַמיליע עסט ער די בעסטע פיש. הערשיל לייגט צו דעם אױער צום פישל.
 — אנטקעגען וואס טהוט איהר עס? פרעגט איהם דער גביר.
 — איך הער זיך צו, וואס דאס פישל זאגט מיר, ענטפּערט הערשיל.
 — וואס זשע זאגט עס איר?

— עם דערזעהלט מיר, ענטפערט הערשיל, אז עס איז שוין זעהר לאנג פון טייך.

דער גביר שמייכלט צו און גיט שוין הערשילען א גרעסער שטיקעל פיש. מען דערלאנגט די ייך. דער גביר זעהט זיך אראפ אין א מעלער די אויבערשטע ייך און זאגט דערפון א פסק: אדם קרוב לעצמו; נאכדעם זעהט ער אראפ פון דער שיסעל פאר דער ווייב און זאגט ווידער א פסק: אהבתי אח אשתי; נאכדעם גיסט ער אפ זיך פאר די קינדער און זאגט ווידער א פסק: אהבתי את בני; אז אין שיסעל האט זיך אפגעשטערט נאר אביסעל אונטערשטע וואסער, גיט ער עס אוועק הערשילען און הייסט איהם אויך זאגען א פסק. הערשיל שמעלט זיך אויף, זעהט די שיסעל מיט ביידע הענד און זאגענדיג אין דער הויך דעם פסק: וורקתי עליכם כם מהורים גיסט ער זיי אלע אפ און אנטלויפט.

48.

הערשיל אסטראפאליער שרעקט איבער דעם רבין.

אין א ווינטערדיגע נאכט ווען אין קלויז איז שוין געווען איינסגעלאשען אלע ליכט איז הערשיל געשלאפען אויף דער באנק. דערווייל איז א זין אריינגעקומען דער רבי ר' ברוך'ס. נאך אזוי ווי עס איז געווען פינסטער האט ער פינגט גע'טראפען צו הערשילען. — ווער איז דא? פרעגט דער רבי — איך, הערשיל אסטראפאליער! — ענטפערט הערשיל און געהט אוועק פון דער באנק צום בארעמער. דער רבי איז דערווייך צוגעקומען צום בארעמער און טרעפט ווידער גרייך צו הערשילען. — ווער איז דא? — פרעגט ער ווייטער — איך, הערשיל אסטראפאליער! — ענטפערט הערשיל און טראגט זיך אפ צום עמוד. דער רבי זעהט ווייטער און קומט גרייך צו צום עמוד און שלאגט זיך ווידער אן אין הערשילען. און ווער איז דא? פרעגט ווייטער דער רבי. איך, הערשיל אסטראפאליער בין עס, ענטפערט הערשיל ווייטער. דער רבי הויפט אויף ביידע הענד אין דער הויך און שרייט אים פערוואנדערט. רבנו-של-עולם! עפעס א פולער קלויז מיט הערשיל אסטראפאליערס

49.

הערשיל ווינטשעוועט.

הערשיל האט אמאל צוגעווינטשעוועט א ארעמען ישיבה-ביתר אז נאָט זאל איהם צו שיקען א פֿלח מיט דריי מעלות, זי זאל זיין שעהן, רייך און משיגע. צו וואָס ושער' הערש זאל זי נאר זיין משיגע? פרעגט איהם דער ישיבה-ביתר. שומה איינער! ענטפערט איהם הערשיל, אז זי וועט זיין שעהן און רייך און וועט דיר זעהן! אז זי דאך משיגע.

ע נ ד ע

צווייטער טייל

.45

איין מאל אין דער פריה איז שוין געווען צייט חמץ צו פארברענען און דער רב ר' ברוך'ל האט זיך זעהר פארטראכט וועגען ארימע לייט וואס עס איז דא ווייניג מעות חיטים און די חסידים האבען ניט געהאט דעם עזות צו זאגען רבי עס איז שוין צייט צו דאוונען.

דערווייל איז אנגעקומען דער גבאי ר' הערשיל האבען זיי איהם דערצעהלט, אז דער רבי האט זיך פאר'דבקה'ט און נאך ניט געראווענט און עס איז שוין אזוי שפעט.

האט ער זיי געזאגט, אז עס וועט זיין רעכט.

ער איז גלייך אריין צום רבי'ן און געזאגט:

— רבי, איד האב איבערגעלייגט דעם קאסטען און האב געפונען די כתובה פאר'חתמ'עט מיט זויערטייג, פרעג איד איד צי מעג איד וואוינען מיט מיין ווייב צי ניין. פילייכט ניט, האב איד קיין מלכה ניט און עס איז שוין אזוי שפעט, עס איז שוין צייט דאס חמץ צו פארברענען און דאוונען געוויס. דאמאלס האט זיך דער רבי דערמאנט.

ווען ניט הערשעלע, ווער ווייסט צו וואס עס וואלט געקומען.

.46

איין מאל איז געקומען ערב פסח און ער האט ניט געהאט אפילו על מזון מעודה אחת. פרעגען איהם אלע חסידים, ר' הערשעלע, איהר האט שוין אויף פסח? זאגט ער איין האלבען פסח האב איד שוין אין שטוב און דאס איבריגע וועט גאט באשערען.

זיי האבען דאך אבער געוואוסט, אז ער איז א גרויסער קבצן, איז דאס

ביי זיי געווען א וואונדער — וואו האט ער דאס גענומען?

האט ער זיי געענטפערט: עס זאל אייד ניט זיין קיין וואונדער, וואריס אין וואס באשטעהט דער פסח, אויסראמען חמץ און ארייננעהמען מצה, האב איד שוין דעם חמץ לאנג אויסגערעמט און מצה וועט גאט באשערען.

47

איין מאָל ערב פסח איז הערשעל אוועקגעגאנגען צו דער חברה קדישא
און האָט אָנגעהויבען צו וויינען, אַז די ווייב איז איהם געשטאַרבען און ער
האָט ניט אויף תּכּריכּים.

די חברה קדישא האָט איהם געגעבען אַ פּאַר רובעל ער זאָל געהן געהמען
תּכּריכּים און האָבען איהם צוגעזאַגט, אַז שפּעטער מיט צוויי שעה וועלען זיי
קומען איהר צונעהמען.

ר' הערשעל האָט צוגענומען די פּאַר רובעל און איז געגאַנגען און האָט
געקויפט מצות.

אין אַ פּאַר שעה אַרום זיינען אָנגעקומען די חברה קדישא איהר צונעהמען.
זעהן זיי ווי זי געהט אַרום און שמירט אויס די שטוב אויף פסח.

פרעגען זיי: הערשעל, וואָס איז דאָס?

ענטפּערט ער: איך האָב דאָס נאָר גענומען האַנד געלֶט ביי אייך און
האָב פּאַרביטען פון תּכּריכּים אויף מצות, נאָר איך זאָג אייך צו אויף מין
וואָרט, אַז זי איז אייערע און איד וועל זי שוין אין ערגעץ ניט אוועקפיהרען.
אויב איהר האָט נאָך אַ פּאַר גילדען, מעגט איהר נאָר געבען וועל איד אויך
זיין אייערער, וואָרים אַז אַרימאָן און אַ מת איז גלייך.

48

דער רבי ר' ברוכ'ל איז אַמאָל אוועק געגאַנגען און האָט זיך פּאַרזאַמט.
דערווייל זעהט הערשעלע דורך דעם פענצטער ווי אַ אידענע לויפט און שרייט
פריהער גאָט און דערנאָך דער רבי וועט ראַטעווען מיין קינד. ער האָט גיך
געכאַפט דעם רבינס שטריימעל מיט אַ האַלאַט און האָט זיך אָנגעמאַן און האָט
גענומען אַ ספר אין דער האַנד און האָט זיך אַנידערגעזעצט אויף דעם רבינס
שטוהל.

די אידענע קומט אַריין פּאַרוויינט און שרייט: רבי, ראַטעוועט מיין טאָכֶר
טער, זי געהט שוין צוויי טעג צו קינד!

הערשיל האָט זיך קיין סך ניט געלאָזט טענה'ן, ער האָט גענומען אַ קאַפּיקע
פון קעשענע און זאָגט: דאָס זאָלט איהר צולייגען אייער טאָכטער צום נאָפעל
וועט זי באַלד מוליד זיין.

מיט א טאג שפעטער קומט די אידענע און ברענגט דעם רבין א פדיון א פאר הינער, ווייל זי האט געהאנדעלט מיט הענער און הינער. דער רבי האט געמאכט א שווייג.

ווען די אידענע איז ארויסגעגאנגען, פרעגט דער רבי: הערשעלע, זאג מיר דעם אמת, וואס פאר א סגולה האסטו געטאן צו דעם? זאגט ער: איד האב איהר געגעבען א קאפיקע זי זאל דאס צולייגען צום נאפעל און נאך א קאפיקע לויפט יעדער ארימאן, איז ער אויך געלאפען נאך דער קאפיקע.

ווען ער איז געגאנגען איבער דער וועלט, איז ער אמאל געקומען אין א קרעטשמע. קאלט איז איהם געווען און הונגעריג איז ער אויך געווען און דער בעה"ב איז ניט געווען אין דער היים, בעט ער עפעס עסען.

זאגט צו איהם די בעל הבית'טע: גלויבט מיר איד האב אייך ניט וואס צו געבען. ער האט פארשטאנען, אז מען האט יא געקאכט וועטשערע. בעט ער זיך ביי איהר זי זאל איהם כאטש לאזען לייגען זיך שלאפען אויף דעם אויווען, ווייל עס איז איהם זעהר קאלט.

די בעל הבית'טע האט איהם געלאזען, ווייל זי האט געזעהן, אז זי וועט זיך פון איהם ניט אפטשעפען, גם האט זי געוואלט אז ער זאל גיך אנטשלאפען ווערען.

אז ער איז געווען אויף דעם אויווען האט איהם פארשמעקט, גלייך ווי ער וואלט גערטאפען אז אינעווייניג שטעהט א טאפ מיט קרעפליך. זאגט ער: איד בעט אייך, וואס איז דאס דער אויווען אזוי היים? אפנים אז איהר האט געמוזט עפעס קאכען.

די בעל הבית'טע שווערט זיך אויף איהרע נאמנות, אז זי האט נאר ניט געקאכט, נאר זי וואשט גרעם, האט זי אריינגעשטעלט אין אויווען עס זאל זיך אויספארען, פון א סימן וועגען האט זי זיך כלומר'שט געלייגט שלאפען מיט די קינדער און האט פארלאשען דעם לאמפ און האט צוגעמאכט די ספאלנע.

ער איז אראפ פון דעם אויווען און האט ארויסגענומען דעם טאפ מיט קרעפלעך, האט איהם אויסגעליידיגט און האט אויסגעטאן זיינע א פאר שווארצע נאטקעס און האט אריינגעלייגט אין טאפ. אום ניט צו דערקענען האט ער פון אויבען אנדערגעלייגט פינף קרעפלעך און האט צוגעמאכט דעם אויווען גלייך ווי עס וואלט נאר ניט געווען.

דערווייל איז געקומען דער בעל הבית פון דעם פריץ וואס ער האלט פון
איהם די ארענדע, און קלאפט אן אין טיר.
זי איז גיך געלאפען און האט איהם געעפענט, און זאגט צו איהם: מאך
ניט קיין קולות, עפעס אן ארימאן א שלעפער האט זיך איינגעבעטען שלאפען
אויף דעם אויווען.

זאגט דער מאן: אלעס איז רעכט, עס איז שוין שפעט, גיב מיר עפעס
עסען און איך וועל זיך לייגען אפרוהען.
זי האט איהם געגרייט צום טיש און טראגט אריין דעם טעפעל מיט די
קרעפלעך און קעהרט דאס איבער אין שיסעל, איז אריינגעפאלען א פאר גאטקעס
אין שיסעל.

— וואס קען דאס זיין? — האט דער מאן אנגעהויבען צו שרייען.
אלע זיינען גלייך אויפגעשטאנען. הערשיל איז אויך אראפ זעהן וואס
דאס איז. אין דעם האט ער דערקענט, אז דאס זיינען זיינע גאטקעס. פרעגט
מען איהם: צי וואס האט איהר דאס געטאן?
זאגט ער: איך ווייס, די בעל הבית'טע האט געזאגט, אז זי וואשט גרעט
ווייל איך זי זאל מיינע גאטקעס אויך אויסוואשען, זי זאל נאך זיין א גוטע,
וואלט איך איהר געגעבען א העמד אויך אויסצוואוואשען.
אויף מארגען זיינען אנגעקומען א סך מענשען און האבען דערקענט הער-
שעלען, פרעגען זיי איהם: וואס טהוט איהר דא? האט ער דערזעהלט אלעמען
די מעשה. אלע האבען געלאכט און הוצק געמאכט.

50.

איין מאל זאגט צו איהם אן עושר: הערשעל, זאג מיר א ליגען ניט געד-
טראכט, גיב איך דיר א רובעל. זאגט הערשעל: איהר האט דאך געזאגט, אז
איהר גיט מיר צוויי רובעל.

51.

איין מאל איז ער אריין אין א געוועלכ און הייסט מען זאל איהם אפרייסען
ריפס אויף א קאפאטע. ער כאפט דעם ריפס און לויפט אוועק. מען יאגט איהם
נאך און ער לויפט. ביז ער איז געקומען צווישען א סך באקאנטע. פרעגט מען
איהם: ר' הערשעל, וואס האט איהר דאס געטאן? זאגט ער: איהר זעהט דאך,
איך געה נאקעט און וואס מען רייסט ניט אפ מיט געוואלד דאס האט מען ניט.

די מענשען האָבען געמאַכט צווישען זיך אַ נרכה און האָבען באַצאָהלט פאַר'ן ריפּס.

.52

איין מאָל זיינען ביינאַכט אַרײַן גנבים צו איהם אין שטוב. זיי זוכען אויף דער ערד, זיי טאַפען אויף די ווענט טאַמער הענגען מלבושים אָדער לייכטער. עס איז אָבער גאָר ניט אַ געפינען.

זיין ווייב האָט דעהערט, וועקט זי איהם שטילערהײד: הערשעל, דו הערסט, גנבים זיינען דאָ. זאָגט הערשעל: שווייג שטיל, אויף מיר פּלאַמט דער פנים, זיי האָבען נעבעך ניט וואָס צו נעהמען און דו שרייסט נאָך און עס אַרט דיך גאָר ניט!

.53

איין מאָל איז ער געקומען לבאַרדיטשעוו, האָט ער געהערט, אַז אַ גרויסער גביר מאַכט חתונה אַ וזהו קיין זיטאַמיר, זיינען מיט איהם מיטגעפּאָהרען אַ סך נגידים. הערשיל איז געקומען און בעט זיך אויך פּאָהרען אויף דער חתונה, ווייל עס זיינען דאָרט געווען אַ סך נגידים וואָס האָבען געקענט הערשעלען פאַר אַ פּרעהליכען מענשען, נאָר דער מחותן האָט בשום אופן ניט גוואָלט איהם מיט נעהמען. טראַכט ער ביי זיך, איך דאַרף עפעס מאַכען, אַז דער מחותן זאָל מיך האָבען צו געדענקען. איך הייס דאָך עפעס הערשעל פון אַסטראַפּאָליע!

די מחותנים זיינען אַוועקגעפּאָהרען און ער האָט זיך געלאָזט געהן מיט די דערפער אויף דעם וועג ווי מען געהט נאָך זיטאַמיר. דערווייל איז ער גע- קומען אין אַ דאַרף צו אַ איד אַ שניידער. דער שניידער איז ניט געווען אין דער היים. אַז ער איז אַרײַן אין שטוב, האָט ער געטראָפּען דעם שניידערס ווייב זיצט און וויינט, ביי איהר איז לאַ עלינו אַ קינד געשטאַרבען און זי ווייס ניט וואָס צו טאָן מיט דעם און קען זיך קיין עצה ניט געבען.

זאָגט הערשיל צו איהר: איך וועל אייך אַן עצה געבען. איהר גיט מיר דאָס קינד, דאָ ניט ווייט איז דאָ אַ שטעדטעל קאַמניע, איך וועל דאָס דאַרטען אַוועקטראָגען וועט מען דעם קינד מקבר זיין כרת משה וישׂראֵל.

זי האָט איהם געדאַנקט און געגעבען אויף הוצאות.

ער איז געקומען אין אַ דאַרף וואָס דאַרט געהט דער וועג פון זיטאַמיר קיין

קאמניע, איז דעם דאָרף האָט ער געוואוסט, אז זיי מוזען דורכפאָהרען, ווייל ער האָט געהערט אויפ'ן וועג, אז זיי זיינען שוין אַרויסגעפאָהרען פון זיטאָמיר. ער האָט זיך אָפגעשטעלט אין אַ קרעטשמע וואַרטען ביז זיי וועלען דורכפאָהרען.

אין אַ קליינער צייט אַרום זעהט ער ווי זיי פאָהרען. ער איז אַרויס אַנטקעגען זיי און געהט צו גלייך צום מחותן און בעט זיך ביי איהם ער זאָל איהם מיטגעהמען זיין קלומיקעל אונטערפיהרען קיין באַרדיטשעוו. דער מחותן האָט שוין ניט געוואָלט זיין אַזוי שלעכט, אָפּזאָגען איהם אַזאַ קלייניגקייט. נאָר דאָס איינע בעט איד פון אייד, זאָגט הערשעלע, מען זאָל זיך ניט זעצען אויף דעם קלומיקעל, וואָרים איד בין געווען דאָ ניט ווייט אויף אַ חתונה האָט מען מיר געגעבען צוויי עופות געבראַטענע מיט אַ סך לעקאָד, פיהר איד דאָס מיין ווייב אַ מתנה.

דער מחותן האָט דאָס איהם צוגעזאָגט און זיי זיינען אַוועקגעפאָהרען. געוואוסט האָט ער, אז זיי דאַרפען זיך שטעלען אין באַרדיע פּאַסען די פּערד. ער האָט געכאַפּט אַ פּוהרעל און איז אויך אָנגעקומען קיין באַרדיע און האָט געזעהן ווי זייערע פוהרען שטעהען אין דרויסען און די פּערד פּאַסען זיך. אַלע קלומקעס האָט מען אַריינגענומען און מען פּרעגט עפעס עסען. זאָגט די בעל הבית'טע זי וועט ערשט צושטעלען קאָכען. זיי האָבען געדומען צו ביסלעך בראַנפען און צו פאַרבייסען איז ניט געווען וואָס. איז געבליבן בען ביי אַלעמען אַ הסכם מ'זאָל געהן צו הערשעל'ס קלומיקעל, מ'זאָל איהם אַנ... מען עפענט דאָס קלומיקעל, מען האָט אויפגעוויקעלט, אויף דעם אַרט וואָס זיי האָבען גערעכענט צו געפינען צוויי עופות געבראַטענע, האָבען זיי געפונען אַ טויט קינד.

זיי זיינען אַלע שטאַרק דערשראַקען געוואָרען און האָבען מורא געהאַט פאַר אַ בלבוף, האָבען זיי געשיקט דעם משרת ער זאָל רופען חברה קדישאַ מען זאָל צונעהמען דאָס קינד.

הערשעלע האָט דאָס אָבער פריהער בעוואָרענט און ער איז געקומען צו חברה קדישאַ און האָט זיי געזאָגט: איהר זאָלט וויסען, אז דאָ פאָהרען גרויסע גבירים פון אַ חתונה און זיי פיהרען מיט אַ טויט קינד, עס איז אַ סברא, אז עס איז אַ ממזר. טאָמער וועט מען קומען צו אייד, זאָלט איהר וויסען וואָס איהר האָט

צו טאן. בקיצור די מעשה איז אזוי געווען: די חברה קדישא האבען גענומען צוויי הונדערט רובעל און האבען מקבר געווען דאס קינד און די מחותנים זיינען זיך אוועקגעפאָהרען.

אז הערשיל איז געקומען קיין באַרדיטשעוו האָט ער פאַר אַלעמען דערצעהלט די מעשה און האָט געזאָגט, אז מען וויל ניט געבען יעקב'ן מוז מען געבען עשו'ן.
54.

איין מאָל איז געקומען צו איהם אַ בעל חוב וואָס ער האָט געליהען ביי איהם מוזמן געלד פופציג רובעל, ווען ער האָט געדאַרפט אַ קינד חתונה מאַכען און האָט איהם ניט געהאַט אָפּצוגעבען. זאָגט ער צום בעל חוב:

— ווען דו גיסט מיר נאָך צוויי רובעל, האָב איד אַ פּלאַן ווי איד קען דיר דעם חוב אָפּגעבען און מיר זאָל נאָך אויף עפעס בלייבען.

האָט ער איהם געגעבען צוויי רובעל, ווייל ער האָט געוואָלט זעהן וואָס פאַר אַ פּלאַן ער האָט און ער האָט איהם געשוואָרען, אז ער וועט זיי אין קעשענע ניט אַריינלייגען.

— הכלל, לאַמיד שוין זעהן, זאָגט דער בעל חוב, וואָס דו וועסט טאָן מיט די צוויי רובעל?

זאָגט ער צו איהם: קומט מיט מיר.

ער איז מיט איהם געגאַנגען אויף דעם מאַרק טאַרג און האָט געקויפט פינף הינער. זעהסטו די פינף הינער וועלען לייגען אייער, יעדער הון צו דרייסיג, בס"ה הונדערט פופציג אייער. די הינער וועל איד איבערזעצען אויף די אייער וועלען זיי אויספיהרען הינדלעך. אזוי לאַנג וועט עס געהן ביז איד וועל אויס-האדעווען אַ סך הינער, וועל איד פאַרקויפען די הינער און וועל דיר באַצאָהלען דיין חוב. דער בעל חוב האָט אָנגעהויבען שטאַרק צו לאַכען.

זאָגט הערשעלע: איז דו לאַכסט שוין ווייל איד האָב דיר געסיליקט, וואָס וועלען טאָן די איבעריגע בעלי חובות?

פון ראש חודש אויף יום טוב

איין מאָל פּאָהרט ער מיט חסידים אויף אַ חתונה. זיי זיינען געקומען אין אַ קרעטשמע זעהר פּרעהליד און האָבען געמאַכט אַ מנין און האָבען געשטעלט הערשעלען פאַר אַ בעל תּפּלה. עס איז געקומען אין דער הויכער שמונה עשרה

נאך רצה האבען זיי געגעבען א קלאפ אין מיטש ער זאל זאגען יעלה ויבא. געד
וואוסט האט ער, אז היינט איז ערב ראש חודש, נאך פילייכט האט ער א טעות.
אז אלע שרייען ראש חודש האט ער געזאגט יעלה ויבא. נאך דעם האט ער
געוואלט זאגען „הלל“, האבען זיי איהם ניט געלאזען, זיי האבען זיך זעהר צור
לאכט פון איהם. איז געבליבען, אז נאך דעם דאוונען זאל ער געבען תיקון.

ער טראכט: עס וועט אייך טייערער קאסטען, איך הייס דאך עפעס הערשיל.
זיי זיינען אוועקגעפאָהרען און זיינען געקומען זייער צוויי נאך האלבען
טאָג צו אַ קרעטשמע, זאָגט דער בעל עגלה, מען דאַרף געבען די פּערד אַ פּאַפּאַס.
הערשיל האט דערקלערט אַ פּלאַן, ווי אזוי מען זאל זיי אַנלערנען און זאָגט:
איהר ווייסט, אז אין דער קרעטשמע טאָר איך מיר ניט שמעלען, איך בין דאָ
שולדיג אַ גמילת חסד און איך האב ניט אַפּצוגעבען.

זאָגען זיי: ווייסט איהר וואָס, געהט אייך דורך אַביסעל און מיר וועלען
אייך אַניאָגען.

ער איז אוועקגעגאַנגען ווייטער פון זיי מיט עטליכע וויאַרסט. געוואוסט
האט ער, אז דער בעל עגלה בעריל שמעלט זיך תמיד אין דער קרעטשמע אַפּ-
פּאַסען די פּערד. ער האט זיך אַנגעטאָן די שבת'דיגע קאַפּאַטע און נאך עפעס
און געהט אריין פּרעהליך און פּרעגט:

— ר' זידיך איז דאָ?

זאָגט די בעל הבית'טע, ער איז דאָ.

זאָגט הערשיל: איהר זאלט וויסען, אז ר' בער דער בעל עגלה פּאַהרט
מיט זיבען פּאַרשוינען, אלע נגידים, אויף אַ חתונה, ווילען זיי ביי אייך נעכ-
טיגען, נאָר בזה האופן האָבען זיי מיר געשיקט פּאַראַויס, אז איהר זאלט אַנ-
גרייטען גוטע פיש מיט גוטע פליישען און געבראַטענע מיט אַ גלעזעל וויין, אז עס
זאל זיין אלעס כּיד המלך און וועגען געלד וועט מען זיך מיט אייך ניט דינגען,
נאָר געזאָגט און געטאָן, ווייל עס איז שוין נאָכט און זיי ווילען פּאַרכרענגען די
גאַנצע נאָכט פּרעהליך, ווייל מיט צוויי טעג פּריהער זיינען זיי באַפּאַלען געוואָרען
פון זלזנים און זיי זיינען ניצול געוואָרען, דאַרום מאַכען זיי אַ סעודה און זיי
ווייסען, אז ביי אייך קריגט מען אַלעס.

דער בעל הבית האט זיך געשמעלט קאָכען און די בעל הבית'טע מיט הער-
שעלען האָבען גענומען צוקלייבען אין שטוב, גלייך ווי מחותנים דאַרפען קור
מען. הערשעלע האט געהייסען אַנצינדען אין אלע לייכטער ליכט און געגרייט

צום טיש מיט בולקעס און בראַנפֿין און אַליין איז עך אַוועק אַנטקענען די אורחים.

זיי האָבען איהם געפרעגט: נאָך וואָס זייט איהר אונז געגאַנגען אַנטקענען? דערצעהלט ער זיי אַ גאַנצע מעשה, אַז ר' זיידל מאַכט אַ סעודה, מען הולעט שוין פון דריי טעג און ווער עס פאַהרט דורך לאָזט ער ניט אַוועק און מען ניט עסען און טרינקען און ער נעהמט ניט אַ גראַשען. אַז איד בין אַנגעקומען אין קרעטשמע זיינען אַוועקגעפאַהרען אַ בויד מיט פאַרשווינען און מען האָט ביי זיי אַ קאַפיקע ניט גענומען ניט פאַר עסען און ניט פאַר טרינקען. איהר זאָלט זעהן ווי אין שטוב איז צוגעקליבען און דער טיש איז גרייט פאַר יעדען.

דערווייל זיינען זיי צוגעפאַהרען צו דער קרעטשמע און זעהען עס איז אמת, זיינען זיי אַריין און האָבען זיך געזעצט אַלע צום טיש און מען האָט נאָר ניט געמאַכט קיין טענות און מען האָט גענומען קערען די כוסות.

דער בעל הבית האָט געהייסען זיך געהן וואַשען און מען האָט דערלאָנגט צום טיש פון אַלעם בעסטען, עסען און טרינקען, און פרעגט אַלע מאָל די אורחים, אויב זיי זיינען צופרידען פון דעם וויין, ווייל ער האָט אים קעלער נאָך בעסערע.

מען האָט דערלאָנגט גוטען ווישניק און מען איז געוואָרען פרעהליך בין שפעט איז דער נאַכט, ביז דער בעל עגלה איז געקומען און זאָגט: איהר ווייסט עס איז שוין שפעט און מיר האָבען נאָך אַ סך צו פאַהרען.

ווי הערשעל האָט דערהערט פאַהרען, האָט ער געמאַכט אַ ויברה. זיי זיצען שוין אַלע אויפ'ן פוהר, דערלאָנגט זיי דער בעל הבית אַ חשבון, עס קומט פופציג רובעל.

עס איז געוואָרען אַ געשריי: וואו איז הערשיל? שריי היינט שריי מאָרגען הערשיל איז ניטאָ.

זאָגט דער בעל הבית: אַז איהר האָט זיך געוואָלט מאַכען פרעהליך, ווער איז אַיך שולדיג?

זאָגען זיי: איהר מאַכט דאָך אַ סעודה, ווייל איהר זייט ניצול געוואָרען פון גולנים, לסוף ווילט איהר געלד? מיר זאָלען וויסען, וואָלטען מיר זיך נאָר ניט געשטעלט. קוים זיינען זיי געוואָהר געוואָרען, אַז זיי האָבען זיך ביידע גענאַרט און שולדיג איז אין דעם הערשיל, האָבען זיי באַצאָהלט און זיינען אַוועקגעפאַהרען און זאָגען אזוי: ווען מיר קריגען הערשעלען וועלען מיר איהם צורייסען אויף שטיקער.

הערשיל איז געקומען אין דער אנדער קרעטשמע ווייטער מיט עטליכע וויארסט און געהט אריין און געהט צו צום אויווען און וויל זיך לייגען שלאָפֿען. אויף דעם אויווען האָט געשלאָפֿען די שענקערין אָן אַלטע גויע וואָס דער בעל הבית האָט איהר געהאַלטען צום שענק.

זאָגט הערשיל צו איהר: זיי אַזוי גוט און לאָז מיך אויף דעם אויווען זיך אָנוואַרימען און דו געה לייג זיך אויף דעם טיש. איך גיב דיר פאַר דאָס צעהן קאַפּיקעס און מיין פּלאַשץ גיב איך דיר אויך צו צודעקען זיך.

די מחותנים זיינען געקומען צו דער קרעטשמע אויף דעם אופן זיי זאָלען זעהן פּילייכט איז דאָ הערשיל. גלייך ווי זיי זיינען אַריינגעקומען, האָבען זיי געגעבען אַ געשריי: אַט ליגט ער אויפ'ן טיש!

זיי האָבען געכאַפט איינער פאַר די הענד און איינער פאַר די פּיס און אַ דריטער האָט אויפגעהויבען דעם פּלאַשץ און אַלע האָבען זיך גענומען צום שמייסען.

די שענקערין שרייט: שטאַ ווי מייעטע דאָ מניע? זאָגט איינער: דו הערסט שמיליק, ער מאַכט זיך כלומרשט, אַז דאָס איז גיט ער און רעדט רוסיש. און דאָ דערווייל פאַטשט מען מיט די פּאַנטאַפּעל און מיט די הענד, מיט וואָס מען קען.

דער שענקער האָט זיך אויפגעכאַפט, עס איז געוואָרען אַ געשריי און ער האָט זיי געגעבען צו פאַרשטעהן, אַז זיי שמייסען איהר אומזיסט.

רופט זיך אָפּ הערשעלע פון אויווען: פאַר וואָס אומזיסט? איך האָב איהר פּריהער באַצאָהלט צעהן קאַפּיקעס. גיט איהר אַ צוויי שמיץ פון מיינעט-וועגען אויך.

זיי האָבען דערהערט הערשיל'ס קול, האָבען זיי אָנגעהויבען שרייען: איבער דיר, אַלעס איבער דיר, האָבען מיר געמוזט באַצאָהלען פּופּציג רובעל זיידלען אין יענער קרעטשמע.

זאָגט הערשעלע: אַז איהר האָט מיר געמאַכט אַ ראש חודש, האָב איך אייך געמאַכט אַ יום טוב.

איין מאָל האָט ער זיך געלאָזט געהן קיין באַלטא אויף דעם יריד. געהענדיג מיט'ן וועג, זאָגט ער צו זיך, איך בין דאָך שטענדיג אַ מזל'דיגער, מיט

א פוהר האב איד קיין מאָל קיין דאגה, ווען איד געה פאָהרט מען מיר אַנטקעגען.
אפשר וועל איד מיר דעם האַלבען רובעל איינברענגען.

ווי ער איז געקומען אין באַלטאָ, האָט ער אָנגעהויבען צו זוכען דעם האַלבען
רובעל אין קעשענע. אַזוי ווי ער געהט, זעהט ער אין גאָס שטעהען אַ סך מענשען
און מען רעדט, רופט איהם צו אַ באַקאנטער און זאָגט אַזוי: איהר קריגט פינף
און צוואנציג רובעל, נאָר אויף דעם אופן איהר זאָלט דאָ מיט איינעם לערנען
בלק, נאָר מיט שכל.

די מענשען האַבען געוואוסט, אַז הערשיל קען אַזעלכע זאָכען, האַבען זיי
איהם גענומען אַן אַ זייט און האַבען איהם דערצעהלט וואָס דאָ איז פאָר אַ
מעשה. עס איז געקומען איינער פון סטאַמביל און האָט מיטגעבראַכט אַ סך
סחורה און מאַכט אונז קאַליע דעם יריד מיט זיינע מקחים. עס איז געקומען,
אַז מיר מווען פאַרשליסען אונזערע געוועלבען. איבערהויפט האָט ער פינף
מינים צו אַ סך פון אַ מין.

זאָגט הערשיל: עס וועט רעכט זיין, נאָר איהר מוזט מיר געבען הונדערט
רובעל אין קעשענע מיט שיינע מלבושים איד זאָל מיר האַבען מיט עפעס אַנצור-
טאָן און די הונדערט רובעל דאַרף איד האַבען אויף האַנד געלד און זיי וועלען
ח"ו ניט פאַרפאַלען ווערען.

די אַלע סוחרים זיינען באַשטאַנען אויף דעם. מען האָט איהם אַלעס געגעבען
וואָס ער האָט באַדאַרפט. צום ערשטען האָט ער זיך אַרומגעוואַשען און אָנגעטאָן
געפוצטע שטיוועל און מיט אַ שעהנעם זאָנטיק אין איין האַנד און אין דער
אַנדער האַנד אַ שעהנעם ליולקע ציבוק מיט גוטען טאַבאַק, אַז ווער עס האָט אויף
איהם אַ קוק געטאָן, האָט געמיינט, אַז ער איז דער גרעסטער סוחר.

ער איז אַוועקגעגאַנגען צום סוחר אין געוועלכ אַריין. דאָס איז געווען
זאָנטאַג דעם פינף און צוואנציגסטען מאַי, ווען דער יריד הייבט זיך אָן.

געוואוכט האָט ער, אַז דער סוחר רעדט, היקעט ער צו. אַז ער איז אַריינ-
געגאַנגען אין געוועלכ, איז ער צוגעגאַנגען צו אַ משרת און פרעגט איהם ווע...
ווער איז דער בע... דער בע... בעל הבית, ווייזט איהם דער משרת אויף
דעם בעל הבית.

דער בעל הבית גיט איהם שלום און ער פרעגט דעם בעל הבית איז... איהר
האָט פון מאַ... מאַ... מיינעטוועגען סחו... סחו... סחורה?

זאָגט דער בעל הבית איז... איד האָב גי... גיבראַכט סחו... סחו... סחורה

א סך, אי—אי—אין קעסקע. איהר קענט קוי—קוי—קויפען נא—נאך ווי—
ווי—וויילט.

זאגט הערשעלע: אי—אי—איבערהויפט דא—דא—דאָרף אי—אי—איך
האָ—האָ—האָבען פי—פי—פינעף מי—מי—מינים או—או—און דאָס זיי—
זיי—זיינען זיי פע—פע—פעפער און ני—ני—נינים און רי—רי—רייז, רייז,
ראָ—ראָ—ראָזינקעס, פא—פא—פא—פייגין.

ער האָט ביי איהם אויסגערונגען איין מין רייז און האָט איהם באַצאָהלט,
ווייל ער האָט געזעהן, אז מעהר ווי פאַר הונדערט רובעל וועט ער קיין רייז ניט
האָבען, איבער דעם האָט ער דאָס ביי איהם אוועקגעהאַנדעלט אין גאַנצען. גער
רעכענט האָט הערשיל, אז אפילו נאָך דעם יריד איז דאָס אויף אַ סחורה, האָט
ער געהייסען מען זאָל פאַרפאַקען די סחורה און אַפּוועגען און האָט איהם
כאַצאָהלט ווי פּיעל עס איז איהם געקומען.

אַבער ביז וואָנען די צוויי לייט האָבען זיך אויסגערונגען און צורעכענט
און צוצאָהלט איז אוועק געגאַנגען דער גאַנצער טאַג, אז צוליב הערשעלען האָט
מען שוין ניט אין זינען געהאַט קיין שום סוחר און געזעהן האָבען אלע משרתים
לויט ווי דער סוחר שטעלט זיך קויפען, דאַרפען זיי ניט האָבען קיין אַנדער סוחר
וואָרים ער וויל צונעהמען די אלע מינים צוזאַמען. עס איז אפילו נמאס געוואָרן
רען וואַרטענדיג ווי די צוויי סוחרים ריידען, ווייל ביז וואָנען דער בעל הבית
האָט עפעס אויסגערעדט און דער סוחר האָט עפעס אויסגערעדט איז אוועק
געגאַנגען אַ צייט, נאָך זיי האָבען זיך מיישב גווען, אז פאַר דעם בעה"ב איז
רעכט איז פאַר זיי אויך רעכט, און דער סוחר האָט מיט קיינעם ניט געוואָלט
ריידען נאָך מיט דעם בעה"ב אליין.

ביינאַכט האָבען ביידע סוחרים געגעבען וויין און האָבען געטרונקען כּיך
המלך און די משרתים זיינען אויך געווען און האָט צוגעזאָגט אז אין דער פּריה
וועט ער קומען און וועט געבען צו לייזען אַ סך געלד, עטליכע טויזענד רובעל.
אויף מאַרגען ווער עס איז גקומען קויפען אַביסעל סחורה האָט מען קיינעם
ניט געענטפערט, זיי האָבען זיך גערעכענט: וואָס טויג זיי האָבען צו טאָן מיט
אַ סך קונים.

אויף מאַרגען איז הערשיל געקומען מיט אַ גרויסען און אַ לאַנגען גוט מאַרר
גען, דער גוט מאַרגען האָט געדויערט אַ גאַנצע שעה, ווייל ער האָט זיך אויף
דעם אַנדערען טאַג מעהר פאַרהיקעט ווי דעם ערשטען טאַג און האָט זיך געהייסען

ווויזען די אלע מינים סחורות און האָט זיך ביי יעדען מין גוט גערונגען און האָט געזעהן אַנדערע צו שטעלען אין צעטעל כמעט אין גאַנצע פון דעם מין, ביז וואָגען ער האָט אויסגערונגען אלע מינים און איברגעוואויגען און איבער גערעכענט אין אָועק געגאַנגען דער גאַנצער טאַג.

דער בעל־הבית און די משרתים זיינען געבליבען אַהן כחות מיט איהם ריי־דענדיג, נאָר ביי דעם בעה"ב אין געווען אלעס רעכט, ווייל ער האָט געהאַט אַ סוחר אויף די גאַנצע סחורות און באַטראַפען האָט דאָס שעהנע עטליכע טויוזענד רובעל. נאָך אַזאָ געשעפט האָט דער בעל הבית געשיקט און מען האָט געבראַכט אַביסעל משקה מיט פאַרבייסען און קיין זאָך אין ניט געווען צו טייער. ביז עס אין נאַכט געוואָרען.

יעדערער אין זיך געגאַנגען אויף זיין קוואַרטיר שלאָפען, מיט דעם באַדינ־גונג אַז מאָרגען זאָל מען איהם זעהן עקספּעדירען, ווייל ער האָט קיין צייט ניט און מען האָט זיך געזאָגט אַ גוטע נאַכט.

דער בעל הבית אין געווען צופרידען, ווייל ער האָט גערעכענט, אַז אויף מאָרגען זעהט ער זיך מיט דער מטבע און וועט זיך זעהן מאַכען פאַרטיג צו פּאָהרען אַהיים.

עס אין געקומען אויפ'ן דריטען טאַג זיינען ווייטער געקומען סוחרים און ווילען קויפּען פון די מינים און מען ענטפערט זיי נאָר ניט. זיי זאָגען, אַז מיר וועלען אייך צאַהלען טייערער, ווייל מיר ווילען שוין אוועקפּאָהרען, זאָגט דער בעל הבית, אַז ער האָט איין מאָל פאַרקויפט די גאַנצע סחורה זיינע. זיינען זיי געגאַנגען צו יענע סוחרים און האַבען געצאַהלט פיעל מען האָט ביי זיי געבעטען. די סוחרים האַבען געוואוסט, אַז דאָס וואַקסט פון הערשלען און האַבען דערווייל אַנגעלייזט פאַר זייער סחורה.

זעהן אזייגער אין דער פּריה הערשיל אין שוין דאָ אין געוועלכ און הייסט פאַקען. מען האָט אַנגעהויבען צו פאַקען אין דאָס אוועקגעגאַנגען ביז פאַרנאַכט. מען האָט געהייסען שיקען אַ משרת, ער זאָל ברענגען פוהרען און מען זאָל אַפֿ-פּיהרען די סחורה צום באַהן.

דער בעל הבית האָט געמיינט, אַז אַט נעהמט ער אַרױם געלד און באַצאַהלט. די פוהרען שטעהען און וואַרטען נאָר אַרױפּצולייגען אויפ'ן וואָגען די סחורה. דער בעל הבית האָט זיך שוין ניט געקענט איינהאַלטען און זאָגט:

ר—ר—ר—ק—ק—ק—ק—רוב, געלד.

זאגט הערשיל דא... דא... דאס וועטניי... נ... ניין און... און אויף אנא...
אנא... אנאכנאמע.

זאגט דער בעה"ב צו איהם ני... ני... גיט מי... מיר נא... נאך עפע...עפעס האנ...
האנד גע... גע... געלד.

זאגט הערשיל, אז מע... מע... מעהרקיי... קי... קיין געלד הא... האב אי... איד
ניט. נא... נאך דיא ריי... רייז ווע... וועטזיין האנ... האנד גע... געלד

דער סוחר האט זיך בעטראכט, אזדאס איז א שלעכטער עוסק, ווייל דיא
סחורה בעטרעפט ביז דריי טויזענד רובעלאון האבען האט ער אויף דעם הונדערט
רובעל אט דיא רייז וואס ער האט געקויפט און דא שטעהען דיא בעלי עגלות
און שרייען זיי האבען קיין צייט ניט צושטעהען עס איז ביי זיי א יריד.

דער בעל הבית שרייט, ער האטאיהם געשטערט פון יריד.

הערשיל שרייט, וואס האט איהר צומיר? ביז זיי האבען זיך גוט צוקריגט

און הערשעלע זאגט צום בעה"ב אי... אי... איהר זיי... זיינט א פא... פא... פארד, איד
ווייל איי... איי... אייד ניט קע... קע... קענען מי... מי... מיט איי... איי... אייער סהו.
סחו... סחורה, ווייל ווא... ווא... וואכאי... אי... איד ריי... ריי... רייד קע... קערוויט
אי... אי... איהר מי... מי... מיר נא... נאך.

עס איז געווארען א געשריי ביז וואינען א סך מענשען זיינען זיך צונויף גע

לאפען און האבען אויסגעהערט ביידענסטעות

דער בעה"ב שרייט, פאר וואס ער ניטאיהם קיין געלד ניט.

דער קונה שרייט, ער וויל איהם ניטקענען דערפאר, אז וואס ער רעדט קרימט

מען איהם נאך.

דיא מענשען האבען זיך גוט אויסגעלאכט און האבען געגעבען איין עצה

אז מארגען מוזען זיי געהן צו א דיוטורה.

אויף מארגען זיינען זיי געגאנגען צו דיא דיוטורה און מען איז זיי נאכגעלאפען

אויפן וואונדער, ערשטענס, עס איז געווען שעהן צו הערען וויא דיא צוויי הא

בען זיך געקריגט און צווייטענס איז יעדען געפעלען דער מסחר, אזא אזא מעשה

זאל פארקומען ביי א דיוטורה.

דער רב האט געזעהען, אז ער וועטמיט זיי ניט קומען צו א טאלק, האט מען

געמאכט פשרה, אז דיא רייז דארף דערבעל הבית אפגעבען און דיא איבריגע

סחוריה מעג ער פערקויפען וועמען ערוויל.

אזוי איז געבליעבען. הערשיל האטצוגענומען דיא רייז און איז זיך אוועק

אויף זיין קווארטיר, דאס הייסט צו דעם סוחר וואס ער האט איהם געגעבען די הונדערט רובעל.

די סוחרים האבען ארויסגענומען פינף און צוואנציג רובעל און האבען איהם באצאהלט און ער האט זיי אפגעגעבען אלע זייערע חפצים און האט זיך אנגעטאן צוריק זיינע מלבושים און איז געגאנגען זעהן ווי זיינע סוחרים האבען אפגעקויפט די אלע סחורות ביי דעם סטאמבילער פאר העלפט געלד, ווייל עס איז שוין געווען נאכ'ן יריד און ער האט שוין ניט געהאט קיין אנדערע קונים.

.57

איין מאל געהט הערשיל ארויס אויף דעם מארק טאג, שטעהט א פויער מיט אייער און א סך מענשען שטעהען ארום איהם און דינגען. עס האט דאן געהאלטען דרייסיג קאפיקעס א שאק און ער וויל זעכציג קאפיקעס א שאק. ער זאגט אז זיינע אייער זיינען טייערער ווי אן אנדערענס. אלע האבען פון איהם גוט געלאכט. נאר ווי באלד זיי האבען דערזעהן הערשילען האבען זיי א וואונק געטאן צו איהם, אז ער זאל מיט איהם עפעס מאכען א שפיעל.

הערשיל האט זיי צוגעזאגט נאר אויף דעם אופן, אז שפעטער מיט א שעה זאלען זיי קומען צוגעהן און זאלען איהם זאגען אויף רוסיש — הערשיל, די מאמע דיינע איז געשמארבען.

זיי האבען איהם צוגעזאגט און זיינען אוועקגעגאנגען.

הערשיל האט זיך אנגעהויבען צו דינגען מיט דעם פויער, ער גיט איהם דרייסיג קאפיקעס ביז פינף און דרייסיג און פערציג און געהט אוועק. אין א האלבע שעה ער איז דא ווייטער און דינגט ווידער און דער פויער וויל ניט אנדערש נאר ווי זעכציג קאפיקעס. ער גיט איהם פינף און פערציג ביז פופציג קאפיקעס און ער וויל ניט. די ווייב פון דעם פויער שרייט גיב איהם אפ און ער וויל ניט. ער גיט איהם פינף און פופציג קאפיקעס ביז ער האט איהם געמוזט געבען די זעכציג קאפיקעס.

דערווייל האט ער דערזעהן פון דערווייטענס ווי די מענשען געהען שוין, האט ער אנגעשמעלט די פאלע און האט איהם געהייסען צעהלען. דער פויער האט איהם אפגעצעהלט אין גאנצען. דערווייל זיינען אנגע-
קומען די מענשען און האבען געגעבען אלע איין געשריי:

— הערשקא, סקארעי, טוואיא מאטערי פאמערלא! דאס הייסט, הערשיל.

געשווינד, דיין מוטער איז געשטארבען. ווי הערשיל האָט דאָס דערהערט האָט ער אַראָפּגעלאָזען די פּאַלעס, זיינען אַראָפּגעפּאַלען די אייער און האָבען זיך צובראַכען. אַליין האָט ער געטאָן אַ פּאַטש מיט די הענט און האָט געגעבען אַ געשריי: געוואַלד, עס איז מיר ניט גוט! און דער פּויער האָט גאַרניט גע-וואוסט וואָס צו טאָן. פאַר צרות האָט ער אָנגעהויבען צו וויינען.

הערשיל האָט געכאַפט די פּים אויף די פּלייצעס און איז אַנטלאָפּען. לוי-פּענדיג שרייט ער, פּלאַטש גוי פּאַ צוזאַי מאַטערי — איך וויין נאָך אַ פּרעמד-דער מוטער.

די מענשען וואָס זיינען געשטאַנען לעבען איהם האָבען געטרייסט דעם פּויער, ווייל זיי האָבען געזעהן ווי ער שטעהט לעבען די אייער און זאָגט אַלע מאָל, אַ גדיע מאַיאַ פּראַצאַ?

די מענשען האָבען איהם געזאָגט: דאָס האָט דיך גאָט געשטראַפּט, ווייל דו האָסט ביי אונז געוואַלט צוויי מאָל אַזוי פּיעל ווי פּיעל עס איז ווערטה געווען.

58.

איין מאָל איז ער געקומען אין קלויז אַריין צו די חסידים און זאָגט, אַז ער דאַרף בענשען גומל. האָבען זיך אַלע אַ כאַפּ געטאָן און זאָגען, אַז דאָ מוז זיין עפעס אַ נייע זאַך.

זיי האָבען גוט פּאַרשטאַנען, אַז דאָ וועט זיין עפעס נייעס, ווייל זיי האָבען איהם שוין גוט געקענט מיט זיינע וואונדערליכע שטוקעס. פּרעגען זיי איהם, הערשיל, וואָס פאַר אַ געפּעהרליכע זאַך האָט זיך דיר געטראַפּען?
ענטפּערט ער, איך וועל איך דערצעהלען וואָס פאַר אַ נס עס האָט זיך מיר געטראַפּען.

איך בין גענאַנגען איבער אַ בריק פון טייך, האָב איך געהערט שטאַרק קלאַפּען, האָב איך געטאָן אַ קוק אויף דעם וואַסער, האָב איך געזעהן ווי די ווע-שערין האָט געקלאַפּט מיין העמד. אַז איך וואַלט געווען אין העמד וואַלט פון מיר קיין זכר ניט געבליבען.

59.

ווען ער איז נאָך געווען ביי דעם רבין אַ שמש, פּלעגט זיין זיין אַרבייט

פרעהליך צו מאַכען דעם רבין. דער רבי פלעגט שמענדיג זאָגען, אז ער איז נאָר באַשאַפּען געוואָרען פון זיינעט וועגען. דער רבי פלעגט שמענדיג זיין אין מרה שחורה, איבערהויפט האָט ער געקלאָגט אויף דעם חורבן בית המקדש. איינמאל האָט דער רבי געמאַכט אַ סעודה פאַר אנשים מקובלים, דאָס מיינט מען פאַר די מענשען וואָס לערנען קבלה און הערשיל איז אויך געווען אויף דער סעודה.

דער רבי האָט געזעהן, ווי הערשיל זיצט ביים טיש, אַלע זיינען געזעסען און האָבען געגעסען און ער איז געזעסען און האָט ניט געגעסען, ווייל ער האָט ניט געהאַט קיין לעפעל. האָט דער רבי געזאָגט צו איהם, הערשיל, גיב אַ הוסט, וועט מען דיר דערלאָנגען אַ לעפעל.

מיט עטליכע טעג שפעטער איז דער רבי געגאַנגען אויף נקיות און הרשיל איז געשאַטען אין דרויסען, האָט ער דערהערט ווי דער רבי האָט געגעבען אַ הוסט. זאָגט ער, וואָס הוסט איהר, זאָל איך אויך געבען אַ לעפעל?
דער רבי איז געוואָרען אויף איהם אין גרויס צאָר און האָט איהם אָפּ געשאַפּט.

.60

איין מאל איז הערשיל געגאַנגען צו אַ גביר און האָט געזעהן די דירות זיינען זעהר שעהן אויסגעמאַלט. זאָגט ער צום גביר, עס איז טאַקע זעהר שעהן אויסגעמאַלט ביי איד, נאָר ביי מיר איז שעהנער געמאַלט. דעם גביר האָט דאָס זעהר פאַרדראָסען. ער ווייזט איהם נאָך אַנדערע דירות מיט שעהנערע געמעלען. זאָגט איהם הערשיל, יאָ עס איז זעהר שעהן געמאַלט, נאָר ביי מיר איז פיעל שעהנער געמאַלט.

פרעגט איהם דער גביר, וואָס איז דאָס ביי איד זווי שעהן געמאַלט?
ענטפערט איהם הערשיל, פאַרשטעהט איהר, ביי מיר איז געמאַלט, אַז איך האָב קיין ברויט ניט אין שטוב.
דער גביר האָט זיך זעהר צולאַכט און האָט איהם געגעבען אַ גאַנץ פיינע נדבה.

.61

איין מאל געהט הערשיל פרייטאָג אין מרחץ אַריין, איז געקומען אַ גרויסער

גביר און האָט געזאָגט, ער וויל אַ שמייסער זאָל איהם אויספאַרען און אויס־שמייסען, אזוי ווי דער סדר איז.

הערשיל איז צוגעגאַנגען צו איהם און זאָגט איהם, אַז ער איז אַ גוטער שמייסער, נאָר ער וויל, ער זאָל איהם פריהער באַצאָהלען.

דער מענש האָט איהם ניט געקענט און האָט געמיינט אין אמת, אַז ער איז אַ שמייסער. האָט ער איהם פריהער באַצאָהלט און האָט זיך אויסגעטאָן.

הערשיל האָט איהם אַרומגעוואָשען און אויסגעזויפט און האָט איהם גע־הייסען זיך לייגען אויף דעם אויבערשטען באַנק און האָט איהם געלאָזט ליגען אַז ערד פון אַ האַלבע שעה.

דער גביר זעהט, אַז ער קומט ניט צו געהן צו איהם, איז ער אַראָפּ פון באַנק און זוכט איהם אויף און זאָגט צו איהם: זאָגט מיר, פעטער, איך בעט אייך, פאַר וואָס געהט איהר מיך ניט שמייסען?

ענטפערט איהם הערשיל: פאַרשטעהט איהר, דערפאַר וואָס איהר האָט זיך אַליין געלייגט, האָב איך אייך דאָס ערשטע מאָל געשענקט די שמיץ און איהר זייט שוין פטור, עס קומט אייך שוין ניט צו שמייסען.

.64

איין מאָל איז הערשיל געגאַנגען אויף דער וועלט, איז ער געקומען אין אַ שטוב וואו עס זיצען אפשר צעהן יונגע לייט מיט אַ נקבה און שפילען אין קאַרטען. שטעהט ער ביי דער טיר און שאַקעלט מיט'ן קאַפּ און וואונדערט זיך. זאָגען זיי צו איהם, וואָס וואונדערט איהר זיך אזוי? זיי האַבען אין איהם דערקענט, אַז דאָס דאַרף זיין הערשיל.

דערנאָך זאָגען זיי צו איהם, וועט איהר עפעס זאָגען אַ גלייכע זאַך, וועלען מיר אייך געבען אַ שעהנע נדבה און אַז ניט...

זאָגט הערשיל, איך וועל אייך זאָגען די וואַהרהייט, אַז היינט איז אַ וועלט זעהר אַן עהרליכע און שווערע צייטען. אַמאָל מיט פיעל יאָהר צוריק איז געווען בעסערע צייטען ווי היינט, אַ איד האָט געהאַט צעהן ווייבער, היינט נעבעך, זעה איד, צעהן יונגע לייט באַנעהען זיך מיט איינע...

זיי איז די זאַך שטאַרק געפּעלען געוואָרען און האַבען איהם געגעבען אַ שעהנע נדבה.

איין מאָל געהט הערשיל לעבען אַ גרויסע קלייט וואָס איז געווען פול מיט טייערע סחורות, געהט ער אַרײַן אין קלייט און טוט אַ קוק און געהט אַוועק. אזוי האָט ער געטאָן אפשר צעהן מאָל. בײַ יעדער מאָל האָט ער געגעבען אַ שאַקעל מיט'ן קאָפּ און איז אַוועקגעגאַנגען.

דער בעל הבית מיט זיינע משרתים האָבען פון אַנפאַנג געמיינט, אַז דאָס איז אַ משוגענער. האָבען זײ זיך מײַשב געווען, זײ וועלען איהם פרעגען וואָס ער ווײַל. רופען זײ איהם אַרײַן און זאָגען איהם, ר' קרוב אפשר ווײַלט איהר עפעס קויפען וועלען מיר בײַ אײַך לײזען גאָר וואָלוײל.

זאָנט הערשיל, קויפען דאַרף אײַך גאָר ניט, נאָר אײַך וואונדער מיך אויף אַזאַ גרויסע קלייט מיט אַזוי פיעל סחורה אַהן עין הרע.

זאָגען זײ צו איהם, איהר מוזט זײַן פון אַ קלײַן שטעדטעל איז בײַ אײַך דאָ קלײַנע קלײַטלעך. אין אַ גרעסערע שטאָרט איז דאָ נאָך גרעסערע קלײַטען ווי אונזערע.

זאָנט הערשיל, דאָס האָט איהר געמראָפען — אײַך בײַן טאַקע פון אַ קלײַן שטעדטעל און האָב אַ קלײַן קלײַטעלע אפשר פון פופציג רובעל און שולדיג בײַן אײַך אויף איהר אפשר הונדערט רובעל, הײַנט וויפיעל קענט איהר זײַן שולדיג אויף אַזאַ גרויסע קלייט.

הערשיל איז אַמאָל געשטאַנען פאַרטראַכט, איז צו איהם צוגעגאַנגען דעם רבײַנ'ס גבאי און האָט איהם אַנגעהויבען צו דערקוטשען ער זאָל איהם עפעס דערצעהלען. האָט דאָס הערשלען זעהר פאַרדראַסען אויף דעם גבאי.

זאָנט הערשיל צו איהם, אײַך וועל אײַך עפעס דערצעהלען. איהר זאָלט וויסען, אַז אַ קאַטשקע איז בײַ איהר דער בויד פעט און דער רוקען איז מאַגער, ווײַל פון אונטען, אַז זײ שווימט אויפ'ן טײַף האָט זײ קײַן מורא ניט, נאָר פון אויבען האָט זײ מורא פילײכט שיסט מען איהר, איבער דעם איז זײ אונטען פעט און אויבען איז זײ מאַגער. דער אַדלער איז אונטען מאַגער און אויבען פעט, ווײַל פון אונטען האָט ער מורא טאַמער וועט מען איהם שיסען, אַבער העכער פון איהם איז דאָך קײַן מענש ניטאָ ער זאָל איהם שיסען. דאַרום לאָמיר זעהן, דער

אדלער האָט מורא פאַר דעם אונטערשטען און די קאטשקע האָט מורא פאַר דעם אויבערשטען און איהר אפנים האָט קיין מורא ניט פאַר דעם אונטערשטען און ניט פאַר דעם אויבערשטען, איבער דעם זייט איהר גראַב און פעט פון ביידע זייטען ווי אַ דבר אחר (דאָס רוב גבאים האָבען גרויסע בייכער מיט גראַבע קארגען).

.67

איין מאָל האָט זיך איינער געקלאָגט פאַר איהם, אַז ביי איהם אין דער דירה איז דאָ פיעל עכברים.
זאָגט הערשיל צו איהם, איהר זאָלט אַנדערלייגען צו שטיקלעך אפיקומן ביי יעדער נאָרע, ווייל נאָר דעם אפיקומן טאָר מען שוין ניט עסען, דאָרום אַז זיי וועלען אויפֿעסען די שטיקלעך אפיקומן וועלען זיי שוין מעהר ניט עסען. פֿרעגט איהם יענער, סטייטש, ר' הערש, פון וואָנען ווייסען די עכברים, אַז נאָר דעם אפיקומן טאָר מען שוין ניט עסען?
ענטפֿערט איהם הערשיל, זיי האָבען ביי מיר אַליין אויפֿגעגעסען אַ שולחן ערוך האָבען זיי דאָך שוין געזעהן דעם דין, אַז נאָר דעם אפיקומן טאָר מען ניט עסען.

.68

הערשיל האָט אַמאָל גענומען אַ שטיקעל ברויט און האָט זיך צוגעבונדען צו דער קאפּאָטע און איז אַזוי אומגעגאַנגען אין גאָס.
פֿרעגט איהם איינער, וואָס מאַכט איהר ר' הערשיל, ווי נעהט דאָס אייך אין דער פֿרנסה?
ענטפֿערט איהם הערשיל: אַה, זעהט אַ דאַנק גאָט, דאָס שטיקעל ברויט שלעפּט זיך.

.69

איין מאָל איז געווען אַ גרויסער פייער אין מעזביו, דאָס גאַנצע שטעדטעל האָט געברענט און הערשיל'ס דירה אויך. דאָס גאַנצע שטעדטעל איז נעבעך אומגעגאַנגען מיט גרויס צרות און הערשיל איז געשטאַנען און האָט געלאַכט און איז געווען ביי זיך פֿרעהליך.
פֿרעגט איהם איינער: ר' הערשיל, וואָס זייט איהר איצט אַזוי פֿרעהליך, אייער דירה ברענט דאָך?

ענטפערט הערשיל, עס טהוט מיר הנאה וואס זיא ברענט. איד האב א נקמה אויף דיא וואנצען, זיי וועלען איצט פערברענט ווערן אין גאנצען

70

איין מאל איז הערשילען זעהר שלעכט געווארען דיא צייט. ער האט ניט געהאט קיין סעודה אחת, איז הערשיל געגאנגען צו א מענשען, וועלכער האט געהאלטען א בראנפען געשעפט און האט איהם דערצעהלט, אז עס איז איהם שלעכט, ער איז א מחוסר פרנסה, כזן בעט ער איהם אז ער זאל איהם געבען א פעסיל בראני פען און ער וועט דאס פערקויפען ביסלעכווייז, וועט איהם השי"ת העלפען ער וועט זיך דערפון פערדייענען זיין ברויט

דער מאן האט איהם צוליעב געטאן און האט געגעבען איין ערד פון דריי עמער בראנפען און האט איהם אנגעזאגט, זעהט ר' הערשיל, אז איהר וועט פערקויפען דיא בראנפען זאלט איהר מיראפגעבען דיא געלד, וועל איד אייך נאך אמאהל געבען בראנפען.

הערשיל האט ביי איהם גענומען דאספעסיל מיט דיא בראנפען און איז געגאנגן גען גלייך אהיים.

הערשיל איז געקומען צו זיין ווייבעהר פרעהליך, נא דיר מיון ווייב דיא פעסיל מיט דיא בראנפען זאלסט פערקויפען און למע"ה ניט געבען קיינעם אדן געלד. ער אליין איז אוועק געגאנגען איז שוהל דאוונען.

ווען ער איז געקומען פון דאוונען, זאגט ער צו דיא ווייב נא דיר א דרייער און גיב מיר א טרונק בראנפען, זיא האט ביי איהם גענומען דעם דרייער און האט איהם געגעבען א טרונק בראנפען. זיא אליין אבער האט אויך געוואלט נעהמען אביסעל בראנפען, זאגט זיא צו איהם נא דיר הערשיל א דרייער און גיב מיר א טרונק בראנפען, אזוי האבען זיי זיך געצאהלט כסדר, ווען ער האט געוואלט אביסעל בראנפען האט ער איהר געגעבען דעם דרייער און ווען זיא האט געוואלט אביסעל בראנפען האט זיא איהם בעצאהלט דעם דרייער, ביז גאט האט גע' האלפען זיי האבען אויסגעליידיגט דיאפעסיל.

הערשיל נעהמט דעם דרייער מיט דיפעסיל און נעהט גלייך אוועק צום בעל הבית פון דעם בראנפען געשעפט און גיט איהם דעם דרייער מיט דיא ליידיגע פע' סיל ער זאל איהם געבען אנדערע בראנפען.

זאגט דער בעל הבית, שטייטש פארא גאנץ פעסיל בראנפען גיט איהר מיר א דרייער און קוקט איהם אז.

זאגט הערשיל צו איהם, איך שווער איך בנאמנות, אז איך האב ניט גע-
נומען איין ביסעל בראנפען ביז איך האב ניט באצאהלט מיין ווייב א דרייער
און מיין ווייב אויך דאס גלייכע, ווען זי האט גענומען א ביסעל בראנפען. האט
זי מיר באצאהלט א דרייער.

דער בעל הבית האט גוט געלאכט און האט איהם געגעבען אז אנדער
פעסעל בראנפען.

71.

איין מאל האט זיך הערשיל אנגע'שכור'ט און איז געלעגען אין דרויסען
און שילט אין טאטען און אין טאטענס טאטען.

די חסידים געהען ארויס און פרעגען איהם, הערשיל, וועמען שילט איהר ?
ענטפערט הערשיל, איך שילט דעם בעל הבית פון דער דירה, נאך וואס
האט ער געמאכט די פריזבע אין דרויסען, אז איך ליג שכור זאל יעדער זעהן.
ער האט געדארפט מאכען די פריזבע אינעווייניג אין שטוב. איך זאל זיך אנדער-
לייגען שכור, וואלט דאך מיט קיינער ניט געזעהן שכור.

72.

איין מאל איז הערשיל אנגעקומען אין א קרעטשמע אויף נאכט-לענער און
האט דארטען קיין אורח ניט געטראפען און דער בעל הבית איז אויך ניט געווען.
עס איז דארט מעהר ניט געווען נאך די קרעטשמערקע מיט די קינדערלעך.
הערשיל בעט די קרעטשמערקע זי זאל איהם געבען עפעס עסען.

די קרעטשמערקע גיט איהם ניט קיין עסען און ענטפערט: איך האב אייך
ניט וואס צו געבען, אזוי ווי דער סדר איז פון די וואס ווילען ניט געבען קיין
נדבה אז ארימאז ארער אמאל געבען יענעם עפעס עסען.

הערשיל האט אבער מיט איהר קיין טענה ניט געמאכט און ענטפערט איהר
כהאי לישנא: נישט קשה, איהר ווילט מיר קיין עסען ניט געבען, אבער איך
וועל מוזען טאהן אזוי ווי מיין טאטע האט געטאהן, און געהט אום איבער דער
שטוב און רעדט צו זיך אליין: יא, איך זעה שוין איך וועל מוזען טאן ווי מיין
טאטע האט געטאן, נישט קשה עס וועט שוין נאך ניט העלפען, איך האב קיין
אנדער ברירה ניט.

ווי די קרעטשמערקע האט דעהערט, אז ער רעדט צו זיך אליין און זאגט

אלץ, אז ער מוז טאן ווי זיין טאטע האט געטאן, האט זי זיך זעהר דערשראקען
און זאגט, זייט מוחל זאגט מיר וואס האט אייער טאטע געטאן?
הערשיל שוויינט און ענטפערט נאר ניט — איך ווייס שוין אליין, וואס
דארף איך אייך דערצעהלען.

הקיצור, זי האט זיך זעהר דערשראקען, זי האט איהם באַלד געגרייט צום
טיש און האט איהם שוין געבעטען ער זאל געהן עסען. זי האט איהם געגעבען
א גוט ביסעל שנאפס מיט א גוטע וועטשערע.
נאך דעם עסען פרעגט זי איהם, זאגט מיר איך בעט אייך, וואס האט איהר
געמיינט איהר וועט טאן ווי אייער טאטע האט געטאן?

ענטפערט איהר הערשיל, פארשטעהט איהר, מיין טאטע, אז ער האט ניט
געהאט קיין וועטשערע צו עסען, האט ער זיך געלייגט הונגעריג שלאָפען.

73

איין מאָל איז ער געקומען צו א רענדאר אין א קרעטשמע, דער רענדאר
פלעגט פאָהרען קיין מעזביו צום רבין אַמאָל וועגען אן עצה, אַמאָל וועגען קינדער
ערציהען, נאָר לערנען האָט ער גאָר ניט געקענט.

ווי הערשיל איז נאָר אַריין אין טיהר, האָט איהם דער רענדאר באַלד
דערקענט און האָט איהם געגעבען שלום, ווייל ווען ער פלעגט קומען קיין מעזביו
פלעגט ער איהם זעהן ביים רבי'ן. דערווייל געהט אַריין זיין בן יחיד פון פופֿ-
צעהן יאהר און ברעכט אָפּ אַ שטיק ברויט און געהט איבער'ן שטוב און עסט.
הערשלען האָט דאָס זעהר פאַרדראָסען פאַר וואָס ער האָט זיך ניט געוואָשען
צום עסען און ניט געמאַכט קיין המוציא. רופֿט ער איהם צו און גיט איהם
אַ גלעט איבער'ן מוח און זאָגט: יא, ער וואַקסט, ער וועט זיין. אזוי האָט ער
עטליכע מאָל איבערגערעדט.

די עלטערען האָבען זיך דערמאָנט, אז דער רבי האָט איהם פיעל מאָל
געבענשט קליינעהייד, אז ער וועט זיין א רב. האָבען זיי אָנגעהויבען ווייטער
צו האַפען, ווייל זיי הערען אַלעס ווי ער רעדט, ער וועט זיין, ער וואַקסט. האָבען
זיי איהם אָנגעהויבען צו בעטען, האָט רחמנות אויף אונז, מיר זיינען אויף
אונזער קינד קיין מבינים ניט. זאָגט אונז וואָס וועט ער זיין און וואָס וואַקסט
ער, אפשר ווייסט איהר?

זאָגט הערשיל. אז איהר וועט מיר געבען אַ שעהנע נדבה, וועל איך אייך

זאגען נאָר בזה האופן, אז איהר זאָלט קיין פאראיבעל ניט האָבען. זיי האָבען איהם געגעבען צו עסען און צו טרינקען און אַ שעהנע נדבה און ער זאָגט אַלע מאָל, ער וואַקסט, ער וועט זיין.

ווען ער איז געשטאנען לעבען טיהר, זאָגט ער צו זיי, איהר זאָלט וויסען, ער וואַקסט אַ גרויסער שניץ, ער וועט זיין אַ כפרה פאַר אייך און פאַר מיר און פאַר כל ישראל און ער איז גלייך אַנטלאָפּען.

.74

איין מאָל איז ער געקומען אין וויניצא, אויף שבת האָט איהם גענומען אַ גרויסער נביר פאַר אַן אורח, נאָר דער נביר איז געווען אַ גרויסער קמזן. צום טיש האָט מען דערלאָנגט אַ גרויסען טעלער מיט פיש. זעהט ער ווי ביי זיין זייט טעלער ליגען קליינע פישלעך, לעבען בעל הבית זייט ליגען גרויסע. זיצט ער אָנגעשפאַרט און טראַכט.

פעגט איהם דער בעל הבית, וואָס עסט איהר ניט, וואָס טראַכט איהר? זאָגט הערשיל, איך טראַכט גוי די וועלט איז קיילעכדיג ווי דער טעלער און טוט אַ דריי מיט דעם טעלער, איז אויסגעקומען די גרויסע פיש לעבען איהם און די קליינע פיש לעבען דעם בעל הבית, און זאָגט אַזוי מיט אַ שמייכעל: אַט אַזוי רעהט זיך די וועלט. און האָט אַזוי פאַוואַליע אויפגעגעסען וואָס עס איז געווען. דערנאָך האָט מען דערלאָנגט די יויד, זעהט ער ווי ביי דעם בעל הבית איז פעטע יויד און זיינע איז געלע וואַסער. הרשיל האָט דאָ געגעבען אַ קלעהר ער זאָל איהם ווייזען אַ קונץ, ער זאָל איהם האָבען צו געדענקען, אז אַמאָל האָט ביי איהם געגעסען הערשיל אַסטראָפּאָלער שבת.

זאָגט הערשיל צום בעל הבית, פילייכט ווילט איהר הערען אַביסעל תורה, וועל איך אייך געבען צו פאַרשטעהן ווי אַזוי די אידען זיינען געגאנגען איבער דעם ים, ווייל עס איז געווען שבת שירה. זאָגען אַלע: זאָגט עפּעס, אז איהר קענט.

הערשיל געהמט אַראָפּ זיין יארמעלקע פון קאָפּ און גיט אַ זעץ איבער'ן שייסעל. זעהט איהר, אַזוי האָט משה געגעבען אַ זעץ מיט דעם שטעקען. דער בעל הבית האָט די יויד שוין ניט געוואָלט עסען, ער האָט איהם שוין ניט געוואָלט קענען מיט זיין תורה. ער האָט איהם געהאַלטען פאַר אַ משוגענעם. ער האָט הערשיל אָפּגעגעבען די יויד און הערשיל האָט זי געמוזט אויפגעסען.

איין מאָל איז הערשיל געקומען אין אַ קרעטשמע. די קרעטשמע האָט געהאַט אַ שם, אַז מען גיט ניט אַאידען אפילו אַ לעפעל קאַלטע וואַסער. נאָר הערשיל האָט שטענדיג ליעב געהאַט צו זוכען אַזעלכע קרעטשמעס מיט אַזעלכע רענדאַרען און האָט זיך באַריהמט פאַר אַלעמען, אַז אין דער קרעטשמע וועט ער האַבען אַלעס, אפילו אַ מלבוש אויך.

ווי הערשיל איז אַריין צום בעה"ב, זאָגט ער, אַ גוט־נאָווענד אייך!
פרעגט איהם דער רענדאַר, וואָס דאַרפט איהר, ר' קרוב, אוראי אַ נרבה. דאָ קומען ביימאָג אויך גענוג אַרימע לייט און איהר געהט נאָך אום ביינאַכט. זאָגט הערשיל, מיט אַ רחמנות פענימל, איך פאַרלאָנג פון אייך ניט קיין נרבה און ניט קיין עסען, נאָר איין זאָך בעט איך פון אייך — איך בין זעהר מיד און שלעפּעריג און פאַרפראָרען, בעט איך אייך לאָזט מיד איך זאָל מיד לייגען אַט דאָ צווישען אַויווען שלאָפען. איך זאָג אייך, איהר וועט פשוט פאַרדינען עולם הבא.

דער בעל הבית האָט געזעהן, אַז ער וועט זיך פון איהם אַזוי גיך ניט אָפּ־טשעפען, האָט ער איהם ערלויבט.

אַזוי ווי ער ליגט, זעהט ער פון דער ווייטענס ווי די בעל הבית'טע זיצט ביי דעם טיש און שניידט די נעגעל און האָט צוזאַמענגענומען אין אַ פאַפירעל און האָט דאָס אַריינגעוואַרפען אין אַויווען. באַלד איז געקומען אַ שליטעל און זי איז אַוועקגעפאַהרען און מיט אַ שעה שפעטער איז זי געקומען צוריק.

אין דער צייט וואָס זי איז אַוועקגעפאַהען האָט הערשיל געפונען אַ פען מיט אַ מעסערעל און האָט געמאַכט גלייך ווי נעגעל און האָט עס אַריינגעוואַרפען מיט אַ פאַפירעל גלייך אין דער וועטשערע וואָס האָט זיך געקאַכט אין אַויווען און האָט זיך גלייך געלייגט שלאָפען אַזוי ווי עס איז גאָר ניט געווען.

די בעל הבית'טע האָט געגרייט צום טיש, דערנאָך האָט זי דערלאָנגט די יויד. זעהט דער בעל הבית ווי עס שווימט עפעס אין אַ פאַפירעל. ער געהמט אַרויס דאָס פאַפירעל זעהט ער ווי אינעווייניג ליגען עפעס נעגעל.

די בעל הבית'טע האָט זיך דערמאַנט, אַז זי האָט זיך אָפגעשניטען די נעגעל און האָט אַריינגעוואַרפען אין אַויווען, קען זיין, אַז זי האָט דאָס אַריינגעוואַרפען אין די יויד.

וואס טוט מען? דער בעל הבית זאגט, איך וויל דאס ניט עמען.
איז גיבליבען מען זאל אויפוועקען דעם אידען ער זאל דאס אויפעמען.
אזוי איז געווען. ער האט אויפגעגעסען און זיי האבען געמוזט עפעס אנדערש
עסען און מען האט פארלאשען די ליכט און האבען זיך געלייגט שלאפען.

מיט א האלבער שעה שפעטער טוט הערשיל א געשריי, רוק דיר ארויף!
ער בעל הבית מיט דער בעל-הבית'טע האבען זיך ביידע דערשראקען. וואס קען
דאס זיין? ער שטעהט אויף און צינדט אן א ליכט, ער געהט ארום די גאנצע
שטוב ער זעהט קיינעם ניט און הערט קיינעם ניט, נאָר דער איד ליגט צווישען
דעם אוווען און שלאפט געשמאק. ער האט פארלאשען די ליכט און זיי האבען
זיך געלייגט ווייטער שלאפען. מיט א האלבע שעה שפעטער טוט ער ווייטער
א געשריי, נו, רוק דיר אהער! די בני בית האבען זיך אלע איבערגעשראקען.
מען צינדט אן א ליכט, מע זוכט ווייטער, ווייטער דאס אייגענע, דער איד
שלאפט געשמאק. אלע חידוש'ן זיך וואס קען עס זיין און קיינער ווייס ניט.
מען האט פערלאשען די ליכט, מען ליגט זיך ווייטער שלאפען. טוט ער ווייטער
א געשריי, רוק דיר אראפ! אזוי האט ער געשריען א גאנצע נאכט.
אויף מאַרגען פרעגט איהם דער בעל הבית, וואס איז דאס געווען מיט אייך
ביינאכט, עפעס האט איהר געשריען פון שלאָף.

זאָגט הערשיל, אז איהר וועט מיר שענעקען עפעס א מלבוש, וועל איך
אייד דערצעהלען. וועט איהר אליין פארשטעהן די זאך.
דער בעל הבית איז געווען גערען צו הערען וואס דאס איז, האט ער איהם
געשענקט אן אלטען כאלאט.

הערשיל האט גענומען דעם כאלאט און האט איהם אנגעטאן און זאָגט,
זעהט איהר בעל הבית, איך געה איז א צוריסענעם פעלצעל און דער פעלצעל
איז קורץ, אז איך דעק מיר צו די פיס און ווער אנטשלאפען, ווערט מיר קאלט
אין די פליצעס, שריי איך צו איהם פון שלאָף רוק דיר ארויף. שפעטער ווערט
מיר קאלט אין א זייט, שריי איך צו איהם רוק זיך אהער. דערנאָך ווערט מיר
קאלט אין די פיס, שריי איך צו איהם רוק זיך אראפ. היינט אז איך האב שוין
א כאלאט א לאַנגען, א ברייטען, וועל איך פארשפארען צו שרייען ביינאכט
און ער האט זיך מיט איהם געזעגענט.

איין מאָל איז הערשעל גענאָנגען אין גאָס, זעהט ער איינער שטעהט מיט אַ פּוהר פּאַלאָווינעס, אפשר מיט צוואַנציג זעק. אַרום איהם שטעהט אַ רעדעל מען דינגט ביי איהם די פּאַלאָווינעס און ער וויל זעהר טייער, ער וויל פאַר אַ זאַק פּאַלאָווינעס וואָס איז ווערט אַ גילדען וויל ער ניט ווייניגער ווי צוויי גילדען. די מענשען האָבען דערזעהן הערשעלען האָבען זיי זיך גאָר מחיה געווען און זאָגען אזוי, ר' הערש, איהר זייט דאָר אַ בריה צו אַזעלכע סוחרים פון לאַנג אָן, פּילייכט קענט איהר דאָ עפעס מאַכען מיט דעם סוחר ?

זאָגט הערשיל, געהט איהר נאָר אַהיים, איד וועל איהם שוין ווייזען ווער עלטער איז. ער געהט צו צו דעם סוחר און פרעגט איהם, ווי טייער ווילסטו אַ זאַק ? ער האָט זיך מיט איהם געדונגען אזוי לאַנג ביז זיי זיינען צורעכט געקומען און ער האָט איהם געהייסען פּאַהרען.

ער האָט איהם צוגעפיהרט צו דער באַד און האָט איהם אָנגעצייגט צו דער זייט וואו די מקוה איז און האָט אויפגעעפענט אַ פענסטער און האָט איהם גע-הייסען שיטען.

ער האָט אַריינגעשאַטען אין מקוה אפשר ביז פּופּצען זעק פּאַלאָווינעס. הערשיל האָט אַ קוק געטאָן דורך דעם פענסטער, זאָגט ער, זעהסטו עס קען שוין מעהר ניט אַרײַן, עס איז שוין פול, געה נאָר אַרײַן אינעווייניג און טרעט איין מיט די פיס.

דער מוכר איז אַרײַן אין באַד און האָט אָנגעהויבען טרעטען מיט די פיס, איז ער שיעור דערטרונקען געוואָרען. האָט ער געמאַכט אַ גרויסען געוואַלד, זיינען זיך אָנגעלאָפּען זעהר פיעל מענשען און דער בעדער איז אויך געקומען און האָבען אָנגעהויבען זעהר שטאַרק צו לאַכען, ווייל עס איז געווען אַ וואונד-דער ווי קומט ער אַהער און עס איז עפעס אָנגעשאַטען אַ פולע מקוה מיט פּאַלאָווינעס. הכלל, זיי האָבען אַרויסגעשלעפט דעם מוכר פון דער מקוה און ער איז געווען גאָס ווי אַ האַז.

ווען זיי האָבען אָנגעפאַנגען מיט איהם צו ריידען און אויסצופרענען, האָט ער זיי דערזעהלט פון אַנפאַנג ביז'ן סוף, האָבען זיי פאַרשטאַנען, אַז דאָס וואַקסט פון הערשעלען.

דער מוכר האָט אָנגעהויבען צו בעטען געלד, האָט איהם דער בעדער

אפגעשיקט צו דעם וואס ער האט מיט איהם באדונגען. דער מוכר האט אנגע-
הויבען שרייען, וואו איז מיין געלד? דער בעדער שרייט ער זאל איהם אויס-
רייניגען די מקוה. הערשיל האט זיך ערגעץ באהאלטען הינטער אן אויווען
גלייך ווי ניט איהם מיינט מען דאס.

איהר קענט זיך פארשטעלען מיט וואס עס האט זיך געענדיגט.
הערשיל איז דעם זעלבען פרייטאג געשטראפט געווארען מדה כנגד מדה.
ער איז געגאנגען אין באד אריון און מען האט ביי איהם אוועקגע'גנב'עט א
העמד. אז ער איז געקומען אהיים האט ער געבעטען זיין ווייב זי זאל איהם
געבען א ווייסע העמד, זאגט זי צו איהם, וואו איז דאס העמד וואס איך האב
דיר מיטגעגעבען? זאגט ער, עס האט מיר איינער פארביטען. פרעגט זי איהם,
וואו איז דאס פארביטענע? זאגט ער, יענער האט פארגעסען אנדרעצולייגען,
האט ער מיטגענומען זיינע מיט מיינע.

איין מאל איז ער געקומען אין בארדיטשעוו, דאמאלס איז געווען א יארד.
ער איז אביסעל געגאנגען טאמער וועט ער זעהן עפעס א באקאנטען, ווארים
ביי א באקאנטען וועט ער קריגען א שעהנע נדבה. דערזעהט ער אויף דעם
מארק שטעהן א סך באקאנטע און מען רעדט וועגען געשעפט זאכן.
איז מיטען איז געשטאנען א גביר אז ארענדאר. אלע גיבען איהם נדבות,
נאר דער ארענדאר האט איהם געגעבען א קליינע נדבה, אז איהר וועט עפעס
זאגען, וועל איך אייך געבען א גרעסערע נדבה.
יא, זאגט הערשיל, נאר איהר זאלט קיין פאראיבעל ניט האבען, ווארים
דאס רוב מענשען, אז מען זאגט זיי דעם אמת האבען זיי פאראיבעל.
זאגט דער ארענדאר, אז ער וועט אויף איהם קיין פאראיבעל ניט האבען.
אלע זיינען געווען צופרידען און האבען אויסגעשטעלט די אויערען צו
הערען, וואס הערשיל וועט דא עפעס זאגען ניעם.
זאגט הערשיל, מען רעדט פון אייך דריי זאכען, ערשטענס, אין גאט גלויבט
איהר ניט, צווייטענס, אין שוהל געהט איהר ניט און דריטענס פון א רבי'ן
האלט איהר ניט.
דער ארענדאר איז געווארען אביסעל פארשעמט, ווייל ער האט אביסעל
געטראפען.

זאגט דער אַרענדראַר, קענט איהר מיר דאָס אויפווייזען?

יא, זאָגט הערשיל, איך האָב אַליין געזעהן אין מיטען תּמוז די צייט אין געוועזן שעה און לויטער און אז איהר האָט געדאַרפט פּאָהרען האָט איהר מיט גענומען אַ פּאַראַסאל מיט אַ רענען ראַק, איז אַ סימן אז איהר גלויבט ניט אין גאָט, איהר רעכענט אז אין דער שעהנסטער צייט קען זיין אַ רעגען. אין קיין שוהל געהט איהר ניט, וואו האָט איהר דען אין דאַרף אַ שוהל, איהר מוזט דאָך פּאָהרען אין שטאַרט אַרײַן אז איהר ווילט דאווענען אין אַ שוהל. און פון קיין רבי'ן האַלט איהר ניט, וויל איהר האַלט בעסער פון דער...

.79

איין מאָל איז ער געקומען אין אַ שטעדטעל, האָט מען איהם געוואָלט צונעהמען פאַר אַ שמש אין שטעדטעל.

פרעגט ער דעם גבאי, וואָס וועט זיין מיין אַרבייט?

אייער אַרבייט וועט זיין, איהר וועט אַלע טאָג קלאַפען אין שוהל.

זאָגט הערשיל, וואָס טויג אַלע טאָג צו ביסלעך, איך וועל מיר אַפּקלאַפען אין איין טאָג אַ סך וועל איך מיר דערנאָך זיין רוהיג.

ניין, זאָגט דער גבאי, איהר וועט דאַרפען געהן אַלע טאָג אין דער פּרוּה ביי יעדערען בעל הבית און געבען דריי קלעפּ אין די לאַדענס.

זאָגט הערשיל, אז איך זאָל דאַרפען געבען יעדען בעל הבית דריי קלעפּ ער זאָל געהן דאווענען, וויל איך ניט אזא פּרנסה.

.80

איין מאָל איז ער געקומען פון וועג, האָבען איהם געפרעגט יונגע לייט, איהר זייט געווען אויף דער וועלט, קענט איהר וויסען אַ סך נייעס, מיר בעטען אייך דערצעהלט אונז עפעס.

זאָגט הערשיל, איך ווייס אַ סך נייעס, נאָר הייסט געבען אַביסעל בראַנפען. אז מען האָט אַפּגעגעסען און אַפּגעטרונקען, זאָגט הערשיל, איך בין געווען אין קיעוו, האָט מען געכאַפט אין אַ טײַד אַ פּיש, האָט ער גערעדט גלייך ווי אַלע מענשען.

הא, ר' הערש, זאָגען צו איהם די יונגע לייט, אַ צו גרויסען ליגען האָט איהר אויסגעטראַכט.

הערשעל שווערט מיט אלע שבועות, אז ער האָט אַליין געזעהן און אַליין געהערט ריידען דעם פיש.

פרעגען זיי איהם, אפשר איז דאָס אַ וואַסער-מענש, נאָר אַ וואַסער-מענש קען אויך ניט ריידען, צי האָט ער אַ קאָפּ, אויב ער האָט פיס און הענד, ווייל די וואַסער-מענשען זיינען האַלב מענש און האַלב פיש.

זאָגט הערשיל, ער האָט הענד, פיס, אַ קאָפּ און אַ צונג, ער געהט ווי אַ מענש, און רעדט ווי אַ מענש און איז אַ מענש, נאָר מען האָט איהם געכאַפּט אויף דעם בריק פון טייך — ער איז אַ שפּיאַן און זיין פאַמיליע איז פיש און די מעשה איז געשטאַנען אין צייטונג.

81.

מזל טוב, הערשיל מאַכט אַ ברית. אויף דעם ברית זיינען געווען די שעהנדיגע סמע בעלי בתים. איהר דאַרפט וויסען, אז הערשיל האָט צו דעם ברית נאָר ניט צוגעלייגט, עס איז איהם נאָר געבליבען אין קעשענע אַ פאַר רובעל. נאָר דעם ברית האַבען אלע געזאָגט, אז ער זאָל געבען וויין.

זאָגט הערשעל, איך וועל אייך געבען דעם בעסטען וויין, נאָר וואו איך וועל געהן דאַרף איך האַבען שעהנע מלבושים. באַלד האָט ער זיך פּיין אַנגעטאַן, שטיוועל מיט קאַלאַשען מיט ברילען אויף די אויגען, מיט אַ פאַראַסאַל און מיט אַ טייערען ציגאַר, עס איז איהם נאָר ניט געווען צו דערקענען.

אַלע מענשען וואָס זיינען געווען אויף דעם ברית האַבען פאַרשטאַנען, אז ער וויל דאָ עפעס ווייזען און אלע טראַכטען ווי אזוי וועט ער ברענגען וויין. זאָגט הערשיל, איהר וועט זעהן וואָס פאַר אַ וויין איך וועל ברענגען, אונד גאַרישען. און געהט גלייך צו אַ שענקער וואָס ער האָט וויין פון אונגאַרען און פון נאָר ערטער. ער איז נאָר אַריינגעקומען אין שטוב אַריין גיט איהם דער בעל הבית שלום און פרעגט איהם וואָס ער דאַרף.

זאָגט הערשיל, איך בין אַ מעכאַניק פון וויין, איך קען מאַכען פון פראַסטע וויין גוטע און פון גוטע נאָר בעסערע, ווייל איך האָב דאָס געלערענט אין אונגאַרן. זאָגט דער בעל הבית צו איהם, איהר דאַרפט דאָ עפעס הי צו פאַרברענגען? זאָגט הערשיל, ניין. די נאַכט פאַהר איך אַוועק.

דער בעל הבית בעט איהם און זאָגט, איך וועל אייך גוט כאַפּרידיגען איהר זאָלט מיר עפעס אויסלערנען. ווייזט מיר נאָר אייער קעלער מיט וויינען, וועל

איך שוין זעהן וואס עפעס אייך אויסצולערנען. ער נעהמט א ליכט מיט אן עקבויער און געהען ביידע אין קעלער אריין.

דער קעלער איז געווען אין גאס די טיהר. ווי זיי זיינען נאָר אַראָפּ אין קעלער, נעהמט הערשיל און מאַכט אין איין פּאַס אַ לאַך און פּאַרוכט דעם וויין מיט דעם פינגער. גוט, איך ווייס שוין און הייסט דעם בעל הבית צוהאַלטען. דערנאָך מאַכט ער מיט אַן עקבויער אַ לאַך אין דעם אַנדערען פּאַס וואָס איז געשטאַנען לעבען דעם און פּאַרוכט. עס איז רעכט איך ווייס שוין, זאָגט הערשיל און הייסט איהם מיט דער אַנדערער האַנט צוהאַלטען דער וויין זאָל ניט אַרויס. דער בעל הבית האָט זיך שוין מעהר ניט געקענט איינהאַלטען און פרעגט איהם, וואָס וועט איהר יעצט טאָהן ?

זאָגט הערשיל, איהר וועט שוין זעהן און איז צוגעגאַנגען צו אַ גוטען פּאַס וויין און האָט אַנגעצאַפּט אַ גרויסע פּלאַש וויין און געהט אַהיים און איז מכבד אַלעמען וואָס האַבען אויף איהם געוואַרט.

לאַמיר זיי לאַזען טרינקען און מיר וועלען געהן זעהן וואָס דער שענקער טהוט דאָרטען אין קעלער. ער איז דאָרטען געשטאַנען אַ פּאַר שעה, ער איז מיעד געוואָרען שטעהענדיג און אוועקגעהן האָט ער אויך ניט געקענט.

די ווייב האָט געזעהן, אַז עס איז שוין אַזאַ צייט און דער מאַן קומט ניט צוריק, איז זי געגאַנגען זעהן וואָס דאָס קען זיין. עס איז שוין געווען נאַכט, זי געהט אַראָפּ זעהט זי ער שטעהט און האַלט צו מיט ביידע הענט די פעסלאַך דער וויין זאָל ניט אַרויס. ווען ניט די ווייב וואַלט ער נאָך געשטאַנען. ער האָט זיך געשעמט צו דערצעהלען פון דעם אין גאַנצען. און ווען הערשיל אַליין זאָל דאָס ניט געווען דערצעהלען, וואַלט נאָך קיינער פון דעם ניט געווען געוואוסט ער היום.

.82

הערשיל געהט איין מאָל אַרויס אין מאַרק אַריין, זעהט ער ווי עס שטעהט אַ רעדעל מיט מענשען און לאַכען פון דעם און פון יענעם. דער זאָגען זיי איז אַ קבצן און דער איז אַ דלפון און דער איז אַן אביון.

רופט זיך אַפּ הערשיל, איהר לאַכט פון קבצנים ? איהר מענט מיר גלויבען, אַז איך האָב אַליין געזעהן פיעל נגידים אדירים מיליאָנערען האַבען פּאַרקויפּט

מויערען, הייזער, סקלאָרען, מעבעל טייערע און זילבער מיט גאלד, הכלל זיי האָר
בען פאַרקויפט אלץ וואָס זיי האָבען געהאַט איידער זיי זיינען געוואָרען קבצנים.

.83

הערשיל האָט אַמאָל געפרעגט אַ קשיא, מילא דער סאַמאָוואַר זידט איז קיין
קשיא ניט וואָרים מען שיט אויף איהם אַרויף הייסע קוילען, אָבער אויף דער
היפקע איז מיר אַ קשיא, סטייטש מען שלאָגט דעם קראַמין, וואָס האָסטו היפקע
זיד אַנצונעהמען?

.84

הערשיל איז אַמאָל אַרומגעגאַנגען אין די הייזער. עס איז געווען פרייטאָג.
ער געהט אַריין אין שטוב צו אַ גרויסען ליגאַנט.

דער ליגאַנט פרעגט הערשלען, אויף וואָס געהט איהר יעצט אַרום?
רופט זיך אָפּ הערשיל, מיר געהען אַרום אויף חלה אויף שבת.
רופט זיך אָפּ דער ליגאַנט, דערפאַר האָב איך פיינד די חסידאַרניע. אַ גאַנצען
וואָך הייסט עס ביי זיי בילקע און עס קומט שבת רופט מען דאָס חלה.
זאַגט הערשיל, דערפאַר אָבער האָב איך פיינד די ליגאַנטען, אַ גאַנצען טאָג
רופט מען זי דינסט און ביינאַכט רופט מען זי ווייב.

.85

הערשיל אַסטראָפּאָליער האָט זיך אַמאָל באַגעגענט מיט יאַסיר מאַרשעליק
אויף אַ חתונה. נו, פאַרשטעהט זיך אַליין, אַז זיי ביידע אויף איין חתונה האָט
אַ פנים ווי צוויי קעץ אין איין זאַק.

רופט זיך אָפּ יאַסעל צו הערשלען, ווייסטו וואָס הערשיל, זאָל אַזוי צווישען
אונז בלייבען, ווער עס וועט זאָגען אַ גרעסערען ליגען דער זאָל בלייבען אויף
דער חתונה.

אַזוי איז געבליבען. מען האָט געוואָרפען גורל ווער זאָל זאָגען פריהער
דעם ליגען. איז געפאַלען, אַז יאַסעל זאָל זאָגען פריהער דעם ליגען.

הייבט אָן יאַסעל זאָגען אַ ליגען און דערצעהלט: איד בין אויפגעשטאַנען
גאַנץ פריה עס איז נאָך געווען פינסטער, זעה איך עס שטעהט אויף דעם שפיץ
דאָך אַ פלוי און געניצט האָב איך איהר געוואָרפען אַ שטיינדעל אין מויל אַריין
איז זי דערוואָרגען געוואָרען.

רופט זיך אָפּ הערשיל, עס איז טאַקע אמת, איך האָב דאָס מיט מיינע
אויגען געזעהן.

דריטער טהייל.

86.

א רענדארקע האט געהערט פון איהר מאן אז עס דארף באלד זיין יסבר נחמו, האט זיא זיך פאָרגעשטעלט, אז שבת נחמו איז נעוויס א מעניש פון יענער וועלט. נראַדע האט זיך געמאכט אז דער רענדאר איז אין דער היים נייטט געווען. ווע: דער אַרימער הערשעל אַכטריפאָליער איז אין דער קרעטישמע אָנגעקומען. דיא רענדארקע האט געמיינט אויף איהם, אז ער איז א אַרימאן וואס געהט אַרום קבצניעו, האט זיא איהם געגעבען א נרבה און פרעגט איהם דערבייא: ר' קרוב! מען זאָגט, אז שבת נחמו דארף באלד אָנקומען, בייא אייך איז ער שוין געווען? ... הערשעל, וועלכער האט פון איהרע רייד שוין אַרויס געזעהען וואס פאר א חכמה זיא איז, ענטפערט ער בא.ד: וואס איז דאס פאר א שאלה? שבת נחמו גי, איך דאָף אליין!

— אזוי? איהר זייט דער שבת נחמו, זייט איהר דאָך פון יענער וועלט? דערצעהלט זשע מיר, איך בעט אייך, ר' שבת נחמו, וויא געהט עס דאָרט מיט מיינע עלטערן? — מיט אייערע עלטערן געהט עס דאָרט זעהר שרעכט, עיטפערט הערשעל, זייא זיינען נאָקעט און באַרוויס און האבען ניט פון וואַגען א טאָג איבער צו לעבען!

וויא דיא רענדארקע האט דאס דערהערט, האט זיא באלד פון דעם קאסטען אַרויס געכאַפט אַלע מלגושים, האט דערפון געמאכט א פעקעל און האט דאס איבערגעגעבען הערשעלען. זיא האט איהם נאך צוגעגעבען אביסעל געלד אויף און האט איהם אָנגעזאָגט ער זאָל דאס אַלעס איבערגעבען איהרע עלטערן אויף יענער וועלט, און פאר דער טרחה האט זיא איהם בערוינט מיט אביסעל געלד. אונזער הערשעל האט זיך פון אזא שליחות נייטט אָבערזאָגט, און איז זיך מיט דעם פעקעל אוועק געגאַנגען. וויא ער איז פון דער קרעטישמע אַרויס געגאַנגען, האט ער זיך געטראכט, אז אנטלויפען מיט דיא זאכען איז נייטט מעגליך, מחמת דער רענדאר וועט זיך באלד אומקעהרען אַהיים, און וויא ער וועט זיך דערוויסען וואס ער האט

אָבגעטאהן, וועט ער געוויס איהם נאכלויפען. דאָ האט אונזער הערשעל זיך מיט
געווען און האט זיך אויסגעטאהן נאָקעט און אריינלעגענדיג זיינע מכבשים אין דם
פעקעל, האט ער דאס בעהאַלטען העט ווייט אין וואָלד און אליין איז ער נוגעגאנגן
צו דעם עק וואָלד, וואס פיהרט אין דאָרף אריין און האט אַרומגענומען מיט ביידי,
הענד א בויס און איז אזוי געשטאַנען. דער רענדאַר, וועלכער איז ווירקליך באַרד
אַהיים געקומען, און וויא ער האט פון זיין ווייב דערהערט פון דעם גאַסט שבת
נחמו, האט גלייך פערשטאַנען, אַז בייא איהם אין קרעטשמע איז א שווינדלער
געווען און כדי אָבראַטעווען זיינע זאַכען, האט ער זיך געלאָזט איהם נאכלויפען. נ ד
קוים איז ער אריין געקומען אין וואָלד, האט ער גאר פרוצים דערזעהן א נאָקעטען
מענשען שטעהן און ער האַלט פעסט צו א בויס. דערפון האט זיך דער רענדאַר
ניט וועניג דערשראָקען, דאָך האט ער זיך אָבגעשטעלט און געפרעגט איהם ווער
ער איז.

— איך בין א מענש פון דעם הימעל, ענטפערט אונזער הערשעל, דאָרום געה
איך נאָקעט, און דאָ שטעה איך און האַגט צו דעם בויס מיט אלע כוחות, ווייל
אויף דעם בויס שטעהט דיא גאַנצע וועלט. ווען איך לאָ איהם אויף א רגע אָב,
ווערט חס ושלום הרוב דיא גאַנצע וועלט!

— אויב אזוי, אַז איהר זייט יא א הימעל מענש, זאָגט זשע מיר, איך בעט
איך, האט איהר ניט געזעהן דאָ דורכלויפען א מענש מיט א פעקעל זאַכען?

— יא, איך האב איהם טאַקי געזעהן, זאָגט הערשעל, ער האט זיך גענומען
אויף איין אַנדער וועג. איצט איז ער שוין זעהר ווייט און איהר וועט איהם שוין נישט
דעריאָנען, נאָר איך קען איך דאָ העלפען. ניט מיר אייער פערד און וועגעלע מיט
אייערע מלבושים, וועל איך מיך אַוועק לאָזען נאך איהם און וועל איהם געוויס
כאַפען, און איהר זאָלט דאָ דערווייל מיין שטעלע פאַרטרעטען. איהר זאָלט צו
האַלטען דעם בויס מיט אלע כוחות, ביז איך וועל צו איך צוריק קומען. נאָר
געדענקט זשע! קוים לאָזט איהר אויף א רגע אָב דעם בויס, פאַלט איין דיא
גאַנצע וועלט!...

דער רענדאַר האט איהם געפאַנגט, ער האט זיך אויסגעטאהן ביז צום העמד
און הערשעל האט זיך אָנגעטאהן אין זיינע קליידער און איז מיט זיין פערד און וועגעלע
אַוועק געפאַהרען צו יענער זייט וואָלד, וואו ער האט דאס פעקעל בעהאַלטען. ער
האט דאס פעקעל ארויף געלייגט אויף דעם וועגעלע און איז זיך אַוועק געפאַהרען
זיין וועג, און דעם נאָקעטען רענדאַר האט ער געלאָזט שטעהן צו האַלטענדיג דעם
בויס אין וואַרד.

87.

הערשעל הומט אמאל אריין צום נוטען יודען ר' ברוך'ל און זאָגט איהם :
רבי ! פארענטפערט מיר א תוספות'י.
— נאָ פרעג, לאָס איך הערען
— מיר איז קשה, זאָגט הערשעל, דיא דאָזיגע קשיא : ואם תאמר מה
נאכל ? וואס טהוט מען אז ס'איז ניטאָ וואס צו עסען ?
ר' ברוך'ל האט פערשטאנען זיין כונה און האט איהם דאס טאך געגעבען
עטליכע קאָפיקעס ער זאָל האבען וואס צו עסען. נאָר אלס דער הערשעל איז
שפעטער וויעדער צו איהם געקומען מיט דער זעלבער קשיא, האט ער געזעהן, אז
דאָ איז א מעשה אָון א'ניעק, האט ער איהם גלייך געפרעגט : זאָג מיר הערשעל,
אך האב דאָך דיר שוין איין מאָל פארענטפערט דיא קשיא, וואס זשע ביסט דוא
געקומען איצטער מיר וויעדער פרעגען ?
— פארשטעהט איהר מיד, רבי לעב, אז איך בין נאָר אהיים געקומען און
האב גענומען צו קייען אייר תירוץ, איז מיר גאר נישט געבליעבען, דארום בין איך
געקומען צו אייך נאך א נייעם תירוץ.
— נוט ! זאָגט ר' ברוך'ל, ויש ליכב בדוחק, איך קען דיר נענטפערן דארויף,
אז ווען ס'איז נישט דאָ וואס צו עסען, לעבט מען אין דחקות.

88.

אין באַרדיטשוב איז געווען אמאל איינגעפיהרט צווישען דיא קרעמער, אז פאר
8 דעם זיינער אין דער פריה האבע זיין נישט געעפענט דיא קלייטען. נאָר אין
אלמנה איז געווען וואס זיא פלעגט יא עפענען דיא קראָס פאר 8 דעם זיינער און
דאס האט דיא אנדערע קרעמער שטארק פערדראָסען. אמאל בעקומען זיין דעם
הערשלען און זאָגען איהם צו א נוטע מטבע ער זאָל אָבטהו. א שפיגעל דער אלמנה
אז זיא זאָל שוין מעהר נישט עפענען דיא קראָס פאר דער צייט. אונזער הערשעל
האט פיעל נישט געטראַכט. ער האט זיך באַרד אנטליהען א נייעם קאפּטאן מיט
א טיזליק, א שיינעם כפאָדיק מיט א גרויסען שמעקען אין דער האַנד און איז אין א
געוויסען פריהמאָרגען אריינגעקומען צו דער אלמנה אין קראָס און האט זיך געד
מעלדעט, אז ער איז א רענדארא, א גביר, וואס מאַכט חתונה זיין טאָכטער, נאר
אזוי וויא זיין ווייב האט קיין צייט ניט, האט זיא איהם געשיקט אין שטאָט אריין,
ער זאָל איינקויפען חתונה קליידער. דיא אלמנה האט זיך שטארק דערפרייט מיט

אזא קונה. זיא האט איהם געשטעלט א שטוהל און פרעגט איהם וואס ער וויל קויפען. גלויבט מיר, ענטפערט הערשעל, מיין ווייב האט מיר אזוי פיעל אויסגע'רעכענט, אז איך געדענק שוין גאר נישט! נאָר איך פערלאָן מיך אויף אייך. איהר האט דאָך מסתמא אמאל שוין חתונה געמאכט א טאָכטער, ווייסט איהר אכין וואס מען דארף, קלויבט זשע מיר אויס אזוי וויא איהר פערשטעהט.

דיא אלמנה טראכט זיך, אז איצט וועט זיא בייא איהם שוין פערדיענען א שעה קערבעל און קלויבט איהם אויס פון דיא געמיינע סאָרטען שטיקער סאמעט, צייג, זיידענס א ד. ג.

הערשעל זיצט אוי שאַקעלט צו מיט דעם קאָפּ: יא, יא, דאס טאסי האט מיר מיין ווייב געהייסען קויפען, און ער דינגט זיך נישט פיעל אויף דער פרייז. וויא ער האט געזעה, אז דיא קרעמערקע האט שוין אָנגעוואָרפען א היבשען פאק מיט סחורה פון זיינעטווענען, הייבט ער פרוצלינג אָן צו קרעכצען און לייגט ארויף איין פוס אויף דעם אַנדערן.

— וואס קרעכצט איהר אזוי, מיין לעבער יוד? פרעגט איהם דיא קרעמערקע.

— איך האב אזא חולאת, ענטפערט הערשעל, וואס איך קען דאס אייך ניט ארויס זאָגען. נאָר ארס ער האט אלע מאל מעהר געקרעכצט און זיך געקנייטשט און דיא קרעמערקע איז צו איהם צוגעשטאנען ער זאָל איהר זאָגען וואס איהם איז, האט ער ענדליך פאר איהר זיך מודה געווען אויף זיין פעהלער.

— שאט, זאָגט זיא, איך האב א נוטע ענגלישע באַנד, אָט קויפט און טהוט זיא אָן.

— יא, ענטפערט ער, איך ווייס אָבער ניט וויא אזוי מען טהוט אָן א באַנד

מיט זיין טאמעוואטקייט האט ער זיא געבראכט דערצו, זיא זאָל דאס אויף זיך אַנטהוה, וועט ער שוין זעהן וויא אזוי מען דארף מיט א באַנד זיך באַגעהן. מחמת איין ברירה האט זיא געמזט דיא באַנד אויף זיך אַנטהון.

וויא הערשעל האט געזעהן אז זיא איז שוין נוט איינגעשפאנט אין דער באַנד, האפט ער דאס פעקעל סחורה און לאָזט זיך לויפען אויף דער נאס ארויס, און דיא אלמנה מיט דער באַנד נאך איהם.

אויף דער נאס זיינען שוין אלע קרעמערס געשטאנען נרייט, און וויא זייא האבען דערזעהן דיא קרעמערקע מיט דער באַנד, האבען זייא זיך שטארק צוכאכט

און הערשעל האט זיך אויך אנדער געשטעלט געבען זיין און האט צוגעפאטישן מיט דיא הענד און צו איהר געזאגט :

- איהר וועט נאך עפענען דיא קראם פאר 8 דעם זיינער ?

דיא קרעמערקע איז מיט דעם פעקעל סחורה און מיט דער באנד קוים אריין געלאפען צוריק אין סלייט אריין און האט זיך שוין דאס וואָרט געגעבען זיין זאָל מעהר נישט עפענען דיא קלייט פאר 8 דעם זיינער.

89.

הערשעל געהט אמאל ארויס אויף דעם מארק און מעסט אויס דיא ערד מיט זיין שטעקען און פלוצים לייגט ער זיך אנדער אויף דער הוילער ערד. דיא מענשען פון דעם מארק פרענען איהם וואס דאס זאָל בעדייטען. ענטפער ער :

- איך האב אויסגעמאסטען דיא ערד, ווייל איך וויל מיר א שטוב דאָ אויסטרויען, האב איך אויסגעמאסטען וואו עס זאָל זיין דער הויף, וואו דיא צימערן און וואו דער אויווען. דאָ אויף דעם פלאץ איז מיר געפעלען צו מאכען דעם אויווען, האב איך מיר דערווייל שוין ארויף געלייגט אויף דעם אויווען. - דאס איז יא, זאגען דיא מענשען, פריש, געזונד און טישגע 1

90.

צו הערשעלען אין שטוב איז אמאל בייא נאכט אריין געקומען א נגב און הערשעל ליגט אויף דעם געלענער און שלאפט נישט. דער נגב קוקט זיך אויף אלע זייטען ארום, ער וויל געפינען וואס צו נגביענען, נאָר צו זיין פערדראָס איז אין שטוב נאר נישטאָ. נאָר דער איינציגער דכות וואס פייפט אין אלע ווינקעלעך.

פאר גרויס צער געהט דער נגב ארויס זיין פוישקע טאכאק און וויל האָטש פאר צרות א יטעק טאכאק טהון.

דא כאפט זיך הערשעל אראפ פון זיין געלענער און געהט צו צום נגב און שטעקט אויף אריין דיא האנד אין זיין פוישקע.

וויא דער נגב האט דערהערט, אז עמיצער שטעהט געבען איהם, האט ער זיך שטארק דערשראָקען און האט שוין געוואָרט ארויס קויפען, נאָר הערשעל האט איהם אנגעכאפט בייא דער האנד און געזאגט :

— שא, שא! שרעק דיך ניט, אדרבא לאָמיר ביידע זוכען, אפשר וועלען מיר דאָ פאָרט עפעס געפינען.

91.

הערשלען האט זיך אמאל פערנלוסט א מכנים אורח צו ווערען און ברענגט אמאל אהיים איין אורח אויף וועטשערע.
וויא זיין ווייב האט דערזעהן נאך איין עסער, הייבט זיא איהם אָן שטארק צו שעלטען:

— שטייטש, סבצן איינער! האסט אליין נישט וואס צו עסען. ברענגסט דוא נאך איין אורח מיט זיך!
דער אורח, אז ער האט דאס דערהערט, איז ער שטארק אונמוטהיג געוואָרען.

רופט זיך הערשעך צו איהם אָב:
— נישט קשה, ר' יוד, לאָז אייך ניט האָרען וואס דיא אַרוורה רעדט. נישט קשה, איהר טהוט אייך אייערס!
— וואסזשע זאָל איך טהון? פרענט דער אורח, אלס ער זעהט ניט קיין סימן פון קיין עסען.
— איהר טהוט אייך אייערס, זאנט ווייטער הערשעל, געהמט דעם זאק און ליינט אייך שלאָפען.

92.

הערשעל איז אמאל גענאנגען אין זעהר א צעריסענע קאפאָטע. פרענט מען איהם:

— ר' הערשעל! וואס געהט איהר אין אזא צעריסענע קאפאָטע? איהר האט דען נישט קיין אנדערע?
— איך האב דוקא נאך א קאפאָטע.
— פאר וואָסזשע טהוט איהר זיא נישט אָן?
— ווייל יענע איז נאך ערגער צעריסען פון דער!

93.

הערשעל האט זיך אמאל פאָרוועט, אז כייא דעם געוויסען רענדאר, דעם גאַרנען נביר, וואס ניט קיינעם ניט פֿיין נדבות, מוז ער א נדכה געהמען.

ער האט זיך לייטעש אָנגעטהון און איז אריינגעקומען צו דעם רענדאר נאך א נדבה.

— איהר האט דאָך געוויס געהערט, זאגט צו איהם דער רענדאר מיט פער-
דראָס, אז איך גיב ניט קיין נדבות, וואס-זשע זייט איהר געקומען?

— ווייל איך ווייס, ענטפערט הערשעל, אז דיא נדבה וואס איהר וועט מיר
געבען, וועט דאס זיין פון אייער טובה וועגען.

— וויא אזוי איז דאס מעגליך? פרעגט דער רענדאר.

— נאנץ פשוט! עס איז אצינד אָבערענט געוואָרען דער גיהנם און איך
געה דאס צונויף מאַכען נדבות אויף א נייעם גיהנם צו מאַכען.

— סטייטש, וואו זשע שטראָפּט מען דערווייל דיא רשעים?

-- דערווייל האט מען בייא א בויער געדונגען א גרויסע שטאַל פון חורים
און אהין פערטרייבט מען דיא רשעים. נאָ פרעג איך אייך, איז עפעס שעהן, אז
אזא גביר וויא איהר זייט, וועט דארפען זיך געפיגען אין א שטאַל פון
חורים?

דער קאָרנער גביר האט דאס מאל געמוזט מילד ווערען און האט הערשלען
געגעבען א שעהגע נדבה, ווארום ער האט פערשטאַנען, אז דאס איז טאָקי פון זיין
אייגענע טובה וועגען.

דערפאר האט איהם הערשעל פערזיכערט, אז מען וועט איהם אָבעגען דעם
שעהנסטען אויבען אָן אין דעם גיהנם וואס ס'וועט זיך אויסטרויען.

ר' ברוך'ל איז אמאל אַרומגעפאָהרען אויף דער וועלט נאך פּדיונות און האט
אויף הערשלען מיטגענומען.

וויא זייא זיינען פארבייא געפאָהרען געבען א דאָרף איז דער טהויער פאר-
שטעלט געווען מיט שומרים וואס זייא האבען נישט געלאָזט קיינעם דורכפאָהרען
און דא איז גראדע געווען א גרויסע בלאָטע. וואס טהוט מען דאָ?

אונזער הערשעל טראַכט ניט פיעל און זאָגט צום רבי, אט וועט איהר זעהן
וואס איך וועל אָבטהון דיא פויערין! נאָר אז איהר וועט זעהן וויא איך וועל דורכ-
לויפען דורך דעם טויער, זאָלט איהר טאָקי באלד מיר נאך פאָהרען.

הערשעל האט זיך באלד אויסגעטהון נאָמעט און האט זיך אויסגעשמירט
מיט בלאָטע פון סאפּ ביז פיס און איז אזוי צוגעגאנגען צום טויער.

וויא דיא שומרים האבען איהם דערזעהן, האבען זייא נעמיינט, אז דאס איז א רוח און זיינען פאר שרעק זיך צולאָפּען.
 דעמאָלט איז הערשעל דורכגעלאָפּען דורך דעם טויער און דער רבי איז אויך באלד אריינגעפאָהרען, און אזוי זיינען זייא ביידע אָנגעקומען, מיט א טרוקענעם וועג אין דעם דאָרף.

95.

הערשעל איז אמאך אהיים נעקומען ישפעט בייא דער נאכט ווען זיין טהיר איז שוין פערטפארט געווען. ער קלאפט שטארק אָן, הערט ער פון אינוועניג וויא זיין ווייב שעלט איהם און זידעלט איהם, וואס ער איז אזוי שפעט אין שענק געלעגען און נעשיכור'ט.

— דוא נאָר! זאָנט איהר הערשעל פון דרויסען, עפען נאָר אויף, איך האב דיר געבראכט א נאנצען פאס מיט וויין!
 דאס ווייב הערענדיג א פאס וויין, האט נעמיינט, אז אימצער האט איהם פאר א שענקער געמאכט, איז זיא מיט שמחה אַראָבענגעלאָפּען און האט געעפענט דיא טהיר.
 — ווארוזשע איז דיין פאס וויין? פרעג זיא פּעראונרערט, ווען ער איז אין שטוב אריין געקומען.
 — דוא נאָר! איך האב היינט אויסגעטרונקען נאך מעהר פון א פאס וויין, און דוא בעמערקסט דאס נאָר נישט!...

96.

הערשעל איז אמאל אריינגעקומען אין א קרעטשמע איבער צו נעכטינען, און אזוי וויא מען האט פון זיין גאנג ארויס געזעהן, אז ער איז א גרויסער קבצן, האט מען איהר דארום געגעבען א קליין קישעלע צום שלאָפּען.
 מען טהוט א קוק, אונזער הערשעל ליינט אנידער דאס קישעלע אויף דער ערד, און ישטעלט זיך דאָרויף אנידער מיט ביידע פיס און אזוי שטעהט ער א צייט.
 מען פרעגט איהם וואס זאָל דאס בעדייטען?
 — פּערשטעהט איהר מיך, ענטפערט הערשעל, דאס קישעלע איז א קליינס, נאר איה דאס ליינען צו סאפענס וועט מיר קוועטישען אין דער זייט, זאל איר דאס

ליינען אונטער דער זייט, האב איך ניט אויף וואס דעם קאָפּ אנידער צו ליינען, אַמעהר האב איך מיך דערויף אניעדער נעשטענט, וועט עס זיין אין נאַנצען אונטער מיר.

97.

איין אַלטער עם הארץ א רענדאַר, פרענט אמאל הערשלען וואס טהוט דער עולם אין שול יום־כפור ווען מען פאלט כורעים ?

— איך וועל אייך זאגען, ענטפערט הערשעלע, איהר האט געזעהן וויא איטליכער נעהמט מיט זיך א יונגעל און ער טראָגט אין א גרויסע פאטשיילע עפעס איינגעבונדען, דאס טראָגט יעדער יוד בלינצעס מיט זיך, און ווען מען פאלט כורעים, עסט ער זייא אויף.

דער רענדאַר האט דאס גוט אריין גענומען אין קאָפּ און אויף יום־כפור האט ער זיך שוין אָנגענערייט א היבש ביסעל בלינצעס.

וויא עס איז געקומען צו כורעים פאלען, איז דער רענדאַר אויך געפאלען כורעים און האט זיך געשמאק גענומען צו דיא בלינצעס.

דער ריח איז זיך צוגאָנגען אויף דער נאַנצער שול, און וויא דער עולם האט דערפיהרט דעם ריח און האט געזעהן, וויא דער רענדאַר לינט מעהר וויא אלע אויף דער ערד, זיינען זייא צוגעגאַנגען צו איהם און צו זייער גרויסען וואונדער האבען זייא דערזעהן וויא דער אַלטיטשקער קייט אויף ביידע באַקען דיא בלינצעס.

— זיידע! וואס טהוט איהר ? פרעגען זייא איהם.

— גולנים! וויא האט איהר קיין נאָט אין האַרצען ניט! ענטפערט זייא דער אַלטער רענדאַר, גוט איז אייך וואס איהר האט יונגע צייהן, איך האב דאָך אָבער שוין גאר קיין צייהן נישט, ווארט־זשע אויס אביסעלע, לאָם איך האַטש אַראָב שלינגען וואס איך האב אין מויל.

מען קען זיך פאַרשטעקען דיא סצענע וואס עס איז געווען אין שול, ווען דער עולם האט דעם רענדאַר אויפגעקלערט, אז צו כורעים פאלען עסט סיינער נישט, און אז יום־כפור טאָר מען נישט אפילו טרינקען אויך.

דער רענדאַר נעביך האט זיך דיא האָר געריסען פאַר גרויס בושה און צער וואס דער הערשעל האט איהם אָנגעמאַכט.

98.

הערשעל קומט אמאל אריין אין א קרעטשמע טייט הונג נ און בעט דער רענדארקע זיא זאָל איהם געבען עפעס עסען.

נאָר דיא רענדארקע איז געווען א שלעכטע, האט זיא געזאגט, אז עס איז נאר נישטאָ וואס צו געבען.

הערשעל געהט אָבער אריין אין קיך, זעהט ער א גאנצע שיסעל מיט וואַר רעניקעס שטעהן. איהם איז געבידן דיא סלונע איבערגעגאנגען, נאר דאָך האט ער געמוזט שוויינען און האט זיך אנידער געזעצט אין א ווינקעלע פערזאָרנט.

דערווייל איז אין קרעטשמע אריין געקומען א מענש פון דעם פריץ מיט א בייטש אין דער האַנד און האט א געשרייא געטהון צו דער רענדארקי :

— דאָי ראָשי, זיא זאָל בעצאָהלען פאר דער ארענדע.

דיא רענדארקי האט זיך גענומען צום געלד געבען, און דער מענש זעהט וויא הערשעל זיצט זעהר פערזאָרנט.

— וואס בייטו אזוי פערזאָרנט, זשידושי ? פרעגט ער הערשעל.

דאָ האט הערשעל איהם דערצעהלט זיין ביטער האַרץ מיט דער שיסעל וואַרעניקעס.

— געהם דיא וואַרעניקעס און עס זייא אויף ביז איינעם, אויף מיין השבון !

הערשעל האט איהם דיא מינוט געפאָלגט און האט זיך געשמאק גענומען צו ריא וואַרעניקעס.

דיא רענדארקי האט אנפאנג געשווינען, נאָר וויא זיא האט געזעהן, אז הערשעל ווערט נאר נישט מיעד צו עסען, הייבט זיא איהם אָן צו ווינקען מיט דיא אויגען ער זאָל נישט אויפעסען אין גאנצען.

נאָר אונזער הערשעל הערט קיין וואָרט ניט און עסט ווייטער.

דאָ געהט זיא צו איהם שוין צו און זאָגט שטיל :

— יהודי ! האט רחמנות ! לאָזט עפעס איבער פיר דיא ילדים ווענען.

— אוועק פון מיר ! שרייט הערשעל, וואס ווילט איהר מיך אונגליקליך

מאכען ? איהר זעהט ניט וויא דער ערל שטעהט מיט דער בייטש ?

— געוואַלד, האט רחמנות. יהודי, בעב איהם ווייטער דיא רענדארקי, דיא

ילדים וועקען אויפשטעהען, און איך האב זייא נאר ניט וואס צו געבען צו עסען.

— געוואלד ! מאכט מיר ניט אינגליקליך, גשריים הערשעל נאך העכער, איהר ווילט אז דער ערל זאל מיך דערהרגענען.
און אזוי האט הערשעל אין איינע שרעק און אננסט, געביך געמוזט אויף עסען דיא גאנצע שיסעל ווארעניקעס.

99.

הערשעל קומט אמאל אריין אין א קרעטשמע, ער זעהט וויא דער טיש איז געדגרייט. עס שטעהט א גרויסע שיסעל מיט ווייסע מיך און בייא דער זייט ליגט א פריש ברויט.
דער רענדאר זעהט זיך וואשען צום עסען און איהם בעט ער ניט צום טיש.

הערשלען פארדריסט דאס זעהר, דאך שווייגט ער. ער נעהמט ארויס זיין קליין מעסערל און שטעלט זיך סאמע אויף דעם עק טיש זיין מאחאָרקע שניידען. דער טיש איז געווען אויף דרייא פיס, און וויא הערשעל האט אָנגעהויבען צו שניידען דיא מאחאָרקע, האט דער טיש זיך געטהון א שאַקעל און דיא שיסעל מילך האט זיך פערחליפעט.
דער רענדאר, וועלכער זאָגט דערווייל דעם שאו ידיכם, זעהט דאס גוט צו און שרייט צו הערשלען, ווייזענדיג אויף דער שיסעל :

— נאָ, הא ! ...

— איך דאָנק אייך זאגט הערשעל, איך וויל ניט עסען.

דער רענדאר מיינט דאך אָבער נאר נישט דאס, און וויא ער זעהט, אז דיא מילך פערחליפעט זיך ווידער, שרייט ער שוין העכער :

— נאָ, הא ! און ווייזט איהם אויף דער שיסעל וויא זיא פערניסט זיך.

— הא, זאָגט הערשעל, איהר ווילט דוקא איך זאל מיט אייך געהן עסען, נאָ טהו איך אייך צוליעב.

און נאך איידער דער רענדאר האט אוספייעט איין הכוזיא צו מאכען, האט הערשעל זיך שוין געוואשען און איז שוין געזעסען בייא דעם טיש.

דער רענדאר האט שוין ניט געסמייעט איהם צו זאגען, אז נישט דאס האט ער געמיינט מיט זיין „נאָ, הא.“

100.

הערשעל האט געוואלט אמאל א שידוך אויספיהרען, דער חתן איז אָבער געווען נאך נאר א נראב אינגעל, האט כלה'ס צד איהם נישט געוואלט.
 נאָר אלס הערשעל איז זיין ערוב געווען, אז ביז צו דער חתונה וועט דער חתן קענען א בלאט נמרא אָבלערנען, איז דער שידוך געשלאָסען געוואָרען.
 עס איז שוין אָבער נאר נישט ווייט געווען צו דער חתונה און דער חתן האט פארט נישט געקענט, זיינען אָנגעפאלען כלה'ס צד אויף אונזער הערשעלען און שרייען:

— געוואָלד! וואס האט איהר אונז גענאָרט?

— וואס הייסט איך האב אייך גענאָרט? זאָגט הערשעל, איך בין אייך ערוב געווען, אז דער חתן וועט קענען א בלאט נמרא אָבלערנען און וויא דער שטייגער פון יעדען ערוב איז, אז ווען דער לוח האט נישט צו בעצאָהלען מוז דער ערוב פאַר איהם דעם חוב בעצאָהלען, נאָ וועל איך אויף אזוי טהון: אז דער חתן וועט ביז צו דער חתונה נישט קענען אליין אָבלערנען קיין בלאט נמראָ, וועל איך זיין ערוב, פאַר איהם אָבלערנען דעם בלאט נמרא!...

101.

הערשעל האט זיך אמאל שטארק געקרינט מיט זיין ווייב און בעת דעם קריגען זיך זאָגט ער צו איהר:
 — דוא ביזט מיר ערגער פון 10 הולטייעס קינדער! ווען איך זאָל האבען 10 מופקרים זיהן אָדער ברידער, וואָלט מיר אזוי שלעכט ניט זיין, וויא איך האב דיך נאָר אריין.

— וואס מיינסטו דו, דערמיט? פרעגט איהם דאס ווייב.

— אָט וועל איך דיר זאָגען, צוריק מיט יאָהרען ווען איך בין נאך יונג געווען, בין איך גענאָנגען אין וועג און בין זעהר הונגריג געוואָרען. מיט אמאל בעגענען איך איין אָרומאן, פרעג איך איהם:

— איז ערגעץ נישטאָ נאָהענט א דערפעל וואס עס זיצען דאָרט יודען און איך זאָר בייא זיין קענען עפעס אָבעסען.

ענטפערט ער מיר, אז דאָ ניט ווייט זיצט א יוד, נאָר ער איז זעהר קארן, ער וויל קיינעם ניט געבן קיין עסען. ווען עס קומט אָבער צו איהם א שרבו, ניט

ער איהם דאס בעסטע אוי דאס יענשטע צום עסען, ווייל ער האט א בתולה, זוכט
ער פאר איהר א חתן.

בין איה זיך מישב און מעלדע מיך בייא דעם קארנען פאר א לייטישען יונגען
מאן, איין אלמן.

וויא ער האט מיט מיר גערעדט, בין איך איהם בארד געפעלען און ליינט
מיר פאר זיין איידעם צו ווערען.

זעהר שעהן! איך בין צו מזל א חתן געוואָרען פאר זיין טאכטער און דיא
חתונה האט מען אָבגעליינט אויף נאר א קורער צייט.

וויא עס איז געקומען דער חופה טאָג, רופ איך אָב דעם מחותן אָן א זייט
און זאָג איהם, אָזוי וויא היינט דארף שוין זיין דיא חופה, לכו וועל איד אייך
זאנען מיין יחוס, בכדי טאָמער געפעלט אייך ניט, זאָלט איהר דערנאָך צו מיר
קיין פרעטענציעס ניט האבען.

— איהר זאָלט וויסען, אז איך האב א ברודער א מופקר.

— דאס מאכט נישט אויס, ענטפערט ער קאלטבלוטיג.

— מיין שווענערין איז אויך א מופקרת!

— העט, דאס איז נאך נישט פון דיא גרויסע אונגליקען.

— צווייא פעטערס האב איך, זיינען זייא ביידע הולטייעס!

— מעהר קיין אונגריק זאָלט איהר נישט האבען.

— אין מיין מיטפחה געפינען זיך בסך הכר 10 מופקרים און הולטייעס.

— נא, וואס-זשע איז? זאנט ער ווייטער מיט א ימייכעל. מען געהמט

אָרויס דיא קוה און מען פערברענט דיא שטאַל.

— און א ווייב האב איך אויך.

וויא ער האט נאָר דערהערט אָן איך האב א ווייב, האט ער מיך באַלד

אָנגעכאפט ביים קארק און האט מיך אָרויס געוואָרפען.

— נא, איצט זאָג אליין, ביזט דוא מיר דען נישט ערגער פון 10 הולטייעס

אין מיין מיטפחה?

ר' ברוד'לס ווייב, דיא רעביצען, האט אמאל אָגעזינדעלט הערשליען, נאָר ער
האט פטרשווונע און האט זיך דאס וואָרט געגעבען ער זאָל איהר אמאל אָבטהון
א יפ'יצט.

אין א צייט ארום האט דיא רביצען איהם געכעטען ער זאל צו איהר שיקען זיין ווייב, זיא וויל זיך מיט איהר בעקענען.
— זעהר שעהן, ענטפערט הערשעל, נאך איהר זאלט וויסען, אז מיין ווייב איז טויב וויא דיא וואנד, מען מוז צו איהר נוט שרייען ביז זיא דערהערט עפעס.

דיא רביצען האט איהם צוגעזאגט צו שרייען.
הערשעל איז אהיים געגאנגען און האט געזאגט זיין ווייב, אז דיא רביצען ווינשט מיט איהר זיך צו בעקענען. נאך אזוי וויא דיא רביצען איז טויב וויא דיא וואנד, זאך זיא צו איהר שטארק שרייען.
וויא הערשעל'ס ווייב איז אריינגעקומען צו דער רביצען, איז צווישען דיא צווייא ווייבער געווארען אזא שרעקליך געשרייא, אז דער רבי האט דיא קולות דער הערט אזש פון זיין שטיבעל, וואו ער איז געזעסען מיט זיינע חסידים, און אלע זיינען אין איינע שרעק אריינגעפאלען צו דער רביצען אין שטוב, און וויא זיא האבען דערזעהן וויא דיא צווייא ווייבער זיינען שוין אהן כוחות געבליעבען צו שרייען איינע צו דיא אנדערע, האבען זיא געפרעגט נאך וואס זיא שרייען אזוי.
וויא דיא רביצען האט זיא דערזעהלט אין הערשעל'ס נאמען, אז זיין ווייב איז טויב, איז הערשעל'ס ווייב אויפגעשפרונגען פון איהר אָרט און האט אויס געשריען:

— סטייטש! ער האט דאך מיר געזאגט, אז דיא רביצען איז טויב.
דא האט דיא רביצען שוין פערשטאנען, אז הערשעל האט געמיינט אין איהר זיך נוקם צו זיין.

צו ר' ברוך'לען אז מען פלעגט אָנקומען מיט א ספר נאך א הסכמה, פלעגט ער ניט וועקען געבען. וואס'זשע פלעגט ער טהון, פלעגט ער אָבשיקען צו הערשעלען.

דער בידנער מחבר ווייסט געביך פון נאר ניט, געהט ער צו הערשעלען און מיינט, אז דער ר' הערשעל איז זעהר א גרויסער גוטער יוד.

איינמאל האט געבראכט א מחבר א ספר צו ר' ברוך'לען און דער ספר איז נאך ניט געווען קיין געענדיגטער.

ר' ברוך'ל שיקט איהם מן הסתם אָב צו הערשעלען.
הערשעל אָסטרופאָליער געהמט דעם ספר און ליינט איהם אריין אין שטיינ פון דיא היהנער.

דער מחבר קומט צו געהן און מיינט געהמען איין הסכמה, זעהט ער וויא דער ר' הערשעלע געהמט ארויס זיין ספר פון דער שטייג.
רופט זיך אָן דער מחבר צו הערשלען ברונזערהייט.
— וואס איז? איהר האט קיין אנדער אָרט ניט געהאט פון מיין ספר וועגען, וואס איהר האט איהם אריין געלייגט אין שטייג אריין.
הערשעל ענטפערט איהם אָבער :
— פערשטעהט איהר, סערדצע, אייער ספר איז נאך ניט קיין דערמאכטער, האב איך איהם אריין געלייגט אין שטייג אריין, דיא היגער זאָלען איהם דער מאַכען.

הערשעל אַסטראפאָיער, ווען ער פלעגט זיין אין ליוואָוו, פלעגט ער איינז שטעהען ביא איינעם וואס ער האט געהייסען יאַסיל טורקיל, אויך א גרויסער ווערטיל'זאָגער, נאָר זייער א גרויסער קבצן דער יאַסיל פלעגט זיין זעהר ברונז אויף איהם וואס ער שטעהט איין בי א איהם סטאַנציע, און פלעגט איהם זאָגען :
— וואס האסטו ביא מיר דערזעהן אַזוינס, וואס דוא האסט ביא מיר זיך אבגעקליבען האַרטען סטאַנציע. דוא ווייסט דאָך וואויל, אַז איך בין אַזא קבצן וויא דוא און איך פערמאָג ניט דיך האַלטען אויף שבת. דוא קענסט דיר ניט אויכ קלייבען איין אנדער יודען זאָל דיך געהמען אויף שבת.
הערשעל זאגט, איך האב אָבער בעסער ליעב האַלטען ביא דיר שבת. פערשטעהסטו סערדצע, מיר זיינען ביידע קבצנים, איז אַזוי, דיינס מיינס, מיינס דיינס, און ביא דיא ננידים, מיט דעם קאָפּ זאָלען זייא אַנליינען, בלאָזען פון זיך און מען דאַרף זיך היטען ביים עסען גלייך וויא מען עסט זייערס.
יוסף רופט זיך אָן צו הערשלען, געדענק! איך וועל דיר אמאל אָבטהון א שפיטצעל, אַז דוא וועסט שוין פערזאָגען דעם צעהנטען, ער זאָל ביא מיר ניט איינשטעהן.

זאָגט הערשעל וואס קענסטו מיר אָבטהון?
זאָגט יוסף טורקיל, איך וועל דיר צו האקען דיין וועגעלע אויף פיץ פיצלעך און וועל עס אויסהייצען אויף טשאַלענט.
הערשעל מיינט, אַז דער יאַסיל זאגט איהם דאס אויף ק טאָועס.
מן הסתם פערפאָהרט הערשעל נאך איינמאל פרייטאג צו דעם יאַסיל'ן אויף שבת, און שפאנט איהם זיי פערד און געהט אריין אין שטוב, און רעדט אַביסעל מיט יאַסיל'ן, און גאָדעס געהט ער אין באַד אריין.

מיין יאָסיל איז זיך מיטש און צו האַקט הערשעל'ס וועגעלע מיט דיא רעדרייך
 אין נאנצען און הייצט אויס אין נאנצען אויף טשאַלענט, און געהט אויף אין באַד
 אריין.

אזוי וויא ער געהט בעגעגענט ער שוין הערשען געהן פון באַד.

יאָסיל דערזעהט הערשעלען, הייבט ער אָן לאַכען.

הערשעל אָבער לאַכט נאָך שטארקער

— יאָסיל זאָגט וואס לאַכסטו הערשעל ?

— הערשעל זאָגט וואס לאַכסטו יאָסיל ?

— יאָסיל זאָגט איך ווייס וואס איך לאַך. געה אַהיים וועסטו זעהן וואס איך

לאַך. אָבער וואס לאַכסטו ?

רופט זיך אָן הערשעל, איך לאַך טאקי אויף דערפון. איך פערשטעה, אז דוא
 האסט אַוודאי געמוזט צו האַקען מיין וועגעלע. פאַר וואס האסטו אזוי געטהון ?
 ווייל מיין וועגעלע איז זעהר טרוקען האַלץ. דוא ביזט אָבער פאַרט א נאר, פאַר
 וואס האסטו ניט צו האַקט בעסער מיין פערד. ער איז דאָך נאָך א סך דארער
 און טריקענער פון מיין וועגעלע. איך יאָסיל מיר לאַכען ביידע פון און גע-
 שעפט ?

103.

הערשעל איז אמאל געווען אין א קליין שטערטעל, איז ער גענאנגען אין קלויז
 דאוונען, זעהט ער וויא איינער געהט אום איבערין קלויז און דאווענט, אָבער
 קיין ווערטער הערט מען פון איהם ניט, נאָר ער מאַכט בי מי, בי מי.
 נאך דעם דאוונען, ווען דער מענש איז אַרויס גענאנגען פון דעם קלויז, געהט
 איהם הערשעל: אויך נאך און רופט צו איהם :

— ר' קרוב! ר' קרוב!

דער יוד געהט צו איהם צו און פרעגט איהם וואס ער וויל ?

— בי מי, בי מי! ענטפערט איהם דערויף הערשעל אָב.

דער יוד בטלט איהם אויס אַלע חלומות און געהט זיך אוועק.

אונזער הערשעל רופט איהם אָבער נאך אמאל :

— ר' קרוב! ר' קרוב!

און וויא יענער געהט ווידער צו איהם צו, זאגט ער איהם נאך אמאל:

— בי מי, בי מי!

— רעדט ווערטער, לאָס איך אייך פּערשטעהן ! שרייט צו איהם דער יוד.

— וואס־זשע, פּרענט הערשעל, איהר פּערשטעהט מיך דען ניט ?

— א ודאי פּערשטעה איך ניט אייער בי מי, בי מי !

— אויב אזוי זאגט הערשעל, אז איהר פּערשטעהט יא ניט מיין מורקען, פאר וואס־זשע ווילט איהר אז גאָט זאָל אייך יא פּערשטעהן און איהר מורקעט אָב דאס גאַנצע דאוונען מיט בי מי, אָהן ווערטער ?

דער יוד וועלכער איז אָבער אויך קיין נאר ניט געווען, ענטפּערט ער איהם באַלד אויפֿן אָרט :

— קומט צו מיר אהיים, וועל איך אייך עפּעס ווייזען.

וויא זייא זיינען נאָר אהיים געקומען, זיינען עטליכע קליינע קינדערליך אַקעגען געקאָפּען דעם יודען, זייער טאַטען מיט א לישון :

— בי מי, בי מי !

— איהר פּערשטעהט וואס זייא ווילען פון מיר ? פּרענט הערשעל דער יוד.

— ניין, ענטפּערט הערשעל, איך הייב אפּילו נישט אָן צו פּערשטעהן וואס זייא ווילען פון אייך !

— און איך פּערשטעה זייא יא. זאגט דער יוד, און האט דאס איהם גלייך בעווייזען אויפֿן אָרט.

— נאָ מיכא זאגט הערשעל, איהר זייט דאָך זייער פּאַטער, דאָרום פּערשטעהט איהר שוין אויפֿן ווינק פון אייערע קינדער וואס זייא מיינען, מיט זייער בי מי, אָבער וויא קום איך זייא צו פּערשטעהן ?

— זעהט איהר שוין, רופט זיך אָב דער יוד, בייא אייך איז א חידוש געווען וואס איך מאַך אָב דאס דאוונען מיט בי מי, וואס איהר פּערשטעהט דאס ניט, ווייל איהר זייט א פּרעמדער, אָבער דער רבּונו של עולם, מיין פּאַטער, פּערשטעהט מיך שוין גוט און ווייסט שוין וויא אזוי איך דאווען.

104.

הערשעך האט זיך אמאל צוקריגט מיט דעם בעל תּפּלה פון דער קלויז, נאָך וואס ער האט איהם אָנגערופּען שיכור, און האט זיך דאס וואָרט געגעבען ער זאָל איהם דערפּאר אבמהו א שפּיצעל.

עס איז געקומען הושענא רבה אויף דער נאכט, ווען דיא יודען זאגען דיא גאנצע נאכט תקון און פארטאָג געהען אונזערע אבערגלויבישע ארויס צו קוקען אויף זייער שאטען אויף דער שיין פון דער לבנה, און ווער עס זעהט נישט זיין גאנצען שאטען, רעדט זיך איין, אז ער וועט דאס יאָהר נישט אויסלעבען.

אונזער בעל־תפלה איז פארטאָג אויף ארויס געגאנגען צו זעהען זיין שאטען. ער האט זיך געלאָזט אריין געהן אין מקוה, וואס דאָרט איז געווען בייא דער וואַנד א פענסטער אין גאס ארויס, און דיא שיין פון דער לבנה האט זיך דאָרט ארויס געזעהן.

דאָ האט הערשעל אַנדער געשמעלט א ציג נעבען דעם פענסטער פון דער מקוה.

וויא דער בעל־תפלה האט א קוק געטהון אויף דעם וואסער פון דער מקוה, איז אראָב געפאלען דער שאטען פון דער ציג גלייך אויף דעם וואסער אַזוי, אז דער בעל־תפלה האט געזעהן פאר זיך א שאטען פון א רעכטע ציג.

ער האט זיך שטאַרק דערשראָקען, דען ער האט געגלויבט, אז דאס יאָהר דאָרף ער מגלגול ווערען אין א ציג און איז אין איינע שרעק אהיים געלאָפען.

אין דער היים האט זיין ווייב געקענטען חלה און האט אין דער קוואַרט וואס מען שעפט וואסער צושלאַגען עטליכע אייער אויף צו בעשמרען דיא חלות.

דער בעל־תפלה, וועלכער איז געווען שטאַרק צוטראַגען פון דער מעשה מיט דער ציג, האט אין איילעניש געכאַפט דיא קוואַרט און האט מיט דיא צושלאַגענע אייער זיך אָבגעשמירט דאס פנים, ווייל ער האט געמיינט, אז דאס איז וואסער.

וויא דא ווייב האט איהם דערזעהן, שרייט זיא אויס :

— וועה איז מיר ! וואס איז דיין פנים אַזוי פאַרגעלט ?

דעם בעל־תפלה האט זיך אויסגעדאַכט, אז פון איהם ווערט שוין א ציג, איז ער באַלד אריין געלאָפען אין זיין חדר און האט זיך פערשלאָסען.

דאס ווייב האט געמיינט, אז ער איז פונ'ם זיגען אראָב און האט געמאַכט א געוואַלד, אז אלע שכנים זיינען זיך צונויף געלאָפען און האבען געריסען דיא טהיר, נאָר ער האט אלץ ניט געוואַלט עפענען.

— געוואַלד ! וואס ווילט איהר פון מיר ? האט ער צו זייא ארויס געשריען פון זיין חדר. ניט גענוג וואס איך בין אַזוי אונגליקליך, לויפט איהר נאך זיך צונויף אויף מיין בעז וואונדער !...

דערווייל איז רעכט טאָג געווארען. מען האט אין קלויז שוין געדערפט הושענות
ואנען און דער בעל־תפלה איז נאך נישטאָ.
מען האט צו איהם געשיקט דעם שמש.
ער וויל ניט געהן.

מען האט נאך אַמאל צו איהם געשיקט דעם שמש, וועלכער האט שוין
טאקי נישט געוואָלט פון איהם אָבטרעטען און האט איהם מיט געוואָלט געבראַכט
אין שול אריין.

דער בעל־תפלה איז אריין געקומען אין קלויז מיט א פערוויקעלט פנים און
איז צוגעגאנגען צום עמור.

אידער ער האט זיך געשטעלט דאווענען, האט ער זיך אָנגערופען צום
עולם :

— רבותי! איך האב ניט געוואָלט געהען אין שול, איבער דעם אונגליק
וואס מיך האט געטרָפֿען, נאָר אזוי וויא איהר האט מיך מיט געוואָלט אהער
געבראַכט, בעט איך אייך זעהר, אז אויב וויא איך וועל מעקען, זאָלט איהר האָמש
ניט לאכען פון מיר.

דערנאך האט ער זיך געשטעלט זאָנען הושענות.

הערשעל האט זיך הינטר איהם אויך געשטעלט.

וויא דער חזן האט נאָר אַ געשרייא געטהון :

— הושנאָ !

הערשעל האט איהם אין דער שטיל אונטערגעזאָגט :

— מע־ע־ע ! . . .

דעם חזן האט זיך אויסגעוויזען אז ער אליין מעקעט דאס אזוי, איז ער אַוועק

געלאָפען פון דעם עמור.

דער עולם האט זיך נישט געקענט אָבוואונדערן דערויף, ביז הערשעל האט
געמוזט צוגעהן צו דעם בעל־תפלה און האט פאַר איהם זיך מודה געווען, אז דאס
האט ער דיא גאַנצע שפיעל געמאַכט, ווייל ער האט אין איהם זיך געוואָלט נוקם
זיין פאַר דעם וואָרט שכור, וואס ער האט איהם אַמאל געזאָגט.

ערשט דאמאלס, האט זיך דער בעל־תפלה רעכט בערוהיגט.

105.

הערשעל איז אמאל געקומען אויף א יריר נראדע אין דעם טאָג ווען ער האט
יאָהרצייט געהאַט.
ער האט צו מנחה געוואָלט אַ מנין צונויף געמהען, כדי ער זאָל קענען קדיש
זאָגען.
אַבער דאס איז ניט מעגליך געווען אויסצופיהרען, ווייל איטליכער איז געווען
פאַרנומען.
האט ער זיך מיט געווען און איז אַריין געגאַנגען אין א שטוב און האט
אַנגעהויבען צו שרייען :
— געוואָלד !
באלד זיינען זיך צונויף געלאפען א פולע שטוב מיט מענשען.
דערווייל האט הרשעל באלד אַ געשרייא געטהן :
— יתנדל ויתקדש.

106.

הערשעל, ווען ער איז געווען א קליין אינגעל, איז איהם דער בעהשלפער
געקומען אמאל רופען אין חדר אריין.
זאגט ער צו דעם באהעלפער :
— געה זאָג דעם רבי'ן, אז ס'איז גלייך וויא איד בין שוין געווען אין
חדר.
— וואס איז דאס פאַר א תירוץ ? פרעגט איהם דער פאטער.
— ווארום איד האב אמאל געהערט, ענטפערט הערשעל, וויא דוא האסט
געזאגט, ווען מען איז דיך געסימען רופען אויף א חתונה, אז ס'איז גלייך וויא דוא
ביזט שוין געווען און אז אויף ניט צו געהען, זאָל מען קיינמאל קיין חרטח
נישט האבען, נאָ זאג איד אויך אזוי.

107.

דרייא מענשען האבען אמאל פעררופען הערשעל: אין א ווייניגענס און בייא
א גלעזעל וויין, האבען זייא איהם אויסדערצעהלט זייערע צרות, און האבען איהם
געבעטען איין עצה.

איינער דערצעהלט איהם, אז ער לייזט געשמאק אין קראָם און איז א קריינער בעל הוצאה און דאָך ווערט פון טאָג צו טאָג וועניגער סחורה אין זיין קראָם

הערשעל האט איהם איין עצה געגעבען, ער זאָל זיך ליינען אין דרויסען שלאָפען בייא דער קראָם.

דער צווייטער קלאָנט זיך, אז ער האט קיין אַפעטיט ניט צום עסען.

הערשעל הייסט איהם געהן אין וואַלד.

דער דריטער דערצעהלט איהם, אז ער האט אַ שלעכט ווייב, וואָס זיאַ שילט

איהם נאָר תמיד.

הערשעל הייסט איהם אין מיהל אריין געהן.

אַלע דרייאַ מענטשען האבען זיינע ווערטער ניט פערשטאנען, דאָך האבען זייאַ

זיך גענומען צו פרווען וואס ער האט זייאַ געזאגט, אַפּשר ונגט דאס פאָרט העלפען.

דער סוחר האט בייאַ נאכט זיך געלייגט אין דרויסען געבען דער קראָם

שלאָפען, האט ער דעזעהען וויאַ זיינע משרתים האבען שטילערהייט דיאַ קראָם געד

געזענט און האבען פון דאָרט אַרויס גענומען דיאַ טה יערסטע עסענווארג אין האבען

מיט גוטע ברידער אָנגעהויבען אָבצולעבען אַ גוטע נאכט.

ער האט שוין דאָן פערשטאנען, פאַר וואס עס ווערט אַלע מאל וועניגער

סחורה אין זיין קראָם

ער האט אויף מאַרנען באַלד איבערגעביט זי דיאַ משרתים, און פון דעמאָלט

אָן האט ער טאַק אָנגעהויבן מצליח צו זיין.

דער צווייטער איז אַוועק געגאנגען אין וואַלד.

פון דעם געהן איז ער געוואָרען שטאַרק מעד, דערצו האט ער נאָך געזעהען

וויאַ אַ בויגל מוטטעט זיך אַרויף צו ליינען אויף זיין וואַנען דיאַ אַפּגעהאַקטע

בויגער, האט ער איהם צו געהאַקטען.

פון דער שווערער אַרבייט איז ער אַזוי מיעד און הונגעריג געוואָרען, אז ווען

ער איז אַהיים געקומען, האט ער זיך גענומען צום עסען וויאַ אַ וואַלד.

ער האט שוין פערשטאנען, אז ווען מען מאַטערט זיך גוט אָן, האט מען אַין

אַפּטיט צום עסען.

דער דריטער איז אַוועק געגאנגען אין מיהל אריין, זעהט ער וויאַ אַ בויגל

פיהרט אַ וועגעלען מיט מעהל און דאס פערד בלייבט פלוצלינג שטעהן און ווייזט ניט

אויף געהן אויף דעם בארג.

אלס דער בויער האט אָנגעהויבען שמייען דאס פערד מיט דער בייטש און האט איהם אָבעצעלט 40 שמיטן, איז דאס פערד ארויף געפֿאָהרען אויף דעם באַרג.

דאָן איז דעם מענטשען איינגעפאלען א געדאנק אין קאָפּ, ער זאָל זיך אויך קויפֿען א בייטש און זאָל פֿריווען זיין ווייב אָבעעהלען 40 שמיטן, אפשר וועט זיא פֿון דיא שמיטן ווייכער ווערען.
ער האט אזוי געטהון.

וויא זיין ווייב האט איהם נאָר אָנגעהויבען צו שילטען, האט ער זיא אָנגעד הויבען צו שמייסען מיט דער בייטש.

אנפאנגס האט דאס ווייב איהם טאקי געשאַלטען, האָטש ער האט געד שמיסען, נאָר וויא זיא האט דערפיהלט גוט דיא שמיטן, איז זיא שוין ווייכער געוואָרען, נאָר ער האט אַרץ געשמיסען.

דאס ווייב האט איהם שוין צוגעזאגט פיינמאל ניט צו שילטען, אבי ער זאָל שוין אויפהערען.

— ניין, זאגט ער, 40 שמיטן מוז איך דיר אָבעעהלען, ווייל דאס איז א רפואה, און האט טאקי אזוי געטהון.

פֿון דעם טאָג אָן, ווען זיא האט נאָר געוואָלט א מויל אויף איהם עפענען, איז פֿאַר איהם גענוג געווען, ער זאָל איהר נאָר דאס וואָרט „פֿערציג“ ארויס זאָנען, איז זיא באַלד פֿערשטומט געוואָרען.

108.

ווען הערשעל איז נאד א סינד געווען, איז ער אמאל געזעסען אים ווינטער מיט דעם פאטער ביים מיטאג עסען.

מען האט דערקאנט געזען־פלייש מיט דיא פיסלעך פֿון דער גאנז.

דערווייל האט זיך דער פאטער פֿערקוקט, האט הערשעל א כאפֿ געטהון א פיסעל און האט עס אויפגעגעסען.

דער פאטער האט זיך אומגעקוקט, זעהט ער, אז ס'איז דאָ נאָר איין פיסעל, זאגט ער צו איהם :

— הערשעל! וואס האסטו אויפגעגעסען א פיסעל?

— ניין, טאטע, ענטפערט הערשעל, איך האב דאס פיסעל ניט אויפגעגעסען, מסתמא האט דיא גאנז געהאט נאר איין פוס.

— סטייטש! זאנט דער פאטער, וואו האסט דוא געזעהען א נאנז מיט
איין פוס?
— קום צום טיף, וועל איך דיר ווייזען א סך גענו, וואס האבען נאָר
איין פוס.
נאך דעם עסען, איז דער פאטער מיט איהם געגאנגען און הערשעל האט
איהם געוויזען, וויא א נאנז איז געשטאנען אויף דעם אייז נאָר אויף איין פוס, און
דער אנדערער פוס האט זיך ניט ארויס געזעהן.
— נאָ, זעהסטו טאטע! אָט איז א נאנז מיט איין פוס.
— ווארט, זאנט דער פאטער, אָט וועסטו זעהן, אז דוא האסט א טעות, און
ער האט מיט דער האַנד א טרייב געטהון דיא נאָנז, האט זיא אַראָב געלאָזט דעם
אנדערן פוס אויך.
— הע, זאנט הערשעל, האסטו דאָך מיט דער האַנד א טרייב געטהון דיא
נאָנז, איז געוואָרען צווייא פיסלעך.
— ווען דוא זאָלסט געווען בייא דעם טיש אויך א טרייב טהון מיט דער
האַנד, וואָלט אויך געוואָרען צווייא פיסלעך. (דאס האט ער געמיינט, אז ווען דער
פאטער זאָל געווען איהם א קלאַפ טהון איבער דיא הענד, וואָלט ער ניט גענומען
דאס פיסעל.)

109.

הערשעל איז אמאל געקומען צו ר' ברוך'לען אום ערב־פסח און זאנט איהם,
אז ער האט ניט אין וואס דיא הנדה צו זאנען, האט איהם דער רבי אַוועק געגעבען
זיין סדור.
צום אנדערן סדר איז הערשעל ווייטער צו איהם געקומען און דערצעהלט
וידער, אז ער האט ניט אין וואס דיא הנדה צו זאנען.
— סטייטש! פרענט דער רבי, נעכטען ערשט האב איך דאָך דיר מיי סדור
געגעבען, פאַר וואס זאָגסט דוא, אז דוא האסט ניט אין וואס דיא הנדה צו
זאָנען.
— פערשטעהט איהר טיף, רבי לעב, דיא מעשה דערפון איז אזוי
געווען:
— נעכטען, אז איך האב אָנגעהויבען צו זאָנען דיא הנדה און בין צוגעקומען
צו דעם ארט וואו עס שטעהט:

— מעשה ברבי אליעזר ברי עזריה ורי עקיבא, ורי טרפון, און איך האב פאר זיך דערזעהען אזעלכע געסט, מיט וועלכע איך האב מיך א גאנץ יאהר ניט געזעהן, האב איך זיין זעהר שעהן אויפגענומען און מיר האבען געטרונקען וויין. נאך אזוי וויי איך האב געהאט נאך אביסעל וויין, האבען מיר עס באַלד אויס־געטרונקען.

— דאן זאג איך צו זיין, קומט חברה אין וויינשענק, וועלעך מיר דאָרט ווייטער טרינקען.

— מיר זיינען אלע אוועק געגאנגען אין וויינשענק אריין, און האבען זיך גע־שמאק גענומען צום טרינקען.

— איך, וואס בין שוין מיט דעם טרינקען געוואוינט, האט דאס מיר נאר ניט געשאדעט און האב געקענט אהיים טרעפען, נאך זיין זיינען געוויס קליינע טרינקער, האבען זיין שוין ניט געקענט אהיים געהן, און זיינען געבליבען דאָרט אין וויינשענק ליעגען און זיין ליעגען דאָרט נאך איצט אויך.

דער רבי האט פון זיין דערזעהלען שוין פערשטאנען, אז ער האט זיין סדר פארזעצט אין שענק פאר משקה, האט ער געמוזט שיקען דאס אויסלייזען און האט עס איהם ווייטער געגעבען.

110.

הער־טעל, ווען ער פלעגט זיך אוועק לאָזען אויף דער וועלט, פלעגט ער נאך צו פוס געהן.

מען פרעגט איהם אמאל, וויא אזוי געהט עס א מענש נאך צו פוס, וויא אזוי קוקט מען ניט נאך, מען זאָל זיך אמאל קענען איבערכאָפּען מיט א פוהר?

— איך האב קיינמאל קיין דאנה ניט מיט קיין פוהר, ענטפערט הערשעל, דען קוים געה איך נאך ארויס פון דער שטאָרט, קומט מיר באַלד אנטקענען א פוהר...

111.

אין א געוויסער שטאָרט, האט געוואָהנט א נביר, וועלכער איז געווען זעהר קאָרן און האט שלעכט בעהאנדעלט דיא אורחים אין זיין אכסניא, ער פלעגט זיך הייבט פאר אלעמען זעהר טהייער בעצאָהלען.

אכס הערשעל האט פון איהם זיך דערוואוסט, האט ער געזאגט, אז ער מוז
איהם אָנלעהרנען פאַר זיין שלעכט האַרץ.

ער האט זיך אַנטליהען שעהנע קכיידער און איז פאַרפאַהרען צו דעם בעל-
אכסניא און האט זיך אָבגענומען א בעזונדער חדר, און זיך געמעלרעט פאַר א
גרויסען גביר פון איין אַנדער שטאָדט.

עטליכע טעג איז ער אין זיין חדר אזוי אָבגעזעכען.

אין א געוויסען טאָג מאכט ער זיך שטאַרק פערזאָרנט.

דער בעל-אכסניא פרעגט איהם וואס איהם פעהלט ?

— פערשטעהט איהר מיך, ענטפערט הערשעל, היינט איז מיין געבורטסטאָג,
און איך בין געוואוינט בייא זיך אין דער היים צו מאכען אין דעם טאָג א סעודה
פאַר אַרעמע לייט, און זייא אויסטהיילען נדבות, נאָר דאָ אין דער פרעמד וויא אזוי
קען איך דאס אויספיהרען ?

וויא דער בעל-אכסניא האט דאס דעהערט, טראכט ער זיך, אז דאָ וועט
ער שוין קענען אָבעקען א פעט ביינדעל, און זאגט איהם צו, אז ער געהט אויף
זיך דיא טרחה צו מאכען דאס אַרעם מאָהלצייט, און האט זיין וואָרט טאַקי גלייך
סקיים געווען.

דיא סעודה איז געווען ביד המזקף און הערשעל שרייט אַלץ אונטער צום בעל
אכסניא :

— זשאַלעוועט ניט סיין געלד, איך בעצאָהל פאַר אַלעס !

אויף דער נאַכט, האט מען פעררופען דיא אַרימע לייט פון דער גאַנצער
שטאָדט.

מען האט זייא געגעבען גענוג צו עסען און צו טרינקען.

הערשעל האט נאָך געהייסען דעם בעל-אכסניא, ער זאָל זייא אויסטהיילען
נדבות און אויף מאָרנען, וועט ער איהם אומקעהרען וויפיעל ער וועט איהם
אָנווייזען אין דעם השבון.

וויא עס איז טאָג געוואָרען און דער בעל-אכסניא איז אריינגעקומען אין
הערשעל'ס חדר מיט א גרויסען חשבון, איז שוין הערשעל דאָרט מעהר נישט
געווען.

הערשעל האט איבערגעלאָזט א קוויטעלע, אין וועלכען עס איז געשטאַנען,
אז דאס האט ער געוואָלט דעם קאַרנען גביר אָנלעהרנען, ער זאָל ווייטער שוין ניט
יין אַזוי מאָרן און שלעכט.

מען קען זיך שוין פארשטעלען דא לאנגע, אין וועלכער דער בעל-אכסניא האט זיך געפונען, ווען ער האט דאס קוויטעלע איבערגעלעזען.

112.

הערשעל קומט אמאל אריין אין א שענק. אונטער דער סטויקע איז גע-
שטאנען א קליין מיידעל.

הערשעל הייסט איהר, זיא זאך איהם אָנניסען אַביסעל בראַנפּען.
דאס מיידעל, וועלכע האט איהם געקענט פאר איין אָרימען, האט איהם
דערלאנגט נאָר א קליין גלעזעל בראַנפּען.

— ניין, זאגט הערשעל, פון דעם גלעזעך טאָר איך ניט טרינקען, ווארום דאס
איז נישט קיין געטובל'ט גלעזעל.

— אָבער פון א גרויס גלעזעך מעגט איהר טרינקען ? פרעגט דאס
מיידעל.

— יא, ענטפערט הערשעל, דאס גרויסע גלעזעל איז א געטובל'טס.

דאס מיידעל, וועלכע איז קיין נאָר ניט געווען, געהמט באַלד דאס קליינע
גלעזעל בראַנפּען און ניסט עס איבער אין א גרויס גלעזעל, און ניט עס איהם ער
זאָל טרינקען.

הערשעך האט געזעהן, אז דאס קליינע מיידעל האט איהם שוין אָבגענאַרט,
זאָגט ער :

— עס איז שוין דאָ קליינערע פון מיר, בין איך שוין איבעריג.

פון דאמאלס אָן האט שוין הערשעך אויפגעהערט ארום צו פאָהרען אויף דער
וועלט מיט זיינע חכמות.

113.

אין אַסטראַפּאָליע איז געווען א מאָדע, אז דער שוחט האט גענומען דיא קאָפּ
פאר זיין שחיטה-געד.

דערווייל מאַכט זיך א מעשה, אז הערשעל האט געקוילעט א פעטען אָקס
בייא איינעם א מוכסין, אין א דאָרף נאהענט לעבען אַסטראַפּאָליע.

דער מוכסין איז געווען זעהר א גראָבער יונג און א קאָרגער און האט איהם
ניט געוואָלט געבען דעם קאָפּ.

הערשעל איז זיך מיישב, נעהמט ער צו דעם קאפ שמלערהייט און פאָהרט מיט איהם אַוועק אין שטאַט אריין.
דער מוכסין אָבער איז איהם שפעטער אַביסעל נאכנעפאָהרען און האט שוין הערשעלען ניט געטראָפּען אין דער היים.
ער האט געזעהן, אז הערשעל'ס ווייב'ס קליידעל היינט אויף א צוואַק, האט י"ר דאס אַראָב גענומען און פאָהרט דערמיט א היים.
הערשעל איז דערפון געוואָהר געוואָרען, איז ער זיך מיישב און געהט צום רב און זאגט עדות, אז דער מוכסין איז א נואף.
בייא אמארינע יאָהרען איז דאָך דאס געווען א נאנצער געוואלד.
דער רב האט געשיקט דעם שמש צו דעם מוכסין און האט איהם געבראַכט צום רב.

דער מוכסין איז שיער געשטאַרבען פאר שרעק.
ער טהוט אָבער א בליק, אז הערשעל זאגט עדות אויף איהם, גערט ער צו איהם צו און הייבט אָן בעטען און וויינען פאַר איהם :
— וואס האסטו אַזוינס געזעהען אין מיר, וואס דוא זאנסט, אז איך בין א נואף.

רופט זיך אָן הערשעל צו איהם :
— זאג מיר הולטייא, דוא האסט דען ניט גענומען מיין ווייב'ס קליידער איבער דיין קאפ ?

114.

אין דער שטאָדט מעזשיביוז איז געזעסען דער גרויסער נומער יוד, ר' ברוך הנקרא, וואס ער ווערט אָנגערופען ר' ברוך'ל מעזשיבעזשער. ער איז געווען א פייעריגער נומער יוד, ער איז אָבער געווען זעהר א גרויסער מרה־שחורה'ניק.
איינמאל האט ער זיך געקלאגט פאר זיינע געהויבענע מענשען און האט צו זיין אַזוי געזאגט :

— איך ווייס, אז מיין מרה־שחורה שאט מיר אין דער גאַנצער וועלט, און איך ווייס דערצו קיין שום עצה ניט.

רופט זיך אָן איינער צו ר' ברוך'לען :
— איך וואָלט אייך געגעבען איין עצה, מען זאָל אייך אַבזוכען א ווערטעל־זאַגער, וועלכער וועט זעהן, אז איהר זייט מרה־שחורה'דיג, זאָל ער מיט זיין ווערטעל אייך צו שלאָגען דיא מרה־שחורה.

רופט זיך אן ר' ברוך'ל צו איהם :

— „סריינא דאגרתא להוי פרונקא“, דאס איז דער טייטש, ווער עס קען
לייענען דאס בריוועל, דער זאָל זיין אליין דער שניח.
— אַרבא, זיך אָב עפעס אזא שעהנעם ווערטעל־זאנער !
רופט זיך אָב דער מענש :

— איך האב געהערט, אז אין אַסטראפאליע איז דאָ אַ שוחט, קריענט מען
ניט אויף דער גאַנצער וועלט אזא חכם און אזא ווערטעל־זאנער.
וויא ר' ברוך'ל האט דאס דערהערט, האט ער באַרד אַוועק געשיקט צווייא
פיינע מענשען, זייא זאָלען איהם ברענגען באַרד קיין מעזשיביזש.
דיא צווייא מענשען זיינען באַרד אַוועק געפאָהרען קיין אַסטראפאליע, און
האבען איהם געזאגט, אז ר' ברוך'ל האט געשיקט, אז ער זאָל קומען צו איהם.
הערשעל האט באַרד אַוועק געוואָרפען זיין שחיטות און האט זיך איינגעפאַקט
און פאָהרט שוין מיט דיא צווייא מענשען.

דיא צווייא יודען קוקען איהם אָן, וואס קען דאס זיין פאַר א מענש, אז אזא
גרויסער ר' ברוך'ל, וואס דיא גאַנצע וועלט האט געצירט פיר איהם, זאָל ער
שיקען נאך אזא קבצן, א דלפון, וויא דער הערשעל איז ?

דיא צווייא חברה קוקען זיך צו צו דעם הערשעלען, וואס פאַר א מענש קען
דאס זיין.

אזוי וויא מען פאָהרט נאָר אַרויס פון אַסטראפאליע, אין עטליכע וויאָרט
אַרום איז דאָ א קרעטשמע.

הערשעל האט געוואוסט זיין שלים־מול, אז איהם וועט מען ניט אריין לאָיען;
אין קיין סטאַנציע, האט ער אַרונטער געבויגען זיין קאפאָטע, זיא זאָל אויסקומען
קורצער, און אַרונטער געשאַרט זיינע פאות אונטער דעם אויער.

דאן געהמט ער דיא לאַנגע בייטש ביים בעל־הענלה, און געהט פריהער
אריין אין קרעטשמע און טרעפט דיא בעל־הבית'טע שטעהען לעבען א בוטעל
בראַנפּען און שיינקט דיא ניים.

הערשעל רופט זיך אָן צו איהר :

— איך פיהר איין אַדונית מיט פאַנאַליך, זייט אזוי גוט, קלויבט מיר אָב אַ
שעהנעם חדר פון זייערטווענען.

דיא בעל־הבית'טע האט זעהר קיין צייט ניט געהאט, רופט זיא זיך אָן צו

הערשעל.

— נעהט זייט מוחל אקין און קלויבט אייך אָב א צימער פון אייער אדונית זענען.

הערשעל איז גענאָנען און האט זיך אָבגעקליבען א פיינעם חדר און פער פאָהרט מיט זיין ווייב, מיט דיא פערשמוצטע קינדערלעך, מיט דיא פערדריפעטע קישעלעך און פעלישקעס, אין א ישעהנעם חדר, און היינט אויף דיא פעלישקעס אויף דיא געפאָליטארטע שאפעס, זייא זאָלען זיך טריקענען, און דיא קישעלעך אויף דיא געדעקטע סאנאפעס, און האט געמאכט א פיינעם פאָראַדיס.

שפעטער אביסעל, זאנט דיא בעל־הבית'טע צו איהר משרת :

— געה נאָר, ניב א קוק, טאָמער וויל דיא אדונית דעם סאמאָואַר ?

דער משרת געהט און טהוט א בליק, וואס פאָר א מין חתונה הערשעל

האט דאָ אָנגעמאכט.

ער לויפט מיט אזא אומפיד צו דער בעל־הבית'טע און זאנט צו איהר :

— געהט נאָר, בער־הבית'טע, וועט איהר זעהן וואס פאָר א מין אדונית דער

יוד האט אייך געבראכט.

דיא בעל־הבית'טע פליהט ניך און ווארפט אראָב דיא עקליך פון איהר קאָפּ פאטשייקע, וועלכע זיינען געווען פערוואָרפען פון ביידע זייט אויערן. יעטצט האט זיא אראָב געוואָרפען פון דער זייט אויערן צום פנים, און עפענענדיג דיא טהיר און זעהענדיג דעם הקדש, וואס דער יוד האט איהר אָנגעמאכט, טהוט זיא א געשרייא :

— וואו איז אייער אדונית מיט דיא פאנאָליך ?

ענטפערט הערשעל :

— מיין ווייב איז בייא מיר איין אדונית און מיינע קינדער זיינען בייא מיר

פאנאָליך ! ! !

דיא בער־הבית'טע זאנט :

— הערט'זשע אסאָרשט צו און קלויבט זיך באלד ארויס !

הערשעל ענטפערט :

— וואס געהט מיר דאָ אָב ?

דיא בער־הבית'טע שרייט !

— סטייט'ט. מיין מאן וועט פומען וועט ער דאָך מיר בענראָבען !

הערשעל ענטפערט :

— ער וועט טאקי זעהר גערעכט זיין. וויא טהוט מען אזא נאָריש

סייט ?

דיא בעל־הבית'טע זאגט :

— וואס־זשע האב איך געזאָלט טהן ?

הערשעל ענטפערט :

— וועט איהר טאָקי דאס מעגען טענה'ען : „וואס האב איך געקענט

טהן ?“

דיא צווייא יודען האבען געזעהען, אז דער מעגש איז א סחורה (מיט א מם),

געהן זייא צו צו דער בעל־הבית'טע אן, זאגען צו איהר :

— זייט געדולד, מיר וועלען אייך בעצאָהלען גלייך וויא פאָר איין אַדיניט מיט

פאנאליך.

הערשעל אסטראפאליער האט איבערגענעכטיגט אין דער קרעטשמע, און

שטעהט אויף פריה בענינען.

דיא צווייא יודען קוקען איהם שוין נאך סליעדאָם.

ער געהט אַרויס אין הויז נאָנץ פריה צו קאָשמיט, צו באַרשטיט, דיא היטעל

פול מיט פעדערן.

אין קאָרידאָר שטעהט א גרויסער פריץ און רויכערט א לאַנגען לוקקע־צוביך

מיט טהייערן טאָטין.

הערשעל געהט פארבייא נעבען דעם פריץ, און האט ניט אַבאכט געגעבען

אויף דעם פריץ.

דעם פריץ האט דאס פערדראָסען, וואס דער זשידיק געהמט ניט אַראָב : אַר

איהם דיא היטעל. טהוט ער איהם א פרענ :

— סקאָנד זשידיק ?

הערשעל ענטפערט :

— אָסטראפאָלסקי !

דער פריץ פרעגט ווייטער :

— א טשאַפּקאָ ?

הערשעל ענטפערט :

— טאקזשע אָסטראפאָלסקי !

דאָן האט זיך דער פריץ צו לאכט, און דיא יודען נאך בעסער.

אזוי זיינען זייא געקומען בשלום קיין מעזשיביזש צום גרויסען ר' ברוך'ל, דעם

בעל־שם'ים אייניקעל.

הערשעל איז אָנגעקומען צו ר' ברוך'לען סאַמע בייא נאכט און איז אריין גע

גאנגען צו ר' ברוך'לען.

ר' ברוך'ל איז געווען זעהר מרה"שחורה'דיג, און געהט אַרום אין שטוב פון איין וואנד צו דער אנדערער, און פון ביידע זייטען שטעהען מענשען און קוקען וויא דער רבי געהט אַרום אזוי אומעדיג אַראָב געלאָזט דיא קאַפּ.

הערשעל איז נאָר אריין געגאַנגען, לויפט ער צו צום טיש, כאַפט א ליכט און בייגט זיך צו צו דער ערד און קריכט נאך ר' ברוך'לען סליעדאָם.

רופט זיך אָן ר' ברוך'ל צום אונבעקאַנטען מענשען מיט דער ליכט :

— וואס זוכט איהר ר' קרוב ?

— איך זוך דעם רבי'נס נאָז, רופט זיך אָן הערשעל, איך זעה דער רבי האט אַראָב געלאָזט דיא נאָז, וויל איך זיא אייך אויפהייבען.

ר' ברוך'ל האט אָנגעהויבען לאַכען און איז געוואָהר געוואָרען, אז דאס איז הערשעל אַסטראפאָיער.

ערשט דאן איז געוואָרען א שמחה אין אַלע עולמות.

דיא נבאים מיט דיא שמישים האבען דערזעהן, אז עס איז אָנגעקומען א נייער מענש, וועלכען מען האט אויפגענומען זעהר פרעהליך, און דער רבי זעלבסט לאַכט פון זיינע ווערטליך און איז שטאַרק צופריעדען מיט איהם, האבען זייא געקלערט, אז דער מענש מוז אוודאי ווערען א נבאי אָדער א שמש, איז זייא געוואָרען ביטער אין פּיסק און האבען אָנגעהויבען איהם פיינד האבען.

מיט וואס קענען זיך אזוינע מענשען נוקם זיין אין איהם ?

זייא האבען זיך געסטאַרעט, אז מען זאָל איהם ניט געבען קיין עסען (דאס איז א וואוילע עצה חלעבען).

הערשעל איז געקומען צו ר' ברוך'לען דאָנערשטאג בייא נאַכט, אזוי וויא מיר האבען שוין אויבען דערצעהלט.

דעם ערשטען פרייטאג צו נאַכט, זימצט הערשעל בייא ר' ברוך'לען ביים טיש.

מען הייבט אָן דערלאַנגען עסען איין געריכט נאך דעם אנדערן.

הערשעלען ניט מען ניט.

הערשעל ווינקט און רופט געביך דעם שמש, דעם באפעטשיק, ער זאָל

איהם אויך עפעס אַפּשטעקען.

מען ניכט אָבער נאר ניט.

בקיצור, מיין הערשעל איז אוועק געגאַנגען הונגעריג פון טיש.

אויף מאָרנען דאס הייסט, שבת ביים עסען, מען הייבט אָן דערלאַנגען רעטיף

מיט שמאַלץ.

הערשעל ווינקט מען זאָל איהם אויף נעבען.

מען ניט אָבער ניט.

נאכדעם דערראנגט מען אייער מיט ציבעלעס, מיט שטאלץ.

הערשעל ווייך נעביף.

מען ניט ניט.

דערנאך הייבט מען אָן דערלאנגען פעטיגע, דאס הייסט פּוס אין זוייען.

דער שמש טראגט דיא פעטשע און הארט ביידע הענד מיט'ן מעלער ארויף

אח דיא עקען פון דער קאפאָטע זיינען פערשטעקט פון ביידע זייטען אין נארטעל.

הערשעל ווינקט, ער זאָל איהם אויף דערלאנגען אַ טעקעריל.

דער שמש מאכט זיך אָבער ניט וויסענדיג.

הערשעל איז זיך מיישב און שטעהט אויף פון זיין אָרט, וואו ער ויצט דאָרט

ביים עס טיש און שפּייעט איהם אָב דאס קנעפעל פון דיא תחתונים און זייא זיינען אראָבנעפאלען אין דער מינוט.

דער שמש איז געבליעבען שטעהען, און האט זיך ניט געקענט קיין עצה

נעבען.

דער עורם האט אָנגעהויבען זייער לאכען.

דער שמש האט אַ שטעל געטהון דיא ביידע מעלער אויף דעם טיש.

אונזער ר', הערשעל האט זיך גענומען אַ טעקעריל מיט פעטשע און עסט

דערווייל.

דער עולם לאַכט דערווייל און ר' ברוך'ל אויף.

דער שמש אָבער, האט אָנגעהויבען וויינען און דערצעהלט דאס נלייך ר'

ברוך'לען.

ר' ברוך'ל פרעגט איהם באַלד :

— הערשעל, וואס האסטו דאס געטהון ?

רופט זיך אָן הערשעל און זאָגט :

פערשטעהט איהר, רבי סערדצי, אז ער געהט אַלץ מיט דיא פּיס ארויף,

(דאס הייסט צו דיא גרויסע לייט, וועלכע זימען אויבען אָן), וואס'זשע טויג איהם

א קנעפּיל צו דיא תחתונים.

ר' ברוך'ל האט פערשטאנען וואס מען מיינט, האט ער אָנגעזאגט, אז מען

זאָל הערשרען יא נעבען עסען.

שפּיעל דעם חתן וויינענדיג און ער האט זיך זיינס אין זינען.

אזר איז מיט אונזער שמש אויף.

מילא, אז מען האט שוין איהם געזאגט, אז ער זאל געבען הערשלען עסען
ער האט איהם אָבער פּאָרט פּיינד. ער ניט איהם שוין טאקי עסען, נאָר אזעכעכ
וואס מען מעג שוין פאַר דיא הינט אַרויס וואַרפֿען.

115.

איינמאל ביים שלושדעס (שלש-סעודות) דערלאַנגט דער שמש צום טיש
הערינג, און האט אָבגעקליבען פון הערשעליס וועגען א הערינגעל וואס עס איז ניט
ווערט געווען אפילו קיין האַלבען גראָשען.

וואס טהוט מײן ר' הערש? ער פרעגט בייא דיא רבנים, וואס זיינען ביים
רבי'נס טיש, וואס פאַר א ברכה מען מאַכט אויף דעם הערינגעל.

דיא רבנים לאַכען געוויס און וויסען איהם ניט וואס צו ענטפֿערן.

פרעגט ער דעם גרויסען ר' ברוך'לען אליין:

— רבי, וואס פאַר א ברכה מאַכט מען אויף דעם הערינגעל.

דער רבי לאַכט און שמיכעלט און זאגט צו הערשלען:

— זאג דוא, וואס פאַר א ברכה מאַכט מען אויף דעם הערינגעל.

הערשלע פערדרעהט דעם פנים, און קערעוויט זיך אָב פון וויא און

זאָגט:

— אי זייט איהר אַלע עמיהארצים! עס איז דאָך א בפירושי משנה על

שמועות רעות אומר ברוך דיין אמת. דאס איז דער טייטש, אויף שכעכטען הערינג

מאכט מען דיא ברכה „ברוך דיין אמת!“

מען ניט שוין הערשלען עסען. דער שלעכטער מעגש אָבער געפינט שטענדיג

מיט עפעס אַנצומהן יענעם יסורים

מען דערלאַנגט שוין דאָכט זיך נאר גוט עסען, דערלאַנגט מען ניט הערשלען

קיין לעפעל.

הערשלע זיטצט און שווייגט.

ר' ברוך'ל האט דאס דערזעהן, פרעגט ער הערשלען:

— וואס עסט דוא נישט?

— איך האב קיין לעפעל ניט!

— טהוט מען א הוסט, וועט יענער זיך אַנשטויסען, אז דוא ווילסט א

לעפעל.

— וועל איך ווייטער וויסען, ענטפערט הערשעל.
אמאל מאכט זיך, אז דער רבי איז געווען אין בית-הכסא, און האט געגעבען
א הוסט, פליהט אריין הערשעל און דערלאנגט דעם רבי'ן א לעפעל.

116.

ר' ברוך האט אויסגענומען א תנאי מיט הערשעל, אז ער זאל איהם פרענען
אלע טאג וואס מען זאל קאכען.
איינמאל פרענט הערשעל ר' ברוך'לען :
— רבי, וואס זאל מען היינט קאכען ?
דער רבי איז אָבער דאמאלס געווען מרה"שחורה'דיג, רופט ער זיך אָן מיט
זיין הייכיג מויל :
— פון מיינעטווענען זאל מען קאכען שפענער !
הערשעל זאָגט, וואס-זשע זאל מען קאכען פון דעם עולם'ס וועגען.

117.

ר' ברוך'ל אין אמאל גענאנגען אין וואסער.
דער עולם האט זיך אָבער געשראָקען, דער רבי זאל זיך חזילה ניט צו קיהלען,
שיקט מען הערשעל, ער זאל דעם רבי'ן אומקעהרען עפגס מיט א ווערטעל.
הערשעל לויפט ארויס און שרייט :
— רבי ! רבי ! קעהרט זיך אום, פאָלנט מיד, געהט ניט אין וואסער !
ווארום מיין ווייב איז גענאנגען אין וואסער אריין, איז זיא אזוי גראָב געוואָרען, וויא
א פאס !

118.

ר' ברוך'לס איין אייניקעל האט חתונה געהאט, האט ער זיך ביים גראָם
זאָגען זייער צו וויינט.
דער עולם האט געבעטען הערשעל, ער זאל איהם אביסעל פרעהקיף
מאכען.
הערשעל געהט צו איהם צו און זאגט :
— שאַ תתן-יא, דוא וועסט דאָך חתונה האבן, וועסטו זיך האבען א ווייב

מיט קינדערלעך, וועסטו חתונה מאכען דיינע קינדערלעך, וועסטו זיך בלייבען דיאד
דא באבא און דעם נדן געלד וועסטו זיך אויף האבען, וואס-זשע וועט דיר אָב-
געהן ?

119.

הערשעל אָסטראפּאָליער איז געקומען איינמאל דאָנערשטאג צו ר' ברוך'לען,
(ער האט געוויס בעדארפט האבען מעהר אויף שבת און האט ניט געהאט,) קומט
ער צום רבי'ן און דערזעהלט איהם אזא מעשה :

— הערט איהר רבי ! פאַר צווייאַ וואָכען (ניט היינט געדאכט) האב איך
ניט געהאט אויף שבת, געה איך געביך ארום אזוי פערטראכט און קלער, וואו
געהמט מען ערנען אויף שבת.

באגעגענט מיך דער יצר-הרע און זאגט צו מיר :

— הערשעל, וואס געהסטו ארום אזוי פערטראכט ?

זאג איך צו איהם, איך געה ארום און קלער וואו געהמט מען ערנין עפעס
אויף שבת.

רופט זיך אָן דער יצר-הרע און זאגט צו מיר :

— אי דוא נאר, געה אריין צום רבי'ן ר' ברוך'ל, און געהם בייא איהם אַ
זילבערנע לעפעל, וועסטו זיך האבען איין אויפגעטיפיערטען שבת.

בקיצור, איך האב איהם געפאָלנט און האב טאקי באמת געהאט איין אויפ-
געשפיעלטען שבת.

פאראכטאָנען האב איך ווייטער ניט געהאט אויף שבת, האב איך מיר
געוואָלט געהן אויף דעם אַרטען גאַנג, איך ווייס דאָך שוין וואו מען געהמט אויף
שבת.

בעגעגענט מיך דער יצר-טוב און פרעגט מיך וואוהין געהסטו, הערשעל :

— איך דערזעהל איהם, אז איך געה צום רבי'ן געהמען א לעפעל, איך זאָל
האבען אויף שבת.

רופט זיך אָן דער יצר-טוב צו מיר :

— מען טאָר דאָך ניט גנב'ענען ! דוא ווייכט דאָך יא וואס מען טאָר ניט,
און וואס מען מעג.

יור איך זיך אָן צום יצר-טוב, וואס דען זאָל איך טהון ?

זאנט דער יצר־טוב צו מיר:
— פאָלג מיך ננבי ניט, און נאָט וועט דיך אויספיהרען, דוא וועסט האבען
אויף שבת.
בקיזור, איך האב איהם געפאָלגט און האב אויסגעפיהרט דעם שבת מיט
צרות און מיט ליידען.
היינטיגען דאָנערשטאג האב איך ווייטער ניט אויף שבת, און געה ארום און
קלער, וועמען זאָל איך היינט פאָלגען, דעם יצר־טוב אָדער דעם יצר־הרע.
בעגעגענט מיר וויעדער דער יצר־טוב און זאנט צו מיר:
— הערשעל, נאָט האט אויסגעפיהרט פאָראַכטאָגע, דוא האסט געהאט
אויף שבת אָהן ננבה.
— גוטער ברודער, ענטפער איך צו איהם, אָבער מיט זייער גרויסע צרות:
היינט טראכט איך בעסער פאָלגען דעם יצר־הרע איידער דיך.
כאפט זיך דער יצר־טוב אויף מיר מיט א געוואלד און זאנט:
— איך זאג דיר, אז מען טאָר ניט ננב'ענע!
זאג איך צום יצר־טוב, אז דוא ביסט יא אוא פרומער, טאָמער וואָלסט דוא
אריין גענאנגען צום רבי'ן און בעמען איהם ער זאָל מיר געבען אויף שבת.
רופט זיך אָן דער יצר־טוב צו מיר:
— הערשעל, איך זאג דיר, איך וואָלט דיר דאס אוודאי געמיינט אזא פליינע
טובה, נאָר איך קען דיר שווערען, אז זייט איך לעב, איז מיין פוס אויף זיין שוועל
ניט געווען.

120.

הערשעל אַסטראפאליער איז אמאל געקומען צו ר' ברוך'לען (ער האט געוויס
געדארפט האָלי און האט געביד ניט געהאט) און קלאָגט זיך פאר איהם, אז דער
פראַסט איז א גואף.
ר' ברוך'ל זאָגט צו איהם, וויא אזוי ווייסטו דאס.
הערשעל דערצעהלט איהם, אזוי וויא מיין ווייב איז געגאנגען אין מאַרק און
ער לויפט נאָך איהר נאָך, זיא לויפט אריין אין שטוב און ער נאָך איהר, און
איך זוף א שייטעל האַלץ אַרום טרייבען איהם, און עס איז ניטאָ מיין שייטעל
האַלץ.

121.

אמאל האט זיך אנדער געזעצט איין אַרימער מיחס, ער האט געהייסען ר' נחום.

זעהר הויך אויבען אָן און מען האט איהם בעדארפט אַראָב רוקען, נאָר עס איז דאָך ניט שעהן איהם צו זאנען ער זאָל אַראָב געהן, האט מען אַ ווינק געגעבען צו הערשען, ער זאָל עפעס אויפטהן א שעהנע שטיק. הערשעל איז זיך מיישב און כאַפט אַ סידעריל און געהט צו איהם צו און הייבט אָן לערנען דיא משנה פון „במה מדליקין“, און הייבט אָ זאנען :
— במה מדליקין ובמה אין מדליקין, אין מדליקין לא בלבש ולא בחוסן ולא בחלב נחום.

האָ ? וואס איז דאס פאר א פשט ולא בחלב נחום ?
האָ, האָ ? נאָ מוז מען זאנען, אַז דאס וואָרט נחום געהט אַראָב.
דערווייל טהוט ער א שטופ ר' נחום'ען און זאגט :
— ר' נחום, איהר הערט, געהט אַראָב.

122.

הערשעל אַסטראָפאליער איז אמאל אַרום גענאַנגען אין דיא היזער און איז אָנגעקומען צו א נרויסען נביר. דיא מעשה איז געווען אין מיטען זומער, אין דרויסען איז געווען זעהר הייס. דער נביר איז געווען אין א סקלאַד אָנגעטהן אין א ווייסען און טהייערן חלאַט, און רויכערט א טהייערן קולקע-צובעף. הערשעל טהוט נעבעף א בליק, דעם אונטערשיעד פון איהם ביז דעם נביר.

דער נביר האט געזעהן, אַז הערשעל איז איהם וויכד מקנא, רופט ער זיך אָן צו איהם :

— הערשעל, זאג מיר, וואס געהט מיר אָב איצינד ? וועל איך דיר געבען א

פיינע מתנה.

הערשעל זאגט, ניט מיר פריהער אייער מתנה, וועל איך אייך דערנאָך געוויס

זאנען צו דער זאך.

דער נביר געהמט ארויס א רובעל און ניט איהם, און פרעגט איהם נאָך

אמאל :

— הערשעל, וואס געהט מיר אָב אַצינד ?

הערשעל רופט זיך אָן און זאגט :

— פערשטעהט איהר, סערדצע, אין דער ערד ליענט איהר, אין תכריכים
געהט איהר אָנגעטהן, געהט אייך מעהר ניט אָב, נאָר ווערם זאָלען אייך
טאָטשען.

123.

הערשעל אָסטראפאליער איז אמאל אָנגעקומען אין שטאָרט אריין, אין
וועלכער עס איז געווען א גרויסער גביר, וואס האט קיינמאל קיין יודען קיין שטיקעל
ברויט ניט געגעבען זינט ער לעבט.

דיא חברה וואס האבען געהערט פון הערשעל'ס שטוקים, האבען געזאגט צו
איהם :

— הערשעל, ווען דוא האלסט שבת בייא דעם גביר, וועלען מיר דיר שענקען
א דרייא רובערשטיק.

הערשעל איז געווען צופריעדען, און געהט דאווענען אין דעם בית-המדרש וואו
דער גביר האט געדאווענט.

מען האט אָבגעדאווענט, דער גביר געהט אַהיים און הערשעל געהט איהם
נאָך שטילערהיים.

דער גביר געהט אריין אין שטוב.

הערשעל בלייבט הינטער דער טהיר.

הערשעל הערט וויא דער גביר זאגט שלום-עליכעם און מאכט קידוש.

ווען דער גביר האט נאָר אָבגעמאכט קידוש, כויפט הערשעל אריין גלייך צום
טיש און מאכט אויך אָב קידוש.

דער גביר האט נאָך קיין צייט ניט געהאט אפילו זיך אַרום קומען, דערזעהט
ער הערשעלען, פרעגט ער איהם וויא קומט ער אהער ?

הערשעל זאגט, אז ער איז געווען בייא א יודען און איז אַרויס אין דרויסען,
און אזוי וויא ער איז זעהר קורצזיכטיג, האט ער אָנגעטראָפּען אהער.

אָבער וואס איז דער אונגליק, אז איך וועל א מאל בייא אייך עסען
וועטשערע, וועט איהר דען חלילה אַרימער ווערען.

בקיצור, דער גביר וואשט זיך און זעצט זיך אויבען אָן.

הערשעל וואשט זיך אויך, צייגט מען איהם אָן א פלאטץ פון הינטען ביים
טיש, פונקט אנטקענען דעם בעל-הבית.

דער בעל־הבית מאכט המוציא, און שנייט אָב איטליכען צו מוציא'ס, און
הערשלען אויך המוציא, און דיא איבריגע חלות, לייגט ער הינטער זיך אויף דער
קאנאפע וואו ער זיצט.

דער גביר עסט אָב דיא המוציא, און פרענט הערשלען:

— פון וואנען איז א יוד ?

— פון האַלעוויטש, ענטפערט הערשעל.

— וואו וואקסט ערניץ דער האַלעוויטש, פרענט דער גביר.

— אונטער סמאָהקאוויטש, ענטפערט הערשעל.

דער גביר האט זיך זעהר צוקאכט און דערלאנגט שוין הערשלען א היבשע
שטיק חלה.

נאכדעם דערלאנגט מען צום בעל־הבית מיט דעם ווייב און דיא קינדער
זעהר שענהע פיש, און הערשלען דערלאנגט מען צווייא קליינע פלאָטישקעלעך,
וועלכע מען האט נעקאכט פון דיא דיענסטען ווענען.

הערשעל לייגט צו דעם אויער אין טעלער אריין, און האַלט דעם אויער בייא
דיא פֿישלעך.

דער גביר וואונדערט זיך אויף דעם אורח און פרענט איהם, וואס טהוט
איהר דאס ?

הערשעל ענטפערט איהם אזוי :

— איך בין אמאל געפאָהרען אויף דעם ים, און האב בייא זיך געהאלטען
מיין ווייב'ס פּעריק, איך האב זיך מיט זייא געשפּיעלט. פּרוצים פאלען זייא אַרויס
פון מיינע הענד אין ים אריין, פרענט איך דיא פֿישלעך, טאַמער ווייסען זייא וואו
דיא פּערל זיינען ? ענטפערן זייא מיר, אז דיא פּערל זיינען בייא דיא גרויסע
פיש.

בייא דיא רייד, טהוט ער א בליק אויף דעם טעלער וואס שטעהט ביים
גביר.

דער גביר מיט'ן ווייב און דיא קינדער טהוען א שמייכעל און מען דערלאנגט
שוין הערשלען א פיינע שטיק פיש.

נאכדעם דערלאנגט מען צום מיטש א נוטע זופ מיט לאַקשען, און הערשלען
האט מען אנדער געשטעלט א גרויסע ערדיגע שיסעל מיט א סך אַקאָפּ און א
צווייא לאַקשען.

הערשעל האט דאס דערזעהן, האט ער אַראָב גטוואָרפּען פון זיך דיא קאַפּאַטע

מיט דעם לייבעל און דעם האלמוטוך, און נעהמט אראָב וואַרפען פון זיך דיא תחתונים אויך.

דער בעל־הבית האט זיך דערשראָקען און פרענט הערשעלען :

— ר' קרוב, וואס טהוט איהר ?

הערשעל ענטפערט, איך וויל מיך אויסטהון, און וויל שווימען כאַפּען א לאַקש.

דער נביר רופט זיך אָב, טהוט זיך אָן צוריק, מען וועט אייך געבען א סך לאַקשען און איהר וועט פערשפארען שווימען.

בקיצור, מען האט שוין הערשעלען אריין געלייגט עטליכע לעפעל לאַקשען פון דעם נביר'ס טעלער.

דער נביר טהוט א קוק, אז דאס איז אזא מין סחורה, הייסט ער איהם שוין זיך צורוקצו צו זיין, און מען וועט שוין עסען פלייש פון איין טעלער.

הערשעל רוקט זיך שוין ארויף, און מען דעראנגנט א גרויסען טעלער מיט פלייש.

דער בעל־הבית נעהמט שניידען דאס פלייש, און לייגט לעבען זיך דאס כעסטע פלייש, און לעבען הערשעלען, לייגט ער נאָרע בינער, צאָפּ און מאַנער פלייש.

הערשעל זעהט, אז איהם וועט אויסקומען אַריבער שטעכען, הייבט ער אָן דערצעהלען דעם בעל־הבית א מעשה :

— איהר מענט מיר גלויבען, בעל־הבית סערדצע, אז איך בין אויך אמאל געווען א נביר, איך האב געהאט מויערן, הייזער, קראַמען, אַלערלייאַ שאַבריקען (דער בעל־הבית שניידט דערווייל דאס פלייש) און הערשעל דערצעהלט אלץ פון זיין עשירות, ביז דער בעל־הבית האט געענדיגט דאס שניידען.

הערשעל ענדיגט זיין געשיכטע און זאָגט :

— נאכדעם, אז נאָט האט אָבער געוואָלט מאַכען פון מיר אַ תל, האט מין עשירות אזוי פיעל געדויערט, וויא מען דרעהט איבער דעם טעלער.

בייא דיא רייד, טהוט הערשעל א דרעה דעם טעלער און דיא נאנצע פעטע פלייש איז אויסגעקומען פון זיין זייט, און דער בעל־הבית מיט דער בעל־הבית'טע האבען געביך געמוזט אַריבער שטעכען.

נאך דער וועטשערט, זאָגט דער בעל־הבית צו הערשעלען :

— איך בעט אייך, איהר זאָגט מאַרנען אין ערניץ ניט געהן, האלט שוין בייא מיר, עס נאנצען יבנת, איהר זייט מיר געפעלען פאַר א פיינעם מענשן.

הערשעל זאגט איהם צו און איז איז מקיים.
אויף מאָרנען, זעצט מען שוין הערשקען ביים טיש נעבען בעל־הבית.
ער האט געוויס געזאגט גענוג גלייכע ווערטלעך.
נאך דעם טיש, האט דער בעל־הבית געהייסען דערלאַנגען וויין און האט
אריין געטהון אין הערשעל'ס פּראָש וויין אזא זאַך, אַז עס זאָל איהם שטאַרק
משלשל זיין.

נאך דעם עסען און טרינקען, רופט ער הערשקען מיט זיך אין א בעזונדער
חדר שלאָפען.

דער בעל־הבית פערשליסט דעם חדר פון איגעוועניג, און לייגט דעם שליכעל
בייא זיך צוזאַפענס.

דער בעל־הבית מיט הערשעלען זיינען ביידע שטאַרק אנשלאָפען געוואָרען,
נאָר אין א האַלבע שטונדע אַרום, האט דאס הערשעלען צוגומען.

ער כאַפט זיך אויף און וויל לויפּען, ער טהוט זיך א כאַפּ צו דער טהיר, זיא
איז אָבער פּערשלאָכען. וואס טהוט מען ?

בקיצור, הערשעל לויפט צו איין טישעל צו, און כאַפט אַרויס א שופלאָך און
פיהרט אויס דאס זייניגע, און שמעלט אריין דעם שופלאָך צוריק און לייגט זיך
ווייטער שלאָפען.

נאכדעם שטעהן ביידע אויף.

דער נביר וואונדערט זיך, ווארום זיין מוקישטאַר האט נאר ניט געווירקט, ער
קלערט זיך, אפשר איז בייא איהם אזא שטאַרקער מאָגען, האט דאס ניט געווירקט,
דאַרף מען איהם זעהען געבען דאס צווייטע מאל אביסעל שטאַרקער דעם מר
קישטאַר.

מען האט אָבגעפּראָוועט דעם שלש סעודות, אָבגעפּראָווענט מעריב, און
הערשעל וויל שוין געהן אויף זיין סטאנציע.

רופט זיך אָב זיין בעל־הבית צו איהם :

— ר' קרוב ! וואוהין וועט איהר געהען בייא נאַכט ? נעכטיגט שוין בייא
אונז בעסער, וועט איהר עסען מלוה־מלכה ! זייט איבער בייא אונז דיא עטליכע
טעג, וואס איהר דאַרפט זיין אין שטאַדט, איך זאג אייך דעם אמת, אַז איהר זייט
בייא אונז שטאַרק חשוב.

הערשעל רופט זיך אָן, אומזיסט וויל איך בייא אייך ניט עסען, איך וויל איהר
זאָלט מיר געבען א שעהגע נדבה, וועל איך בייא אייך זיין דיא עטליכע טעג, וואס
איך דאַרף זיין אין שטאַדט.

דער בעל־הבית האט איהם שוין צוגעזאגט צו נעבען א שעהנע נדבה.

נאך דער מלוה־מלכה, האט מען ווייטער גענומען אביסעל וויין און מען האט הערשעלען ווידער אריין געטהון אביסעל מיקטישטאָר.

דער בעל־הבית לייגט זיך ווייטער מיט הערשקען שלאָפען אין דעם אייגענעם צימער וואו פריהער און פערשליסט ווייטער דיא טהיר פון אינעוועניג. און נעהמט צו זיך דעם שליסעל.

הערשעל מיט דעם נביר ווערען שטארק אנשלאָפען; נאך דעם ביסעל משקה, נאָר אין א שעה ארום כאפט זיך הערשעל ווידער אויף, עס האט איהם זעהר שטארק צונומען, נאָר ער האט שוין א נרייט אָרט.

ער איז צוגענאנגען צום שופלאָד און האט אָבגעטהון זיין געשעפט און לייגט זיך ווידער שלאָפען.

מען שטעהט אויף אין דער פריה, דער נביר קען זיך נאר ניט פערוואונדערן אויף הערשעל'ס מאָגען, וואס עס נעהמט איהם קיין קויל ניט.

דער נביר האט הערשעלען גענעבען א שעהנע נדבה, און האט איהם ווידער געבעטען, אז וויפיעל ער וועט זיין אין שטאָדט, זאָל ער צו איהם קומען עסען, טרינקען און שלאָפען.

הערשעל האט מקיים געווען זיין געבעט.

דיא חברה האבען אָבגעגעבען הערשעלען זיין דרייער'ל וואס זייא האבען איהם צוגעזאגט, אויב ער וועט עסען בייא דעם קארגען נביר שבת.

הערשעל האט זייא נאך געוויזען דיא שעהנע נדבה, וואס דער נביר האט איהם געגעבען.

עס איז געקומען דער טאג, דיענסטאג, וואס הערשעל האט שוין געוואָלט אַוועק פאָהרען פון דער שטאָדט, איז ער גענאנגען צום נביר און האט אָבגעגעסען מיטאג. ער הייבט זיך אָן געזענענען מיט דעם נביר, מיט זיין ווייב און זיינע קינדער.

דער נביר זאגט צו הערשעלען:

— עס טהוט מיר זעהר באנק, וואס איהר פאָהרט שוין אַוועק פון דאָנען אזוי שנעק, איך האב געמיינט, אז איהר וועט בייא אונז האַלטען האַטש נאך איין שבת.

דער נביר נעהמט הערשעלען בייא דער האנד און פיהרט איהם אַרום אין אַלע צימערן, איז אַלע זאָלען און ווייזט איהם אויס זיין עשירות.

הערשעל רופט זיך אָן, איך בין אייך אויף אלע זאכען ניט אזוי מקנא, וויא אויף דעם.

— פערשטעהט איהר, סערדצע בעל־הבית/ניאָ, דיא נמרא זאנט, איזחו עשיר, מי שיש לו בית־הכסא סמוך לשולחנו, דאס איז דער טייטש, ווער הייסט א נגיד, ווער עס האט א בית־הכסא לעבען זיין טיש, און איהר האט טאמי דעם בית־הכסא אין טיש אליין. טאָמער ווילט איהר מיר ניט נלויבען, האט נאָט אייך. ביא דיא רייד עפענט ער אויף דעם שוואַלד.

124.

ר, ברוך'ל איז אמאל געפאָהרען אין וועג מיט הערשלען, דערווייל איז געוואָרען א בורע מיט א ווינט אויף סכנות נפשות. הערשעל שטעלט זיך אין מיטען דערינען אנדער, און הייבט אָן עפעס צו זוכען.

ר' ברוך'ל פרענט איהם:

— וואס האסט דוא זיך אנדער געשטעלט אין מיטען דערינען זוכען, און וואס זוכסט דוא ?

— איך זוך, רבי לעבען, דיא פלאַש, איך וויל געהמען אביסעל בראַנפען.

— וואס איז דיר אויסגעקומען אין מיטען דערינען געהמען אביסעל בראַנפען.

— פערשטעהט איהר מיך, רבי לעבען, דער ווינט בלאָזט מיר אין פנים, ווייך איך געהמען אביסעל בראַנפען, וועט זיך מיר פערדרייען דיא קאָפּ, וועט דער ווינט מיר בלאָזען אין דער פאָטילניצע.

125.

הערשעל האט אמאל דערשמעקט, אז זיין ווייב האט א דרייער'ל, און ער וואָלט בעדארפט האבען דאס דרייער'ל גאר אויף א קאפּאָטע, נאָר ער ווייסט, אז דאס ווייב וועט איהם ניט געבען.

ער איז זיך מיישב און געהט ארויף אויף דעם בוידעם, און יעדט עפעס, מענה'עט און ביווערט זיך, גלייך וויא ער רעדט עפעס מיט אימיצען.

הערשעל איז נאכדעם אראָב געגאנגען.

דאס ווייב פרענט איהם:

- מיט וועמען האסטו גערעדט אויף דעם בוידעם ?
- מיט דעם דכות, ענטפערט הערשעל
- וואס האסטו דאס גערעדט מיט איהם אזוי לאנג ?
- דער דלות זאגט, ענטפערט הערשעל, ווען איך זאל איהם אויפנייען א קאפאטע, וואלט ער פון אונז אָבגעטרעטען אויף אייביג.
- נאָ, פאַר וואסזשע מאכסטו איהם ניט קיין קאפאט ? פרענט ווידער דאס ווייב.
- ווייל איך האב ניט דאס דרייער'ל, וואס עס דארף קאסטען א קאפאטע, ענטפערט הערשעל.
- איך האב א דרייער'ל, ענטפערט דאס ווייב. נא דיר דאס דרייער'ל און געה נעהם איהם א קאפאטע, נאָר ווייסטו דען, דיא מאָס זיינע ? מען דארף דאָך אראָבגעהמען פון איהם א מאָס !
- ענטפערט הערשעל :
- מען דארף ניט געהמען קיין מאָס, ווארום דער דלות איז פונקט וויא איך, עס זאל ניט פעהלען איין האָר !
- בקיזור, דאס ווייב ניט שוין הערשלען דאס דרייער'ל.
- הערשעל געהט אין קראם און געהמט זיך אויף א קאפאטע, לאָזט זיך אויפֿ־ניין. טהוט זיך אָן און געהט ווידער ארויף אויף דעם בוידעם און טענה'עט עפעס מיט אימיצען און געהט אראָב מיט דער קאפאטע.
- דאס ווייב רופט זיך אָן צו איהם און זאגט :
- נאָ, הערשעל, פאַר וואסזשע האסטו ניט אָבגעגעבען דיא קאפאטע דעם דלות ? לאז ער שוין אָבטרעטען פון אונז.
- הערשעל ענטפערט :
- דער דלות איז שוין גרעסער און גרעבער געוואָרען ! ! (פערשטעהט איהר, ווייל דאס דרייער'ל איז שוין אויף ניטאָ.)

126.

- הערשעל איז אמאל געקומען צו א קאמפאניע יונגע לייט, וואס מען האט אויף זיין געמורמעכט, אז זיין זיינען שטילע הוכטייגס. האט ער זיין געד־פרענט :
- זאגט מיר, איך בעט אייך, תיכּוּבּה איז א זכר צו איין נקבּה ?

זאנען זייא צו הערשעלען, זאָג דוא אונז וואס איז דאס ?
רופט זיך אָן הערשעל און זאגט :
— מען מוז זאנען, אַז תשובה איז א זכר, ווארום ווען תשובה זאָל זיין איין
נקבה, וויא וואָלט אימצער פון אייך קיין הרהור תשובה ניט געהאט ?

127.

הערשעל אָסטראפאליערס ווייב רופט זיך אָן אמאל צו הערשעלען :
— ניב מיר עטליכע קאָפיקעס.
הערשעל פרעגט זיא, וואס דארפסטו נעלד ?
דאס ווייב ענטפערט, איך וויל איינזעצן, נענו !
הערשעל רופט זיך אָן ברונו :
— פאַר וואס זאָלסטו זייא איינזעצן ?
דאס ווייב זאָגט : פאַר וואס ועצען ליימען איין נענו ?
הערשעל ענטפערט :
— מילא, לייטע האבען פאר וואס איינזעצטען, אָבער דוא, פאַר וואס
זאָלסטו זייא איינזעצן ?

128.

הערשעל איז אמאל געזעסן ביים רבי'ן ר' ברודיל ביים טיש.
מען האט דערלאנגט צום טיש א געבראָטענעם אינדיק. דערווייל האט
איהם גענומען בראָקען אזא רב, וואס הערשעל האט פערשטאנען, אַז ר' ברודיל
וויל ניט ליידען, וואס ער האט גענומען דעם אינדיק בראָקען, און האט געוויס אַ
ווינק געגעבען צו הערשעלען ער זאָל איהם צונעהמען.
וויא אזויזשע געהמט מען צו דעם אינדיק נאר אַהן א ווערטעל.
ער איז זיך מיישב און דערצעהלט דעם עולם א מעשה :
— הערט איהר רבותים, רופט זיך אָן הערשעל, איך וועל אייד דערצעהלען א
מעשה. איך בין אמאל געגאנגען אויף א חתונה מאכען פּרעהליך דעם עולם. אזוי
וויא איך געה, בעגענען איך א רב.
— וואוהין געהט איהר, רב ?
— אויף דער חתונה געהמען רח"ש.
איך געה ווייטער, בעגענען איך א אינדיק.
— וואוהין געהסטו אינדיק ?

- איך נעה אויף דער התונה, מען זאל מיך קוילען, וועט מען האבען פלייש
 אויף דער התונה.
 איך נעה אביסעל ווייטער, בעגענען איך א רוח.
 - וואוהין געהסטו, רוח?
 - איך נעה אויף דער התונה, מאכען אביסעל קונצען.
 מיר געהן שוין אין פיערען. איך מיט דעם רב, דער אינדיק און דער רוח.
 דערוויל זיינען מיר צוגעקומען צו א טייך.
 מילא איך, הערשעל, קען געוויס אריבער דעם טייך, נאָר דער רב מיט דעם
 אינדיק, צוויי שווערע לייט, קענען ניט אריבער דעם טייך.
 וואסזשע טהון מיר, כאפט דער רוח דעם רב, און איך דעם אינדיק, און מיר
 זיינען אריבער.
 בייא דיא ווערטער, טהוט הערשעל א כאפ דעם אינדיק, און הייבט
 איהם אן בראַקען.

129.

קהל האט אמאל צוגענומען בייא הערשעלען א פאאר לייכטער פיר
 פאָדאט.
 הערשעל איז זיך מיישב און ברענגט קהל א קוילעטיש.
 דער עלטסטער פון קהל פרענט איהם, וואס איז דאס? וואס האסטו עפעס
 געבראכט א קוילעטיש צו קהל.
 הערשעל רופט זיך אָן און זאגט:
 - פערשטעהט איהר מיך, סערדזיע, אז דיא ערליח געהמט בייא מיר אַראָפּ
 דיא לייכטער אום שבת, גיב איך איהר נאָר א שטיקעל חלה, אָבער אז קהל האט
 בייא מיר אַראָפּ גענומען דיא לייכטער, דאַרף מען זייא דאָך געבען א גאנצע
 חלה.
 קהל האבען זיך אביסעל צו לאכט.
 דער עלטסטער פון קהל רופט זיך אָן צו איהם:
 - הערשעל, זאג עפעס א גלייך ווערטעל, ווערען מיר דיר אָבגעבען דיא
 לייכטער.
 הערשעל זאגט, ניט מיר דיא לייכטער, איך וועל געוויס אייך זאגען עפעס
 א גלייך-ווערטעל.

דער ראש-הקהל הייסט איהם אָפּגעבען דיא לייכטער.
הערשעך האט שוין אריין גענומען דיא לייכטער אין דיא הענד, רופט ער זין
אָן אזוי :

— מיר איז עפעס א וואונדער אין זאך, איך קען זיך דאס ניט פערענטפערן;
לאָמיר זעהן, קהל נעהמט איין פאָדאט, סעמסקי, כוועטשנע כבאָר און נאך אזוינע
זאכען, פאר וואס נעהמט קהל ניט איין קיין מיתה'משונה ?
דער עולם צו לאכט זיך זעהר שטארק.

נאכדעם פרענט איינער פון זייא :

— זאנזשע, הערשעל, א תירוץ אויף דיין קשיא.

הערשעל רופט זיך אָן און זאָנט :

— איך וועל אייך ענטפערן א תירוץ, פערשטעהט איהר, מיינע פריינד, וואס
קהל טהומ, איז אלץ ניט רעכט. למשכ : זייא ראבעווען דעם קבצן, זייא נעהמען
משכנות ביים אָרימאָן, איז אלץ אזוינע זאכען, וואס איז ניט רעכט. נאָר קהל זאָר
איינעהמע א מיתה'משונה, וואָלט זעהר רעכט געווען. וועט קהל טהון אזוינס
וואס רעכט איז ?

130.

הערשעל אָסטראפאליער איז אמאל אריין געגאנגען דאָנערשטאג צום רבי'ן,
און דערצעהרט. איהם זיין מעשה, אז ער האט ניט אויף שבת.
ר' ברוך'ל זאָנט צו איהם, זאג עפעס א נלייך-ווערטעך, וועל איך דיר געבען
אויף שבת.

הערשעלען האט דיא זאך אביסעל פערדראָסען, זאנט ער צום רבי'ן :

— ניט נאָר מיר עפעס אויף שבת, וועל איך אָפשיקען אהיים, מען זאָל
דערווייל איינקויפען אויף שבת, און איך וועל שוין געוויס אָפזוכען וואס אייך צו
דערצעהלען.

ר' ברוך'ל האט איהם געגעבען צווייא נילדען.

הערשעל האט זייא באַלד אהיים געשיקט, און הייבט אָן דערצעהלען דעם

רבי'ן א מעשה :

— איהר ווייסט, רבי, איך האב א די'תורה מיט נאָט, און עס איז בייא

אונז געבליעבען, מיר זאָלען זיך פערלאָזען אויף אייך.

— דיא מעשה איז אזוי געווען, איך האב געהאט א ווייב, און געלד האב

איך אויך געהאט א צווייא הונדערט רובעל, ייאס טיהוט דער רבש'ע, געהטט עו

צו בייא מיר פריהער דיא עטליכע רובעל, און נאכדעם נעהמט ער בייא מיר צו דאס ווייב, האב איך שוין נעמויט נעהמען דאס אנדערע ווייב אָהן נעלד. אז איך האב שוין מיין אייגענע נעלד ניט נעהאט, טענה איך צו נאָט, בעסער וואָלט ער בייא מיר נענומען פריהער דאס ווייב, וואָלט איך מיר נענומען איין אנדערע אויף מיט צווייא הונדערט רובעל, נאכדעם וואָלט ער בייא מיר צונענומען מייע 200 רובעל, וואָלט ער נעהאט א ווייב מיט צווייא הונדערט רובעל און איך וואָלט אויך נעהאט א ווייב מיט צווייא הונדערט רובעל. א יא, רבי, מיר דאכט זיך, אז איך האב א גוטע טענה און איך בין גערעכט.

ר' ברוך'ל רופט זיך אָן :

— וואס איז דיר גראד אויסגעקומען פאַר מיר זיך צו משפט'ן.

הערשעל ענטפערט, פערשטעהט איהר, רבי, אלע רבנים האבען מורא פאר נאָט, ווייס איך, אז זייא וועלען נאָט צו פסק'ענען, נאָר איהר האט דאָך פאר נאָט קיין מורא ניט, וועט איהר פסק'ענען, איין אמת'ן דין'תורה. א יא, רבי, אָך בין גערעכט.

131.

ר' ברוך'ל פרעגט אמאל הערשלען :

— פאַר וואס נעהסטו אזוי גיך אויס שמונה'עשרה ?

הערשעל רופט זיך אָן און זאגט :

— פערשטעהט איהר מיד, רבי לעבעו, איהר האט א סך זילבער און נאָלד, איידער איהר רעכענט דאס איבער, געדויערט בייא אייך א סך דיא שמונה'עשרה, אָבער איך האב מעהר ניט וויא א ווייב מיט א ציגל בערעכען איך מיר איין מאל, ווייב ציגל, און אויסגעשטאנען שמונה'עשרה.

132.

הערשעל אַסטראפאליער פרעגט אמאל ר' ברוך'ן :

— רבי, וואס איז דער חיכוק פון רזין ביז רזין דרוין ?

ענטפערט ר' ברוך'ל, זאגט דוא מיר דעם חיכוק.

רופט זיך אָן הערשעל און זאגט :

— פערשטעהט איהר, רבי לעבעו, רזין הייסט אז איהר ווייסט און איך ווייס ניט און רזין דרוין הייסט, אז מיר ווייסען ביידע ניט.

133.

ר' ברוך'ל רופט זיך אָן איינמאל פאַר פסח, ווער עס וועט מיר דערצעהלען,
אַז ער האט שוין אויף פסח הוצאות, און פון זיינע רייד וועט זיין געדרונגען, אז ער
האט ניט אויף פסח הוצאות, וויל איך איהם געבען אויף פסח הוצאות.
כאַפט זיך ארויס הערשעל און זאגט .

— הערט איהר, רבי, איך האב היינט איין אויפגעשפיעלטען פסח, נעמליך,
הינדיקעס האב איך, מיין ווייב בלאָזט זיך, שמאַלץ האב איך, מיין ווייב האט צו
לאָזט איהר פּיסק, אייער האב איך, אַלע פיער ווענט ליינען זיך בייא מיר, האָלץ
האב איך אויך, איך האב געפרענט מיין מלמד פאר וואס מיין יונגעל קען ניט דעם
חומש, האט ער מיר געענטפערט, אַז מיין יונגעל איז א האָלץ. צו דעם אַלעמען
בין איך נאָך א גרויסער בטוח אויך, דהיינו, נאָט ליינט בייא מיר איין דעם
דאָך.

134.

הערשעל אַסטראפאליער איז אמאל גענאנגען נאָך א נדבה, זעהט ער וויא
צווייא יונגע לייט זיצען מיט א מיידעל און שפיעלען אין קארטען, און מען לעבט
גאַנץ פיין.

ער הייבט אָ: שאַקלען מיט דעם קאַפּ און טהוט א זאג :

— אָך! ישראל עם קדושים המה! דאס איז דער טייטש, ישראל איז אַ
הייליג פּאָלק.

דיא יונגע לייט פערשטעה, אַז דער אַרימאן מיינט עפעס דערמיט.

רופט זיך אָן אייער צו איהם און זאגט :

— ר' קרוב! נאָט אייך א שעהגע נדבה, אבי פערטייטשט אונז, וואס מיינט
איהר דערמיט, מיט אייער ישראל עם קדושים וואס איהר זאגט.

הערשעל געהט צו דיא נדבה און זאָגט :

— פערשטעהט איהר מיך, אמאל האבען יודען געמענט געהמען עטליכע
ווייבער, איז געקומען ר' גרשון, א הייליגער יוד, און האט געמאכט א חרם, אַז מען
זאל מעהר ניט געהמען נאָר איין ווייב, און היינטיגע יודען, אָט וויא איך זעה דאָ
בייא אייך, זייט איהר נאר הייליג, און בענוגענט זיך צווייא יונגע לייט נאָר מיט
איין ווייב, זעהט מען דאָך וואס פיר א הייליג פּאָלק יודען זיינען, וואס מען מאַכט
אַרט מאל מעהר חומרות.

135.

הערשעל געהט אמאל ארויס אין מאַרק אריין, זעהט ער וויא עס שטעהט א רעדעל מיט מענשען און לאכען פון דעם און פון יענעם. דער, זאנען זייא איז א קבצן, דער איז א דרפון און דער איז א אביון.
רופט ער זיך אָן און זאָגט :

— איהר לאכט פון קבצנים ? איהר מענט מיר גלויבען, אַז איך האב אליין געזעהען פיעל נגידים, אַדירים, מיליאָנערען, האבען פערקויפט הייזער, סקלאָדען, טהייערע מעבלען, גאָלד און זילבער. הכלל, זייא האבען פערקויפט אלסדינג וואס זייא האבען געהאט, איידער זייא זיינען געוואָרען קבצנים.

136.

הערשעך אַסטראפאָלער איז אמאל געקומען אויף א יריד, און ער האט גאר ניט געהאט וואס צו קויפען אָדער פערקויפען, האט ער זיך מיישב געווען, און האט אָנגעברענגט עטליכע שמאַטעס און האט געמאכט עטליכע פראַשקעס, און שטעלט זיך מיט א טישעל אין מאַרק זייא פערקויפען.
דער עולם געהט פארכייא און זעהט וויא עס שטעהט א יוד מיט א פול טישעל מיט פראַשקעס, פרענען זייא איהם :

— ר' קרוב, וואס איז דאס פאר א פראַשקעס ?

הערשעל ענטפערט :

— דאס איז א סגולה צו פלייא.

דער עולם האט דערהערט א סגולה צו פלייא, האט מען בייא איהם צוכאַפט דיא פראַשקעס.

נאכדעם האט ער אַרויס געטראנען נאך פראַשקעס, ער האט אָבער דאס אויך פערקויפט. אזוי האט ער א גאַנצען טאָג געמאכט פראַשקעס און פערקויפט צו דרייא גראַשען א פראַשיק.

פאַר נאכט געהען דורך עטליכע מענשען, וועלכע האבען בייא איהם געקויפט דיא פראַשקעס און פרענען איהם :

— זאגט אונז, מיין ליעבער יוד, וואס זאָל מען טהון מיט דיא פראַשקעס ?
צו זאָל מען אַפרייבען דאס לייב, אָדער בעשיטען דאס ליילעך אויף וואס מען שלאָפט

הערשעל ענטפערט, חלילה, ניט אזוי דאָרף מען טהון, נאָר איך וועל אייך ערקלערען :

— וויא באַלד דיא פּלוי טהוט א ביס, זאָל מען זיא כאַפּען און נעבען א קיטצעל, וועט זיא דאָך אנהייבען געוויס לאַכען, זאָר מען איהר באַלד אריין שיטען אביסעל פון דעם פּראָשיק אין מויל אריין, וועט זיא באַלד פּגריין.

137.

אין מעזשיביזש האט איינער געבויעט א הויז, האט ער גערופען הערשעלן צו זיך פאר א מבין, און דער ארכיטעקטאָר האט איהם געצייגט וואו עס וועט זיין אקע צימערן :

— דאָ וועט זיין דיא זאָאל, דאָ וועט זיין ראס שפייזע־צימער, דאָ וועט זיין ראס שלאָף־צימער, דאָ וועט זיין ראס סינדער־צימער און דאָ וועט זיין דיא קיך.

הערשעלן איז אויסגעקומען, אז דיא קיך זאָל זיין וואו דער בעל־הבית וויל דיא זאָאל זאָל זיין.

דער בעל־הבית האט איהם גענעבען צו פערשטעהן, אז עס איז גלייכער אזוי וויא ער זאָגט.

הערשעל אבער שפּאַרט זיך איין, אז עס זאָל נאָר זיין אזוי וויא ער זאָגט. רופט זיך אָן דער בעל־הבית און זאָגט צו איהם :

— רוא אונפערשעהמטער מעניש, וואסט האסטו מיר צו זאנען א דעה, וואו איך זאָל שטעלע, דיא קיך אָדער דיא זאָאל. הערשעל רופט זיך אָן און זאָגט :

— פערשטעהסטו, פריינד, דיא וועלט זאָגט א ווערטעל, אז איינער בויעט און דער אַנדערער וואָהנט, טאָמער וועט מיר אַרסקומען דאָ צו וואָהנען, וויל איך, אז דיא קיך זאָל זיין דאָ און דיא זאָאל דאָ, נאָך מיין וואונש.

138.

הערשעל אָסטראפּאָליער האט אמאל א פרעג גענעבען ר' ברוך'לען :

— רבי! אַלע אידן ווייסען נוט, אז אונזערע תנאים, ר' עקיבא, ר' אליעזר און ר' שמעון בן יוחאי, זיינען געווען א סך גרעסער פון היינטיגע נוטע יודען, פון דעסטוועגען, געפינטו מיר, אז זיא זיינען געווען גרויסע קבצנים, און היינטיגע נוטע

יודעו. וואס זייא קומען ניט אפילו לקרסוליהם, זיינען נבירים און פאָהרען אין קאָד
רעמעס מיט פיער פערד, און עסען ביים טיש אין זיכערנע און גאָרענע
געשיר.

רופט זיך אָן ר' ברוד'ל, זאגט דאס דעם ענטפער.

הערשעל רופט זיך אָן און זאגט אזוי :

— איך וועל אייך זאגען דעם טעם דערפון, איך האב געזעהן א קליוואנער
געטלער וואס ער שפיעלט אויף דער לירע, אז עס איז א פערנגניגען צו הערען,
ניט מען איהם פאר זיין שפיעלען, דער אביסעל מעהל, דער א בייגעל און דער א
קאָפיקע.

איך האב געזעהן א חזן, וואס מאכט נאך א קליוואנעם בעטלער און שפיעלט
נאך זיין לירערע, נעהמט ער 50 רובעל א שבת און 150 א ימים־נוראים, זעהן
מיר דאך ארויס, אז דיא נאכגעמאכטע פאלשע זאכען, צאָהלען זיך זעהר טהייער
אין דער פאלשער וועלט.

ר' ברוד'ל טהוט א שמייכעל.

רופט זיך אָן הערשעל און זאגט :

— מיר איז א וואונדער, וועמען איך דערזעהל דאס, מיינט ער, אז איך
— , ניט איהם.

ר' ברוד'ל האט א קוק געטהון אויף הערשלען מיט א בעזען בליק, אז עס
איז איהם פערסיהלט געוואָרען אין הארצען און איז קראַנק געוואָרען.

ר' ברוד'ל איז איהם געקומען מבקר־חולה זיין, פרעגט ער איהם :

— זאגט מיר, הערשעל, וואס טראַכסטו צו טענה'ן אויף יענער וועלט ?

— וואס איך וועל טענה'ן, וואס מען וועט מיך פרעגען, וועל איך וויסען וואס

צו ענטפערן.

מען וועט מיך פרעגען מה שמך ? וועל איך זאגען געציל.

סטייטש, דוא הייסט דאך נאר הערשעל.

— נאָ אז דוא ווייסט, וואס־זשע פרענסטו מיך.

מען וועט מיך פרעגען עסקת באמונה, דאס הייסט, צו האסטו געהאנדעלט

עהרליך.

וועל איך ענטפערן, האַנדעל ניט מיט מיר.

אז מען וועט מיך פרעגען, מה תקנת בעולם, דאס איז דער טייטש, וואס

האסטו פערריכט אויף דער וועלט ?

וועל איך ענטפערן, אמאל דיא תחתונים, אמאל דיא העמד, און אויף פריה ורביה, וועט מיר נאך ארויס קומען.

ר' ברוך'ל האט זיך זעהר צולאכט און זאגט צו איהם :

— זאגט מיר, הערשעל, דאס איז אלץ אויף שפאס, זאג מיר דעם אמת, וואס טראכסטו צו ענטפערן אויף יענער וועלט ?

איך טראכט ענטפערן אזוי :

— רבונו של עולם, דוא האסט בעשאפען דעם מענשטן מיט פינף „על כרחך“ נעמליך, ע"כ אתה נוצר, ע"כ אתה נולד, ע"כ אתה חי, ע"כ אתה מת וע"כ אתה עתיד לתן דין-וחשבון, האב איך שוין איבער געקומען פיער ע"כ'ס. וואס וועט זיין, רבש"ע, אז דוא וועסט מיר שענקען איין ע"כ, שענק מיר, איך בעט דיך, נאָטאניאָ, איין על-כרחך און נעהם בייא מיר ניט אָב קיין חשבון.

ר' ברוך'ל האט דאס דערהערט האט ער צו איהם געזאגט :

— הערשעל ! חי נפשך, איך שווער בייא דיין לעבע, ווייל דוא האסט דאס אויסגעטראכט, איז דאס פאר דיר א תירוץ און דוא וועסט זיך דערמיט אויסדרייען פון דעם ניהנס, פאר דיר איז אָפע גלייך דער גל-עדן.

139) ווען עסט דער מאן נוט, ווען עסט דיא ווייב נוט און ווען עסען ביידע

נוט, און ווען עסען ביידע שלעכט.

דיא ווייב עסט נוט, ווען זיא ליענט אין קינפעט, דער מאן עסט נוט, ווען ער זיצט אין סוכה, זייא ביידע עסען נוט, ווען זייא זיינען בייא איין אנדערן אויף א שמחה, און ביידע עסען קדחת, ווען עס איז בייא זייא א שמחה.

140) „אייע נוטע ווירטהשאפט“.

עס וואר אמאל איין געוויסער לאָרד, וואס איז געווען אזא פערשווענדער, דאס ער האט אויסגעבראכט זיין נאָנצען פערמעגען או האט שוין געמוזט נעהמען אלעס אויף קרעדיט.

איינמאל איז אריין געקומען צו איהם זיין קוטיטער און האט איהם געזאגט, דאס ער האט קיין האָבער פאר דיא פערד, דען דער קרעמער וויל שוין מעהר ניט טרויען.

— „נן ווען אזוי“, האט ער זיך אָבערופען, לאָזען זייא דיעזען טאָג

פאסטען

— זייא האבען שוין נעכמען אויך ניט גענעסען, האט איהם דער קומשער געענטפערט.

— ווען אזוי, געה אריבער צו דעם בעקער און נעהם בייא איהם צווייא הונדערט ביקסקאקט (טערטליך) און גיב עס דיא פערד, דען בייא איהם האב אויך נאך קהעדיט.

141 דיא ווינשעוואנע צו איין געבורטס־טאָג.

איין געוויסער אלטער מאן, וואס וואָר א גרויסער גביר, פלעגט מאכען אלע יאָהר א גרויסען מאָהלצייט. אין זיין געבורטס־טאָג, און פלעגט בייא יעדעס מאל זאָגען, דאס ער איז מיט א יאָהר אינגער וויא פאַר א יאָהרען. דאָפיר האט איהם זיין איידים בייא א מאָהלצייט, צוגעווינשעוועט אמאל: — הלאוי, שווער, זאָלען מיר זוכה זיין צו טרינקען אויף אייער בר־מצוה.

142 איינע שעהנע שולד בעצאָהלוונג.

א געוויסער פירשט, וואס האט געהאט איין אייזען־פאַבריק, האט געלאָזט זיך אויסבויען א מעכטיגען פאַלאַץ, און צווייא אידען האכען איהם צוגעשטעלט דיא מאטעריאַלען דערצו.

ווען איינער פון זייא איז אריין געקומען צו איהם בעמען געלד, האט דער פירשט בייא איין שלעכטען הומאָר (בעז), אָננעכאפט א פרענטעל אייזען וואס מען האט געבראַכט פון דער פאַבריק, און האט איהם געבראַכען דיא ביינער יאון אַרויס געיאָגט פון שטוב.

קום איז ער אַרויס אין דרויסען, האט איהם בענעגענט דער צווייטער איד, וואס האט אויך געוואָלט אריין געהן צו דעם פירשט געלד בעמען, האט ער איהם געפרעגט צו האט ער בעקומען „מוזמן געלד“, האט ער איהם געענטפערט, נאָר אייזען.

— נאָנץ נוט, האט זיך דער אַנדערער אָבגערופען, מיר וועט עס אַצינד צוניץ קומען בעסער אַלס געלד.

— נו ווען אזוי, האט איהם יענער געענטפערט, קענסטו געהן, דען דוא וועסט עס געוויס בעקומען.

נון, איז ער אריין צו דעם פירשט און האט צו איהם געזאגט:

— אויך האב געהערט, דאס איהר צאָהלט אייערע שולדען מיט אייזען, אויך נעהם עס אַז גער.

— ווער האט עס דיר געזאגט, האט איהם דער פירשט געפרעגט האלב
בען.

— דער יודע וואס איז נאָר וואס אַרויס פון דיר, האט עס מיר אַצינד
געזאגט, האט איהם דער איד געענטפערט.
דער פירשט האט דיעזען שטאָך וואָרט זייער גוט פערשטאַנען און האט זיין
ביידען בעצאָהלט מיט מזומן געקד.

(143) א נומער אנטוואָרט.

עס וואָר א קליין שטעמעלע, וואס זיין האט געהאט אין זיך מעהר ניט וויין
צעהן דערוואַקסענע מענשען, וואס מען האט פון זיין געקענט מאַכען א מנין, און
דאָך האבען זיין געהאט א שוהל'כעקע מיט א בית'עולם דערבייא.
איינמאל איז דורכגעפאָהרען א ריזענדער, וואס האט דאָרט שבת געהאַלטען,
און האט זיין געפרעגט :

— צו וואס דארפט איהר איין בית'עולם מיט א שוהל'כעל, ממה נפשך, וועט
איהר אלע אימער לעבען, דארפט איהר קיין בית'עולם, וועט איינער שטאַרבען,
דארפט איהר קיין שוהל, דען עס וועט קיין מנין בלייבען.
— מיר דארפען עס פאַר איין דרוכרייזענדער, האט איהם איינער גע
ענטפערט.

(144) א גרויסער נאָר.

עס וואָר אמאל איין רייכער מאַן, אָבער א גרויסער נאָר, און האט זיך דאָן
געהאַלטען פאַר זעהר קלוג.

איינמאל האט ער געהאט א גרויסען שאַדען, זיינע א שיף איז צושטאָנע,
געוואָרען, האט ער זיך דערפון אזוי געערגערט, דאס ער איז קראַנק געוואָרען און
האט אָנגעהויבען צו רעדען פון ווען.

— אוי וועה איז מיר, האט זיך דיין ווייב אָבגערופען, איך האב מורא, דאס
ער האט חלילה דעם פערשטאַנד פערלירען.

— בעהיטע נאָט ! האט זיך דער דאָקטאָר צו איהר אַבגעריפען. וויין קען א
מענש פערלירען אזוי א זאך, וואס ער האט גיינמאל געהאַט. זאָגט בעסער, ער
איז משוגע געוואָרען.

(145) א נלייכער שידוך.

עס האבען אמאל חתונה געהאט א הויכע מויד מיט א נידעריגען בחור, האבען אלע געזאגט, אז דאס איז ניט קיין נלייכער שידוך, ווייל זיא איז מיט א קאפ העכער פון איהם, האט זיך דאן איינער אָבגערופען:
— עס קען נלייכער ניט זיין, דען ער האט איהר אַראָב גענומען דעם קאָפּ, ווייל ער איז א גרויסער שליס-מזל.

(146) דער ריכטער.

איין געוויסער ריכטער האט זיך געלאָזט אונטערקויפען פון איין צד אין געד ריכטס-הויז.
מען האט איהם אריין גערוקט דאָרט אין האַנד שטיקערהייט אונטער דעם טיש פינף גרויסע מטבעות און ער האט געפסק'ענט וויא יענער האט געוואָלט.
קומענדיג אַהיים אָבער, האט ער זיך אַרום געזעהען, דאס דיא פינף גרויסע מטבעות וואָרען נאָר פּיאַטאַקעס.
— אוי, אוי! האט ער אויסגערופען, מיר האבען דאס היינט א פאלשע וועלט אַביסעל.

(147) איין אָרענטליכע שאלה.

איין געוויסער פּראָסטאק האט שבת געדאווענט מיט דעם טלית איבער דעם קאָפּ, וואס דאס פּאַכט נאָר פאר איין למדן.
האט זיך אָבגערופען א געוויסער וויצלינג צו איהם.
— דוא ביזט דאָך געוויס א למדן, דארפסט דוא דאָך וויסען, דאס א פּראָסטאק דאָרף ניט טראגען דעם טלית איבער דעם קאָפּ.

(148) לויט'ס ווייב.

איינער האט אמאל געפרעגט אין א געזעלשאפט, אונזערע חכמים זאגען, דאס דערפאר וואס לויט'ס ווייב האט געזשאלעוועט זאליך פאר דיא אורחים, איז זיא פּערוואַנדעלט געוואָרען אין א שטיק זאליך. נו, ווען זיא וואר יא קארג, ווארום האט זיא נאָר זאליך געקאָרגט?
— ווייל זאליך מאכט אַפעטיט, האט זיך דיא ווירטהין אָבגערופען.

(149) א נייער נוסח אין צדוק הדין.

אין צדוק הדין שטעהן דיעזע ווערטער „ה' נתן וה' לקח, יהי שם ה' מבורך“,
 האט זיך אמאל געמאכט, דאס בייא איינעם איז געשטארבען איין עלטער פעטער,
 וואס וואר א גרויסער גביר, און האט איהם געמאכט פאר דעם יורש.
 דערפאר וואר ער בייא דער לויב און אויך אויף דעם בית-עולם, און האט
 געזאגט צדוק הדין זעהר פלייסניג, נאך וויא עס איז געקומען צו יענע פאריגע
 ווערטער, ה' נתן וה' לקח, האט ער געזאגט פערקערט, ה' לקח וה' נתן, און דאן
 האט שוין דערצו געפאסט בעסער דער סוף, „יהי שם ה' מבורך מעתה ועד
 עולם“.

(150) דיא פראגע פון א קארנען.

אמאל איז קראנק געווארען א גרויסער גביר, זעהר א קארנער, אויף א היץ
 קראנקהייט, און אלס דיא דאקטוירים האבען איהם אָגעזאגט דאס לעבען, האבען
 ווייב און קינדער אָפּעלירט צו נאָט, מעי האט געלאָזט תהלים זאגען און מען האט
 צוטהיילט פופציג דאָלאַר צדקה, און נאָט האט געהאָלפּען דאס ער איז געבליעבען
 לעבען.

ווען ער איז שוין רעכט געזונד געוואָרען, האט ער זיך אָנגעפאנגען אַרום צו
 זעהן אַרום זיין קאָפּטאל און איז געוואָהר געוואָרען, דאס מען האט צוטהיילט
 פופציג דאָלאַר צדקה, איז ער געוואָרען בעז און האט אָנגעהויבען צו שרייען אויף
 דער ווייב, פאַר וואס זיא האט עס גונגעלאָזען.

— האב ניט צו טהון, האבען זיך דיא קינדער צו איהם אָבערופען, דוא
 האסט אונז אליין געבעטען, דאס מען זאָל פופציג דאָלאַר צוטהיילען.
 — אַזוי, האט ער זיך אָבערופען, אין אזא היץ בין איך דאס געלעגען, דאס
 איך זאָל אַזעלכעס הייסען טהון ?

(151) דער פלעט.

צו דעמזעלביגען קארנען האט מען א גרויסען אָרעמען למדן געגעבען א פֿעט
 אויף שבת.

ווען ער האט איהם דערזעהן, איז איהם דיא דמיט איינגעפאלען.
 — ניין, איך וויל איהם ניט אויף שבת בייא מיר, האט ער געזאגט, דען ער
 איז גרויס וויא עיג מכך הבשן און וועט מיר דעם קאָפּ אָבעסען.

— שרעקט אייך ניט פאר זיין גרויס, האט איהם געענטפערט דער אונטער שמש. וויא גרויס ער איז האט ער א מאָגען נאָר וויא א קינד, איך ווייס עס זעהו גוט, איך גיב איהם שוין ניט דעם ערשטען שבת אַ פלעט, און מען האט עס מיר שוין פון עטליכע ערטער געזאגט.

ער איז געבליבען ביא דעם קאַרגען נביר אויף שבת, און האט אריין געריבען פאַר פינף.

קוים האט דער נביר דערלעבט דעם זונטאג, האט ער געשיקט נאך דעם אונטער־שמש און האט איהם גוט אויסגעזידעלט, פאַר וואס ער האט איהם איין ליגען געזאגט.

— ניין, מיין ליבער הערר, האט איהם דער שמש געענטפערט, איך האב קיין ליגען געזאגט, זיין מאָגען איז ווירקליך מעהר ניט גרויס וויא א קינד.

(152) דיא גוטע אכסניא.

עס האט אמאל איינער פערלויבט דעם אַנדערן איין געוויסע אכסניא. — עס איז זעהר גוט צו פערפאָהרען אהין, דען מען האט דאָרט אלע ווינאָדעס.

— דאס איז אפילו וואהר, האט איהם דער צווייטער געענטפערט, עס איז דאָרט גוט צו פערפאָהרען, אָבער עס איז שלעכט אַרויס צו פאָהרען פון דאָרט, ווייל מען בערייסט זעהר.

(153) אַ גרויסער העלד.

א געוויסער איד איז געשטאנען דערבייא, וויא איין אָפיציר איז אַראָב גע־פאלען פון א פערד.

— אַ, שאַנדע, האט זיך דער אידעל אָבגערופען, אַזוינס וואָלט מיר שוין ניט פאַסירט.

— ביזט דוא דאס אזא גרויסער רייטער? האט איהם דער אָפיציר גע־פרענט.

— ניין, האט איהם דער אידעל געענטפערט, איך וואָלט נאר אויף דעם פערד ניט אַרויף געקראָכען.

(154) איין בייסענדער אנטוואָרט.

איין א געוויסען טהעאטער וואר א געוויסער אקטאָר וואס האט געהאט איין גרויסען געהאלט און וואר דאָך נאנץ אָרעם, און וויעדער וואר אין דעם זעלביגען טהעאטער איינע אַקטריסע, וואס האט געהאט א קליינעם געהאלט און וואר זעהר רייך.

אינמאל האט זיא איהם געפרעגט, וואס איז דיא מעשה מיט אייך, איך האב א פיעל קלענערעם געהאט אלס איהר, און דאָך זייט איהר אָרעם און איך בין רייך ?

— ווייל, וואס אייך מאכט רייך, מאכט מיר אָרעם, האט ער איהר גע-ענטפערט.

(155) עס איז פון סײן זאך אזוי צו לאכען וויא פון א פראָסטאק, אלס ער וויל זיך צייגען פאר איין געלערענטען צווישען חכמים.

א געוויסער גביר, א פראָסטאק, האט געשפייזט אין האַטעל צוזאמען מיט געלערענטע און געבילדעטע רייט

בייא דעם טיש האט מען געשפראָכען זעהר פיעל פון דיא גאָז בעלייכטונג, און אלע געסט וואס ווארען דאָרט, האבען מסכים געווען, דאס דער גאָז איז פיעל בעסער און געווינטער אַלס דאס אייל.

נאכדעם האט דער בעדיענטער דערלאנגט דעם גביר סאלאמע, און האט בייא איהם געפרעגט צו ער פערלאנגט ניט דערצו אייך (בוומאייך).

— בעסער גאָז, האט ער איהם געענטפערט.

(156) דער ניהום אבליים.

עס איז אמאל איינער געקומען מנחם אבל זיין איין געוויסען גביר, וואס איז שבעה געזעסען שוין נאך זיין לעצטען ברודער, וואס וואר עלטער פאר איהם. נון האט שוין יענער געמיינט דאס לויט סדר העולם איז שוין דאס בייא איהם דיא לעצטע שבעה, דען ער האט שוין ניט געהאט קיין עלטערן פאר זיך אין זיין משכחה, און איז מנחם.

— גאָט זאָל געבען דאס איהר זאָלט שוין מעהר קיין שבעה זיצען.
דער אבל איז געוואָרען זעהר פערדריסירך און האט איהם געזאגט:

— איך האב שוין דאס וויפיעל מאך בעמערקט, דאס א אידעשע ברבה איז נאָר א קלכה.
— מיט וואס האב איך אייך דאָ נעישאַלטען, האט איהם יענער געפרעגט, מיר דאָכט, אז איהר זייט דער ענטערער אין אייער גאנצער משפחה.
— סטייטש, און מיין ווייב? האט זיך דער אבן אָבגערופען ביזוליך.
— אייער ווייב זאָל געזונד זיין, האט איהם יענער געענטפערט, וויא איך ווייס, איז זיא פיעל אינגער פאר אייך.
— אבי זיא זעהט אויס עלטער, האט זיך אָבגערופען דער אבן.

(157) דער ביקור חולים.

א געוויסער אַקסעך־הענדלער וואס האט געהאט א טאָכטער, האט געטוהן א שידוך מיט א קצב, וואס האט געהאט א זוהן.
נאך דיא תנאים, איז דער קצב זעהר קראנק געוואָרען, און דער אַקסעך־הענדלער איז געקומען איהם מבקר חולה צו זיין.
אָועק געהענדיג פון איהם, האט ער איהם געטרייסט:
— זאָרנט ניט, מחותן, מיר זיינען וואָרטס־לייט, שידוך בלייבט שידוך, און דער יתום בלייבט מיינער.

(158) דער פערנעסענער שטריכעל.

וויא ווייט עס קען אמאל פון דער קלענסטער קליינגסייט אַרויס קומען א גרויסער אונגליק, איז צו זעהן פון דיעזער קליינער געשיכטע.
א יונגער מאַן איז אמאל אָועק געפאָהרען אויף א יריד האַנדלען, און האט דאָרט אָנגעוואָרען ביז איין גראָשען און איז ניט געקומען צוריק און האט אויך קיין בריעף ניט געשיקט אַהיים צו דער ווייב און האט איהר אויך ניט געענטפערט אויף אלע איהרע בריעף וואס זיא האט צו איהם געשריעבען.
זיא האט זיך מיישב געווען און האט געשריעבען א בריעף צו יענעם פרנס־חודש פון דאָרט, וואס ער וואָר איהר מאַניס א קרוב, דאס ער זאָל אָבשרייבען וואס איז דיא מעשה מיט איהר מאַן.
דער פרנס־חודש האט איהר באַלד געענטפערט מיט דיעזע ווערטער:
— בערך זה שנה כי הנתו מת בעיר שחיו, דאס איז דער סטייטש, עס איז שו א יאהר, דאס דיין מאַן איז געשטאַרבען אין שחיו.

דאן האט זי איהם בעטרווערט דרייא מאָנאַט, און האט דערנאָך חתונה געהאַט מיט איין אַנדערן, און אלס זיא איז שוין געלעבט אין קינפעט, איז געקומען איהר ערשטער מאָן.

עס איז געוואָרען א גרויסער לארעם, און דיא נאַנצע שטאָרט האט געזאגט, דאס יענער פּרנסד'חודש וואס האט דעם בריעף געשריבען, איז א גרויסער זינדער און א לינגער נאך דערצו.

— דאס איז ער ביידע ניט, האט זיך אָבגערופען דער ערשטער מאָן, דען ער איז נאר א גרויסער צדיק. ווייזט מיר נאָר דעם בריעף.

קוים האט ער איהם איבער געלייענט, האט ער א געשרייא געטהאָן :

— וועה איז צו מיינע יאָהרען, ער האט נאָר איין שטריקעל פּערגעסען צו מאכטן אויף דעם וואָרט „מת“, דען עס איז נאָר איין ראש התיבות, עס מאכט „מלמד היתומות“, דאס הייסט, ער לערענט מיט קליינע קינדער, דען איך האב דאָרט גער קנעלט.

(159) דער וואונדערליכער פּערד.

עס איז אמאל איינער געקומען אין א שטאָרט און האט אָנגעמעלדעט, דאס איז דרייא טעג אַרום, וועט ער ווייזען איין וואונדערליכען פּערד, וואס האט אַזוי פיעל אויגן אין קאָפּ, וויפיעל טעג עס איז אין יאָהר.

דער עולם האט זיך איבער דיזער מעלדונג זעהר פּערוואונדערט, און יעדערער האט בייא איהם געקויפט א בילעט, דאס ער האט איינגעלייזט מעהר אלס צווייא טויזענד דאָלאר.

עס פּערשטעהט זיך, דאס ניט איינער האט שוין געפעהלט צו דער בעשטימטער שטונדע צו זיין אויפ'ן פּלאַץ.

עס וואָר אויפגעריכטעט א ביהנע מיט טהייערע דיוואנעס, אויף וועלכען מען וועט דאס פּערד ארויף פיהרען, מען האט קוים דערלעבט דיא מינוט.

מען האט געבראכט דאס פּערד נאנץ פּערדעקט און פּערישייערט, וויא איינע טערקישע דאמע, און מען האט איהם ארויף געפיהרט אויף דער ביהנע.

דער מאָן האט א געשרייא געטהאָן :

— אַכטונג, מיינע הערען און דאמען! צעהלען זייא נאָר ריכטיג, און האט אָפּגעדעקט דאס פּערד.

מען קען אַנדערש ניט זאיען, דער פּערד וואר א שעהנעם פּערד אוי דערצו

נאך זעהר אַרטיג (בעל דרך־אריג), דען ער האט זיך צו אַלעמען גענייגט. נאָר
אויגען האט ער מעהר ניט געהאט וויא צווייא, וויא אַלע פּערד.

— אָ, דוא בעטרינער! האט זיך צו איהם אָפּגערופען דער פּאָליצייא
מייסטער, דוא ווילסט מיט איינעם ליגען נאָר דאס געלד אַרויס בעקומען.

— פּערצייגען זייא, מיין הערר, האט איהם דער מאַן געענטפּערט, איך האב
זיין ליגען געזאגט, איך האב דאָך אנגעמעלדעט, דאס מיין פּערד האט אין קאָפּ
אזוי פיעל אויגען וויפיעל טעג עס איז אין יאָהר, און היינט האבען מיר נאָר דעם
צווייטען יאָנאר, איז דאָך נאָך נייא־יאָהר צווייא טעג ערשט, האבען מיר דאָך נאָר
צווייא טעג אין יאָהר.

עס איז געוואָרען א גרויס געלעכטער, און מען איז אוועק אַהיים וויא דיא
נאַרען.

(160) ווארום וואקסט בייא פרויען קיין באָרד ?

האט מען אמאל געפּרעגט בייא איין גרויסען פּילאָזאָפּ.

— ווייל זייא וועלען זיך ניט מענען ראַזירען, האט ער געענטפּערט, ווייל ווען
מען ראַזירט זיך, מוז מען שווייגען און ניט א וואָרט רעדען.
האט מען איהם וויעדער געפּרעגט :

ווען עס טרעפט זיך דאָך אמאל, דאס עס וואקסט אויס בייא א פרוי א
באָרד, ווען זאָל זיא זיך ראַזירען ?

— אין פּעברואַר, האט דער פּילאָזאָפּ געענטפּערט, ווייל דאן ריידען זייא אַם
וועניגסטען, און דאס איז דערפאַר, ווייל דער מאָנאַט האט אין זיך נאָר אַכט און
צוואַנציג טעג.

(161) וואס זאגען ווייבער ניט אויס.

דיא פרויען פלוידערן אַלץ אויס, נאָר דאס האלטען זייא אימער בכּוּד, דעם
יאָהל פון זייערע יאָהרען, זייא זאגען קיינמאל ניט וויא אַלט זייא זייגען.

עין יעקב אין ענגליש

איבערוועצט פון

הרב שמואל צבי גליק

אַנטהאַרט דעם פולשטענדיקן העברייאישן טעקסט פון
עין יעקב, אַן ענגלישע איבערוועצונג און אָנמערקונגען.

ווי באַקאַנט איז דער עין יעקב אַ זאַמלונג פון אַלע אגדות פון תלמוד
בבלי, אַלע לעגענדעס און אַנעקדאָטן, פּאַעטישע דערציילונגען און
פאַרשלייערטע היסטאָרישע פּאַקטן, וועלכע די חכמים האָבן אין
יענער צייט, אונטער פרעמדער הערשאַפט, ניט געקאַנט אָפּן באַ-
שרייבן. דאָסדאָזיקע גרויסע ווערק אַנטהאַלט אויך די פּילאָזאָפּיע
און עטיק פון די חכמים און איז אין אַלע צייטן פאַרהייליגט געוואָרן.

עין יעקב

בלייבט תמיד דאָס בעסטע און פּאַפּולערסטע ווערק פון אַלע זאַמ-
לונגען פון תלמוד-אגדות וואָס די אידן האָבן געמאַכט אין אַלע
צייטן, און דערפאַר האָט דער עין יעקב געהאַט הונדערטער אויס-
גאַבן מיט איבערוועצונגען אין פאַרשידענע לענדער און שפּראַכן.

געבונדן אין 5 פּראַכטפולע בענדער 15.00

היברו פאבלישינג קאמפאני

79-77 דילענסי סטריט, ניו יאָרק 2

הַסְדוֹר הַשְּׁלָם

אין אַ פּראַכטפּולער, וויסענשאַפּטליכער אויסגאַבע מיט
אַ נייער איבערזעצונג אין אַ קלאַרען, מאָדערנעם ענגליש
ווי אויך מיט קורצע ערקלערונגען, מראי מקומות,
און אַן איינלייטונג פון

ד.ר. פֿלמילאַל בירנבוים

דער העברעאישער טעקסט איז מאיר עינים — א נחת צום
לייענען. יעדע תפילה איז גענוי פונקטירט, כדי וואָס קלאַרער
צו מאַכען דעם אינהאַלט, און געפינט זיך באַלד אויפ'ן אָרט.
אין סידור השלם וועט קיינער ניט דאַרפען זוכען און מישען
אַהין און אַהער: אַלעס איז באַלד אויפ'ן ריכטיגען אָרט.

די ענגלישע איבערזעצונג איז ניי און פריש אין יעדער הינ-
זיכט. איהר וועט דאָ ניט געפינען אָט יענע אַלטע אויסדרוקען
וועלכע קלינגען יעצט אונבאַקאַנט און מאַכען דעם איינדרוק
פון „אָיז קוציץ“. אין אַ פֿליסיגען, מאָדערנעם ענגליש ווערט
דאָ יעדע תפילה געמאַכט פאַרשטענדליך צו יעדען איינעם —
אַהן קיינער אונקלאַרקייט. מבינים, וועלכע האָבען דורכגעלייענט
עטליכע הונדערט זייטען פון אונזער נייער אויסגאַבע, האָבען
באַגרייטערט געזאָגט אַז דאָס איז איינע פון די בעסטע לייס-
טונגען פאַר אונזער דור.

אין קורץ-געפאַסטע באַמערקונגען אויף יעדער זייט פון אונ-
זער אויסגאַבע, ערקלערט ד.ר. בירנבוים די אַלגעמיינע באַדיי-
טונג און מקור פון יעדער תפילה אינ'ם טראַדיציאָנעלען סידור,
וועלכער שטעלט מיט זיך פאַר אַ לאַנגע ליטעראַרישע ענטוויק-
לונג פון אַ משך פון צוויי טויזענט יאָהר.

אונזער ציעל איז אַרויסצוגעבען אַ סידור וואָס זאָל זיין
העכסט פּאָפּולער, באַלעהרענד, און אַ כבוד פאַר'ן אַמעריקאַנער
אידענטום.

היברו פּאַבלישינג קאָמפּאַני